

IV. KRONIKA

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA KATEDRY HISTORII I ETNOLOGII RELIGII KUL

W 1988 roku minęła siedemdziesiąta rocznica istnienia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz erygowania w tym uniwersytecie Katedry Historii Religii i 30-lecie jej reaktywowania. Katedra ta była pierwszą w Polsce katedrą religioznawstwa, jednak pełną działalność naukowo-dydaktyczną rozpoczęła dopiero w 1958 r. Uchwałą Rady Wydziału Teologicznego z 18 lutego 1958 r. reaktywowano działalność Katedry Historii i Etnologii Religii jako trzeciej katedry Sekcji Teologii Fundamentalnej, angażując na stanowisko zastępcy profesora werbistę, ks. dra Teofila Chodźdłę, etnologa i religioznawcę, ucznia ks. Wilhelma Schmidta. W latach 1961-1976 ks. prof. Chodźdło był pierwszym kierownikiem katedry, której pierwotna nazwa: Katedra Historii Religii, ze względu na specjalizację prof. Chodźdły, została przy reaktywowaniu zmieniona na Katedrę Historii i Etnologii Religii. Ks. dr Henryk Zimoń SVD został w 1973 r. pracownikiem naukowym katedry na stanowisku starszego asystenta, a od 1975 na stanowisku adiunkta. Od 1985 r. jest on kierownikiem Katedry Historii i Etnologii Religii. Pracownikiem naukowym katedry został w 1986 r. mgr Krzysztof Gładkowski, na stanowisku asystenta stażysty, a od 1987 — asystenta.

Z okazji podwójnej rocznicy katedry chcemy w skrócie przedstawić jej działalność dydaktyczną, a przede wszystkim podać wykaz prac magisterskich napisanych pod kierunkiem ks. H. Zimonia i obronionych w latach 1976-1989. Pełną informację na temat działalności dydaktycznej katedry i wykaz wszystkich prac doktorskich i magisterskich, których promotorem był ks. prof. T. Chodźdło w latach 1961-1975, można znaleźć w artykule H. Zimonia pt. „Działalność naukowo-dydaktyczna Katedry Historii i Etnologii Religii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”, w: tenże (red.), Działalność Instytutu Anthros w dziedzinie lingwistyki, etnologii i religioznawstwa, Pieniężno 1980, s. 231-245.

W Katedrze Historii i Etnologii Religii prowadzone są ćwiczenia, proseminarium i seminarium oraz wykłady kursoryczne o charakterze wprowadzającym do religioznawstwa i etnologii religii, a także wykłady monograficzne. Tematyka wykładów kursorycznych obejmuje: wstęp do religioznawstwa, zarys historii religii, główne kierunki etnologii religii, teorię monoteizmu pierwotnego. Ks. doc. H. Zimoń prowadzi następujące wykłady monograficzne: religie ludów pierwotnych, rytuały i wierzenia ludów afrykańskich, buddyzm a chrześcijaństwo. Mgr K. Gładkowski prowadzi ćwiczenia z religioznawstwa, polskich obrzędów i wierzeń ludowych, religii Słowian, islamu.

O stosunkowo dużym zainteresowaniu etnologią religii i religioznawstwem w ostatnim trzystoletniu świadczy znaczna liczba studentów, księży i ludzi świeckich, którzy na seminarium etnologiczno-religioznawczym piszą prace dyplomowe na temat religii ludów pozaeuropejskich oraz w różnych regionach kraju prowadzą etnograficzne badania terenowe nad ludową kulturą społeczną i duchową. W latach 1961-1975 ks. prof. T. Chodźdło był promotorem trzech prac doktorskich

oraz 18 prac magisterskich. Od 1976 r. ks. doc. H. Zimoń był promotorem jednej pracy doktorskiej i 75 prac magisterskich. Aktualnie przygotowuje się kilka prac doktorskich z religioznawstwa i etnologii religii w Katedrze Historii i Etnologii Religii.

Prace magisterskie, obronione od 1976 r. i podane w porządku chronologicznym (w nawiasie podaje się rok ukończenia pracy), koncentrują się wokół następujących nurtów tematycznych: ludowa kultura społeczna i duchowa Polski, religie ludów pozaeuropejskich, ogólne zagadnienia teoretyczne i metodologiczne z zakresu religioznawstwa i etnologii religii.

1. Polska

W 1986 r. ks. Antoni Dudek TChr obronił rozprawę doktorską pt. „Zwyczaj, obrzędy i wierzenia doroczne na ziemi pszczyńskiej”. Zasadniczą podstawą źródłową rozprawy są półroczne etnograficzne badania terenowe autora przeprowadzone w latach 1980 - 1985 w 17 miejscowościach ziemi pszczyńskiej.

Zagadnieniami kultury społecznej i duchowej Polski zajęto się w 33 pracach magisterskich. Tematycznie dotyczą one obrzędowości adwentowej i bożonarodzeniowej (18 prac) oraz wielkopostnej i wielkanocnej (pięć prac), obrzędowości agrarnej (cztery prace), wierzeń ludowych (cztery prace o demonologii ludowej i jedna praca o urokach) oraz zwyczajów i obrzędów weselnych (jedna praca). Prawie wszystkie te prace opierają się na materiałach empirycznych, zebranych w czasie stacjonarnych badań terenowych, trwających zwykle od dwóch do trzech miesięcy. Badania prowadzono w następujących regionach Polski: Kurpie Zielone, Warmia, Kociewie, Kaszuby, Szczecin, Sieradzkie, Łęczyckie, Opoczyńskie, region świętokrzyski, Lubelszczyzna, Zamojszczyzna, Rzeszowszczyzna, Tarnowskie, Przemyskie, Sandomierskie, Krakowskie, Skalne Podhale, Beskid Śląski, Górny Śląsk.

1. Alicja Góra. *Zwyczaj i obrzędy agrarne w Łęczyckiem, Sieradzkim i Łowickim od połowy XIX w.* (1976).
2. Marek Koryciński. *Obrzędy kolędowania w Sandomierskiem* (1977).
3. Leokadia Matuszek. *Zwyczaj i obrzędy w okresie świąt Bożego Narodzenia na Skalnym Podhalu* (1977).
4. Urszula Cieśla. *Urok w zwyczajach i wierzeniach ludowych w Sieradzkim i Łęczyckim* (1977).
5. Jolanta Marquardt-Buszk. *Zwyczaj, obrzędy i wierzenia wiosenne i wielkanocne na Górnym Śląsku* (1978).
6. Marek Włodarski. *Postacie demoniczne w wierzeniach ludu ziemi opoczyńskiej* (1978).
7. Andrzej Jan Jankowski. *Zwyczaj, obrzędy i wierzenia związane z okresem Bożego Narodzenia na Kurpiach Zielonych* (1978).
8. Henryk Grządziel. *Zwyczaj i obrzędy Bożego Narodzenia u Kaszubów helskich* (1979).
9. Wiesław Harpula. *Zwyczaj i obrzędy weselne ludności napływowej z Wileńszczyzny w parafii Długobór* (1979).
10. Maria Golańska. *Krakowska szopka bożonarodzeniowa i jej rola w kulturze ludowej* (1980).
11. Wiesława Gieruszyńska. *Dzień wigilijny w zwyczajach, obrzędach i wierzeniach ludowych na Rzeszowszczyźnie* (1980).
12. Marek Gieruszyński. *Diabeł i inne postacie demoniczne w wierzeniach ludowych na Rzeszowszczyźnie* (1980).

13. Ks. Józef Węclawik SVD. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia bożonarodzeniowe na północno-wschodniej Zamojszczyźnie* (1980).
14. Anna Fidurska. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia bożonarodzeniowe ludności warmińskiej w parafii Gietrzwałd* (1981).
15. Grażyna Sambor. *Palma, jajko i woda w zwyczajach i obrzędach wielkanocnych mieszkańców Rabki, dzielnicy Stone* (1981).
16. Ks. Antoni Dudek TChr. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia adwentowe i bożonarodzeniowe na ziemi pszczyńskiej* (1982).
17. Ks. Tadeusz Marzec SVD. *Magia i jej znaczenie w zwyczajach i obrzędach agrarnych na wschodnim obszarze Polski* (1982).
18. Jan Pieper. *Zwyczaje i obrzędy wielkopostne oraz wielkanocne mieszkańców zachodniej ziemi kartuskiej* (1983).
19. Ks. Jan Kohut SVD. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia okresu adwentu i Bożego Narodzenia w regionie istebniańskim* (1983).
20. Barbara Balicka. *Zwyczaje i wierzenia okresu adwentu i Bożego Narodzenia w parafii Kazimierz Dolny* (1984).
21. Ks. Zdzisław Kupisiński SVD. *Zwyczaje i obrzędy wielkanocne mieszkańców ziemi opoczyńskiej* (1984).
22. Jolanta Błażewicz. *Zwyczaje i obrzędy wielkopostne i wielkanocne w parafii Łęczna* (1985).
23. Ks. Józef Michna SVD. *Wierzenia demonologiczne na terenie gminy Iwonicz-Zdrój* (1986).
24. Wiesława Karasińska. *Zwyczaje i obrzędy związane z uprawą roślin w parafii Opoczno* (1986).
25. Grażyna Sopylak. *Zwyczaje i obrzędy adwentowe i bożonarodzeniowe w parafii Potok Górny* (1986).
26. Alicja Majewska. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia okresu adwentu i Bożego Narodzenia w parafii Swaróżyn* (1986).
27. Teresa Langowska. *Zwyczaje i obrzędy adwentowe i bożonarodzeniowe w parafii Sierakowice* (1986).
28. Ks. Józef Łobodziński. *Zwyczaje i obrzędy bożonarodzeniowe w parafii Domaradz (dekanat brzozowski)* (1987).
29. Ks. Andrzej Kiełbowski SJ. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia adwentowe i bożonarodzeniowe w tradycji ludności pochodzącej z Wileńszczyzny w parafii św. Andrzeja Boboli w Szczecinie* (1988).
30. Halina Szarkowicz. *Obrzędy i wierzenia bożonarodzeniowe w parafii Olesno Tarnowskie* (1988).
31. Ks. Roman Szarzyński TChr. *Obrzędy, zwyczaje i wierzenia agrarne w północno-wschodniej części Puszczy Sandomierskiej* (1988).
32. Urszula Piętka. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia adwentowe i bożonarodzeniowe w parafii Szczyrk* (1988).
33. Robert Zawisza. *Diabeł w wierzeniach ludowych regionu świętokrzyskiego na podstawie badań w parafiach Radkowice, Świętomarz i Tarczek* (1989).

2. Religie ludów pozaeuropejskich

Z 35 prac magisterskich na temat religii ludów pozaeuropejskich 17 prac dotyczy struktury społecznej i religii ludów afrykańskich. Osiem prac magisterskich dotyczy buddyzmu w Indiach, Tybecie, Chinach, Japonii i na Jawie, a dziesięć prac — takich religii, jak: nowa religia Japonii — Tenri-kiō, konfucjanizm,

wedyzm, hinduizm, religie Jamanów (Indian Ziemi Ognistej), ludów Papui Nowej Gwinei i Trobriandczyków.

1. Ks. Roman Malek SVD. *Nowa religia Japonii: Tenri-kiō. Studium monograficzne ze szczególnym uwzględnieniem doktryny* (1976).
2. Mieczysław Falkowski. *Instytucja inicjacji młodzieży u Jamanów — Indian Ziemi Ognistej* (1977).
3. Ks. Jacek Pawlik SVD. *Buddyzm w Chinach w pierwszych wiekach po Chrystusie* (1978).
4. Ks. Ryszard Hajduk SVD. *Instytucja inicjacji u ludu Bemba w Zambii* (1978).
5. Franciszek Danielewski. *Historia i organizacja monastycyzmu tybetańskiego* (1978).
6. Stanisław Marek Grzech. *Wierzenia związane z Istotą Najwyższą i jej kult u środkowoafrykańskich Pigmejów Bambuti* (1979).
7. Ks. Wojciech Bęben SVD. *Zwyczaje, obrzędy i wierzenia związane z uprawą jamy u ludu Arapesz w Papui Nowej Gwinei* (1980).
8. Ks. Bernard Guhs SVD. *Instytucje inicjacji młodzieży u środkowoafrykańskich Pigmejów Bambuti* (1980).
9. Walenty Cejnow. *Rola wierzeń i obrzędów pogrzebowych w życiu plemiennym ludu Njakjusa we Wschodniej Afryce* (1981).
10. Ks. Jan Stanisław Wewersowicz SVD. *Spóeczny i sakralny charakter sztuki ludów w dolinie rzeki Sepik (Papua Nowa Gwinea)* (1981).
11. Ks. Ryszard Konieczny SVD. *Soteriologia buddyzmu hinajany i mahajany* (1981).
12. Wiesław Kołodziejki. *Religijno-symboliczny charakter sztuki Afryki Zachodniej na przykładzie ludu Bambara* (1981).
13. Adam Szafranski. *Spóeczny i magiczno-religijny charakter instytucji ogrodnictwa u Trobriandczyków w świetle badań Bronisława Malinowskiego* (1981).
14. S. Barbara Wojciechowska SSpS. *Wierzenia i zwyczaje agrarne u wybranych ludów Bantu w Afryce Południowo-Wschodniej* (1981).
15. Ks. Marek Brześciński SVD. *Elementy doktrynalne i kultyczne religii wedyjskiej w świetle wczesnych źródeł* (1982).
16. Ks. Joachim Zok SVD. *Istoty ponadziemskie i ich kult u ludu Ewe w Afryce Zachodniej* (1982).
17. Ks. Adam Kruczyński SVD. *Świątynia Borobudur na Jawie i jej symbolika religijna* (1982).
18. Ks. Bernard Konieczka SVD. *Istota Najwyższa i jej kult u Jamanów — Indian Ziemi Ognistej* (1982).
19. Ks. Walenty Gryk SVD. *Kult przodków u ludu Aszanti w Ghanie* (1984).
20. Eugeniusz Sakowicz. *Symbolika inicjacji chłopców i rytuału myśliwskiego u ludu Ndembu w Zambii w świetle badań Victora Turnera* (1984).
21. Renata Wodecka. *Instytucje inicjacji u ludu Bambara w Afryce Zachodniej* (1984).
22. Ks. Ryszard Wagner SVD. *Instytucja inicjacji u ludu Njakjusa w Afryce Wschodniej* (1985).
23. Ks. Ryszard Wajda SVD. *Medytacja w japońskim buddyzmie zen* (1986).
24. Ks. Zbigniew Wesolowski CVD. *Soteriologia buddyjskiej szkoły madhjamika na podstawie „Traktatu Środkowego” Nagardżuny w wersji chińskiej* (1986).
25. Ks. Henryk Skołucki SVD. *Początki i rozwój buddyzmu w Japonii do 1185 roku* (1986).
26. Aleksandra Han. *Pojęcie i kult Istoty Najwyższej u ludu Oromo w Etiopii* (1986).

27. Grażyna Abramik. *Ikonografia Buddy w starożytnych Indiach* (1987).
28. Ks. Henryk Brzozowski OFMRef. *System istot pozaziemskich i ich kult u ludu Moba w północnym Togo* (1987).
29. Ks. Roman Janowski SVD. *Moralność mieszkańców Zambii w świetle listów misjonarzy z lat 1883 - 1963* (1987).
30. Ks. Wojciech Rydel SVD. *Problematyka moralna w „Dialogach konfucjańskich”* (1987).
31. Ks. Henryk Gąska SVD. *Medytacja w indyjskiej jodze królewskiej* (1988).
32. Ks. Krzysztof Niedałtowski. *Maski w wierzeniach i rytuałach ludów Dan i Kran w Afryce Zachodniej* (1988).
33. Ks. Andrzej Kołacz SVD. *Pojęcie i kult Nieba w okresie dynastii Ch'ing (1644 - 1911)* (1989).
34. Ks. Grzegorz Kubowicz SVD. *Pojęcie i kult bóstw Atano w Ghanie środkowej* (1989).
35. Ks. Janusz Przychodzeń SVD. *Czarownictwo u ludu Cewa w Zambii w świetle badań Maza Marwicka* (1989).

3. Problematyka ogólna

1. Ks. Ryszard Miś SCJ. *Problem zanikania religii w świetle współczesnej literatury marksistowskiej* (1976).
2. Zbigniew Sobczak. *Koncepcja pramonoteizmu w ujęciu Wilhelma Schmidta* (1979).
3. Ks. Piotr Olech SVD. *Pochodzenie i rozwój religii w pracach ks. Józefa Krużyńskiego* (1980).
4. Krzysztof Gładkowski. *Recepcja szkoły kulturowohistorycznej w polskiej literaturze etnologiczno-religioznawczej do roku 1939* (1981).
5. Ks. Roman Piątek OFMObs. *Religijność człowieka pierwotnego w ujęciu Arkadiusza Anisimowa* (1981).
6. Ks. Kazimierz Fac. *Organizacja i działalność Muzeum Misyjno-Etnograficznego Księży Werbistów w Pieniężnie* (1982).
7. Teresa Labrzycka. *Religia ludów pierwotnych w świetle badań Nathana Söderbloma* (1982).

Ks. Henryk Zimoń SVD

SYMPOZJUM NAUKOWE „RELIGIE POZACHRZEŚCIJAŃSKIE W PROCESIE PRZEMIAN”.

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI, 18 - 19 LISTOPADA 1988 R.

Z okazji trzydziestolecia reaktywowania Katedry Historii i Etnologii Religii KUL odbyło się sympozjum „Religie pozachrześcijańskie w procesie przemian”. Miało ono charakter międzynarodowy i ogólnopolski. Jego organizatorem była specjalizacja religioznawstwa Sekcji Teologii Fundamentalnej na Wydziale Teologii KUL. Intencją organizatorów było uczczenie trzydziestolecia pełnej działalności naukowo-dydaktycznej Katedry Historii i Etnografii Religii, reaktywowanej uchwałą Rady Wydziału Teologicznego z dnia 18 lutego 1958 r., oraz złożenie hołdu pierwszemu kierownikowi tej katedry, werbiście, ks. prof. dr. hab. Teofilowi Chodźdle (1909 - 1979).

Specjalizacja religioznawstwa została utworzona na Sekcji Teologii Fundamentalnej w październiku 1985 r. W zakresie dydaktyki współpracuje ona z katedrami czterech wydziałów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Celem prowadzonych działań naukowo-dydaktycznych na specjalizacji jest inspiracja, intensyfikowanie i koordynacja badań w katolickich ośrodkach naukowych. Dużą wagę przywiązuje się także do kształcenia przyszłych pracowników naukowych dla wyższych seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych w dziedzinie religioznawstwa i innych dyscyplin religiológicznych.

Problematyka będąca przedmiotem obrad symposium jest jednym z głównych nurtów badań katedry i specjalizacji religioznawstwa. Podjęcie tematu współczesnych przemian w religiach pozachrześcijskich podyktowane było aktualnością zagadnienia. W programie symposium uwzględniono religie plemienne, narodowe i uniwersalne.

W pierwszym dniu obrad odbyły się dwie sesje. W sesji pierwszej, po otwarciu symposium przez dziekana Wydziału Teologicznego, ks. prof. dr. hab. Helmuta Langkammera OFM, referaty wygłosili: prof. dr Hayim G. Perelmuter, rabin z Chicago (profesor judaistyki w międzyzakonnej Katolickiej Akademii Teologicznej w Chicago i międzywyznaniowej Akademii Teologicznej w Berkeley, Kalifornia): „Judaizm amerykański w procesie przemian”, doc. dr hab. Krzysztof Byrski (Instytut Orientalistyczny Uniwersytetu Warszawskiego) — „Hinduizm ofiary a hinduizm wcielenia”, doc. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński (Zakład Etnografii Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Poznaniu) — „Andyjska religia peruwiańskich Indian w procesie przemian”. W sesji drugiej wystąpili: ks. prof. dr Henry van Straelen SVD (Holender, emerytowany profesor Uniwersytetu w Nagoya, Japonia, obecnie mieszkający w Liverpool, Anglia) z wykładem pt.: „Dialog chrześcijaństwa ze zmieniającymi się religiami japońskimi”, dr Marek Gawęcki (Instytut Etnologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu) — „Islam afgański — jego specyfika i przemiany”, ks. doc. dr hab. Henryk Zimoń SVD (kierownik Katedry Historii i Etnologii Religii KUL) — „Rytuły agrarne ludu Konkomba w Ghanie w procesie współczesnych przemian”.

W drugim dniu symposium miała miejsce ostatnia, trzecia sesja. Rozpoczął ją ks. dr Patrick Gesch SVD (Australijczyk, obecnie przebywający w Instytucie Anthropos — St. Augustin, RFN) referatem: „Inicjacja ludu Negrie w Papui Nowej Gwinei w procesie przemian”. Następne referaty wygłosili: ks. doc. dr hab. Jerzy Nosowski (Akademia Teologii Katolickiej — Warszawa): „Przemiany postaw społecznych w islamie”, dr Janusz Kamocki (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej — Lublin) — „Islam indonezyjski w procesie przemian”. Symposium zamknął prodziekan Wydziału Teologicznego, ks. doc. dr hab. Marian Rusecki.

Otwierając symposium, dziekan Wydziału Teologicznego podkreślił ściśle naukowy jego charakter i wyraz zainteresowania Kościoła katolickiego problematyką religioznawczą. Dialog chrześcijaństwa z innymi religiami — powiedział ks. prof. H. Langkammer — musi rozpocząć się od dogłębnego ich poznania. Wskazał też na liczne inicjatywy papieża i stolicy Apostolskiej zmierzające do zbliżenia z wyznawcami różnych religii. Nawiązując do jubileuszu Katedry wspominał jej pracowników i niektóre ważne fakty z historii. Życzył prelegentom i uczestnikom obrad (byli wśród nich księża profesorowie teologii fundamentalnej z wyższych seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych, religioznawcy, etnologowie i orientaliści — pracownicy naukowcy uniwersytetów w Polsce, PAN, ATK, PAT i innych placówek naukowych, naukowcy i studenci KUL, księża werbiści oraz absolwenci Katedry Historii i Etnologii Religii KUL), by wykłady i dyskusje ułat-

wiły zrozumienie złożonych procesów przemian kulturowych i religijnych współczesnego świata oraz przyczyniły się do pełniejszego uświadomienia wagi i bogactwa religioznawczych badań nad religiami niechrześcijańskimi.

Profesor H. Perelmuter, zanim wygłosił swój referat, powiedział o swoim wzruszeniu związanym z pobytem w Lublinie, który poznał wcześniej przez Dawida Darshana, kaznodzieję, pisarza i wydawcę przebywającego w Lublinie w latach 1573-1574. Odbył Profesor swoją pierwszą „podróż wyobraźni” — jak ją określił — do Lublina, studiując źródła związane z Darshanem i opisy miasta. Podziękował ks. doc. H. Zimoniowi, który przebywając w ubiegłym roku z wykładami w Chicago, zaprosił prof. H. Perelmutera na sympozjum.

W referacie profesor na wstępie przypomniał główne linie najstarszej historii Izraela, obejmującej zaskakujące zmiany. Za najważniejszy jej moment uznał powstanie judaizmu rabinicznego (400 przed Chr. - 135 po Chr.), w którym dzięki zastosowaniu metody hermeneutycznej, zwanej midraszem, przez nauczanie będące powtórnią interpretacją Tory, nadające jej znaczenie w nowych warunkach, święta społeczność Izraela mogła zawsze odnaleźć swoją tożsamość.

Omawiając historię judaizmu w Ameryce, wymienił pięć fal związanych z osadnictwem żydowskim w Stanach Zjednoczonych. Na tym tle nakreślił bliżej obraz przemian religijnych w judaizmie amerykańskim. Judaizm amerykański nie ma charakteru monolitycznego. Różnorodność tendencji świeckich i religijnych ma wspólną podstawę w historii kultury i religijnych tradycjach żydowskich. Pluralizm i woluntaryzm amerykański oraz tendencje odśrodkowe znajdują wyraz również w społeczności żydowskiej.

W ostatniej części referatu przedstawiono amerykańskich przedstawicieli współczesnej myśli żydowskiej i dialog żydowsko-chrześcijański. W dialogu przypisał profesor szczególną rolę judaizmowi amerykańskiemu. Otwartość i pluralizm amerykański może poprowadzić dialog w nowym kierunku — wzajemnego pozytywnego zrozumienia. Tendencję tę udokumentował profesor wymieniając konkretne działania, w których sam uczestniczy.

Najlepiej podsumowują wystąpienie rabina z Chicago jego własne zdania: „Przemiany dotyczyły przestrzeni i czasu. Ale zawsze krążyły wokół centrum, które było czynnikiem zespalaającym. Tym centrum było zawsze Przymierze z jednym, wiecznym Bogiem i ludem zawsze świadomym paschalnego zawołania — ‘W przyszłym roku w Jerozolimie’”.

Doc. K. Byrski w szczegółowym i specjalistycznym wykładzie zaprezentował hinduistyczną myśl religijną, dotyczącą ofiary i wcielenia. Oparł się na tekstach źródłowych tradycji hinduistycznej. Przez kompetentne analizy filologiczne odsłonił wiele elementów uniwersalnych tkwiących w tej religii. Dają one doskonałe podstawy do dialogu interreligijnego.

Doc. A. Posern-Zieliński nakreślił sytuację Kościoła katolickiego w Peru. Zajął stanowisko wobec dotychczasowych prób określenia religii andyjskich Indian. Uznał, iż nie jest to religia chrześcijańska. Nie jest też religią pozachrześcijańską, gdyż Indianie andyjscy uczestniczą w wielu obrzędach i spełniają minimum warunków formalnych wymaganych przez chrześcijańskie kościoły. Religia ta nie jest też w pełni synkretycznym systemem. Referent skłaniał się do uznania w niej modelu, jaki powstał w naturalny sposób, w procesie historycznych wpływów jakim ulegli Indianie w Peru. Wykazał, iż religia ta jest tworem wielowarstwowym. Przedstawił historyczne procesy, jakim podlegała religia Inków w toku działań misyjnych.

W końcowej części wykładu opisał niektóre próby emancypacji religii andyj-

skiej, zmierzające do adaptacji do współczesności i organizacji na miarę wielkich religii. Przywódcy tego ruchu przyjmują tę formę religii, jaka ukształtowała się przez 500 lat koegzystencji z innymi religiami. Religia ta wykazuje wyjątkowe zdolności adaptacyjne przy zachowaniu autentyczności rdzenia. Docent Posern-Zieliński przedstawił w głównych zarysach jej obecny kształt.

Książd prof. H. van Straelen w bogactwie współczesnych ruchów religijnych w Japonii wyróżnił sześć głównych nurtów: sintoizm, buddyzm, konfucjanizm, prąd japońskiego synkretyzmu, nurt pseudochrześcijański oraz chrześcijański. Ponad wszystkimi religiami w Japonii rozpościera się — według Profesora — „religia bycia Japończykiem”, wyrosła z idei „kokutai”. Termin „kokutai” w japońskiej tradycji oznacza szczególne i podstawowe cechy państwa japońskiego, zgodnie z którymi władca, ludzie i kraj mają przymioty boskie. Idea ta przez setki lat konsolidowała naród japoński. Jest wciąż żywa i pozostaje dość silna.

Książd profesor omówił dogłębnie problematykę dialogu między religiami. Dzielił się własnymi doświadczeniami z wieloletniej praktyki. Czym powinien być dialog? „Spotkanie ludzi, których celem jest dialog z Bogiem, jest sprawą ludzi duchowych, dla których pewna wiedza i dyplomacja mogą być wielką pomocą, lecz które nie zawsze są zasadnicze. Nie powinniśmy wchodzić w dialog porównując różne doktryny, lecz znajdując się we wspólnym dążeniu do Boga i we wspólnym pragnieniu dostosowania się w coraz większym stopniu do Jego planów. Jednak taki dialog może być prowadzony tylko wtedy, gdy jesteśmy ożywieni 'Duchem Prawdy, który doprowadzi was do całej prawdy' (J 16,13). Najlepszy dialog będzie miał miejsce między myślicielami, mistykami oraz świętymi”.

Referat zakończony został wypunktowaniem negatywnych elementów dialogu.

Doktor M. Gawęcki zajął się specyfiką islamu, przede wszystkim w jego „ludowej” wersji, na podstawie badań terenowych, które prowadził latem 1976 r. w wiejskich społecznościach lokalnych środkowego i północnego Afganistanu oraz literatury przedmiotu.

Świadomość religijna mieszkańców wsi Afganistanu odbiega daleko od tradycji islamu ortodoksyjnego. Występują tu wyraźne różnice między islamem sunnickim a szyickim.

Sajjidzi, uważani za potomków Proroka, zajmują ważną pozycję w pewnych rejonach szyckiego Hazaradzatu. Stanowią oni grupę o charakterze społeczno-religijnym, a nie jak uważają niektórzy autorzy odrębną grupę etniczną. Mają oni szczególny prestiż społeczny, uwidacznia się on najbardziej w spełnianych przez nich funkcjach społecznych (np. mułły).

Doktor Gawęcki omówił też inne społeczno-religijne pozycje w społecznościach muzułmańskich w Afganistanie, rolę miejsc kultu w życiu religijnym ludności Afganistanu.

Końcowa część referatu poświęcona została tematyce społeczno-politycznej i religijnym uwarunkowaniom działalności ugrupowań opozycyjnych w dzisiejszym Afganistanie.

Książd doc. H. Zimoń w ostatnim wykładzie pierwszego dnia obrad sympozjum zaprezentował jedno z zagadnień dotyczących religii tradycyjnych w Afryce. We wprowadzeniu wyjaśnił i sprecyzował wiele powszechnie znanych poglądów nt. kultury i religii Afryki oraz terminologię związaną z pojęciem rytuału. Podstawą referatu były materiały zebrane przez Księdza Zimonia w czasie jego etnograficznych i religioznawczych badań terenowych wśród ludu Konkomba w północno-wschodniej Ghanie od lipca 1984 do stycznia 1985 r. Treść referatu dotyczyła rytuałów żniwnych. Należą one do głównych rytuałów agrarnych ludu Konkomba.

W rytuałach tych wyraża się ściśle powiązanie gospodarki Konkombów z ich życiem społecznym i religijnym.

Współczesne przemiany tradycyjnych rytuałów żniwnych uwarunkowane są ogólnymi przemianami gospodarczymi, politycznymi oraz społecznymi, jakie mają miejsce w tradycyjnych społecznościach Afryki. U Konkombów znajdują one wyraz w mniejszej częstotliwości odprawiania tradycyjnych świąt jamu, w prośbach o możliwość nabycia dóbr współczesnej cywilizacji. W strukturze rytuałów zachodzi redukcja.

Wierzenia chrześcijańskie nie wywarły większego wpływu na zmiany struktury, funkcji, znaczeń symbolicznych tradycyjnych rytuałów żniwnych ludu Konkomba. Nowe rytuały wprowadzone zostały do uroczystości dożynkowych tej rośliny przez przywódców nowych kultów (jak Grumadi, Tigari, Nanguli). Modyfikują one, a nawet zastępują tradycyjne rytuały agrarne.

Ksiądz dr P. Gesch omówił dwa tradycyjne systemy inicjacji w obszarze Negrie. Wskazał na różne strategie ustosunkowania się do zmian społecznych jakie niesie współczesność. Poszerzył pojęcie inicjacji poza zwykłe ceremonie i cykl rytualny. Nadał jej rangę bliską „ideologii” wsi, gdyż ma ona coraz większy wpływ i znaczenie poza kontekstem samego rytuału. „Inicjacja — powiedział — jest serią religijnych doświadczeń, które społeczeństwo kształtuje, których wymaga i sprawdza, a celem tego jest społeczne uznanie osobistego rozwoju jednostki”.

Zaprzestanie praktyk inicjacji w niedalekiej przeszłości, częściowo w wyniku działań księży katolickich i ich pomocników misyjnych, nie spowodował zaniku społecznego poczucia jej nieodzowności. Jak wynika z badań ks. Gescha instytucja ta odradza się w nowych warunkach współczesnego świata. Mieszkańcy wiosek zarówno modyfikują istniejące obrzędy tak, aby pasowały do obecnych potrzeb, jak i zastępują nie istniejącą inicjację funkcjonalnymi substytutami.

Ksiądz doc. J. Nosowski przedstawił przemiany postaw społecznych w islamie na tle bogatej historii tej religii. Wymienił i scharakteryzował najważniejsze ugrupowania doktrynalne w islamie. Współcześnie wysuwa się na początek ruch fundamentalistyczny, który sięga do źródeł doktrynalnych i tradycji obyczajowej, ruch reislamizacji w sferze teoretycznej i praktyczno-obyczajowej, ruch narodowo-wyzwoleńczy połączony z wrogością do chrześcijaństwa, powstał w czasach kolonialnych. Tendencje reformistyczne zmierzające do odnowienia islamu przyjmują postać „teoretyczno-pokojową” lub „bojową”, „agresywną” podtrzymywaną przez organizacje gotowe do prowadzenia „świętej wojny” przeciw obcym kulturom.

Doktor J. Kamocki, etnograf, w barwny sposób mówił o islamie indonezyjskim. Tezy referatu oparł na własnych obserwacjach oraz na literaturze przedmiotu i dostępnej korespondencji misjonarzy. Zarysował dzieje wpływów różnych religii w Indonezji. Islam jest tutaj znacznie oddalony od ortodoksji muzułmańskiej. Jest religią łączącą ze sobą oficjalną wersję islamu z pozostałościami hinduistycznymi i z głęboko tkwiącymi w psychice Indonezyjczyków wierzeniami, które nazywa dr Kamocki — animistycznymi. Współcześnie widoczne są wyraźne inicjatywy zmierzające do umocnienia pozycji islamu w Indonezji.

Zamykając obrady sympozjum przedkian Wydziału Teologii, ks. doc. dr hab. M. Rusecki nie szczędził słów uznania dla organizatorów, głównie dla ks. doc. H. Zimonia. Podkreślił talent organizacyjny i dorobek naukowy kierownika Katedry Historii i Etnologii Religii KUL. Wspomniał o wielkich trudnościach, jakie obecnie napotyka zorganizowanie większej imprezy naukowej w KUL. Podziękował zaproszonym prelegentom z zagranicy i kraju za wniesiony wkład w rzetelne, naukowe poznanie religii oraz ubogacenie swoimi osiągnięciami naukowymi

uczestników obrad. Ksiądz Rusecki w imieniu Władz Uczelni powiedział, iż KUL jest zawsze otwarty dla wszystkich autentycznie poszukujących prawdy o religii i religiach. KUL chce być miejscem spotkań i wymiany myśli religiologicznej przedstawicieli różnych ośrodków naukowych. Wyraził życzenie, by to sympozjum było początkiem nowej i owocnej współpracy.

Ksiądz Prodzikan podziękował za przybycie na sympozjum naukowcom z różnych ośrodków, którzy swoim aktywnym udziałem w dyskusjach, tych na sali obrad i tych kularowych, wytworzyli przyjazną, naukową atmosferę. Szczególne słowa podziękowania skierował ks. doc. Rusecki do władz Zgromadzenia Słowa Bożego. Księża Werbiści mają swój wielki wkład we współpracę naukową z KUL. Mieli również niemający udział w zorganizowaniu sympozjum. Uczestniczyli też aktywnie w obradach (wśród wielu obecnych był m.in. prowincjał ks. dr Konrad Keler).

Krzysztof Gładkowski

„CENTRUM I PERYFERIE”
KONFERENCJA ETNOGRAFICZNA W RFN

W dniach 23-25 stycznia 1989 r. odbyła się konferencja etnograficzna zorganizowana przez doc. Christiana Giordano i dr. Wernera Schiffauera z Instytutu Antropologii Kulturowej i Europejskiej Etnologii we Frankfurcie z inicjatywy Niemieckiego Towarzystwa Etnologicznego w RFN. Obrady odbywały się w siedzibie Ewangelickiej Akademii Arnoldshain w Schmitten w górach Taunus (30 km od Frankfurtu). Konferencja poświęcona była etnograficznym badaniom terenowym w Europie oraz informacji o badaniach prowadzonych poza Europą (ref. Alexander Lopasić i Jürgen Jensen).

Zgłoszone na Konferencję referaty przydzielone zostały przez Organizatorów Konferencji do czterech następujących grup problemowych: 1. Diskussionsbeiträge; 2. Symbolische Ordnungen; 3. Wirtschaft und Gesellschaft oraz 4. Ethnizität und Migration.

W pierwszej grupy znalazły się dwa referaty: Alexandra Lopasića: „*Badania terenowe w Afryce oraz w obrębie Morza Śródziemnego. Porównanie*” a także Jürgena Jensa (Hamburg): *Europejska etnologia w Seminarium Etnologicznym w Hamburgu*. Ten ostatni referat zawierał informację o realizowanych pracach dyplomowych studentów m.in. w zach. Irlandii, w basenie M. Śródziemnego, Sycylii, w Kalabrii, w Grecji, Portugalii, Tunezji, Nowej Fundlandii, Norwegii, ale także w Hamburgu. Problematyka dotyczyła m.in. mniejszości narodowych, dystansu kulturowego, wierzeń ludowych, tradycyjnych zawodów, np.: garncarstwa, rybołówstwa; struktury społecznej, etnologii miasta, turystyki, procesów międzykulturowych.

W grupie drugiej: Symbolische Ordnungen wygłosili referaty:

1. Christian Giordano (Frankfurt): *Centrum i peryferie — spojrzenie z perspektywy polityczno-antropologicznej na przykładzie społeczności śródziemnomorskich*. Autora interesowały wyobrażenia państwa i prawa przechowywane w tradycji określonych społeczności, które były przedmiotem jego studiów terenowych. Inspiracją teoretyczną były dla autora prace Maxa Webera i jego rozważania na temat rodzajów legalnej władzy, rozdzwiku pomiędzy państwem a społeczeństwem i normami państwowymi, a kulturowymi.

2. Trudi Hüwelmeier: *Konflikt i integracja w jednej ze wsi Hesji*. Referentka przedstawiła w referacie konflikt zaistniały w jednej ze wsi pomiędzy dwoma towarzystwami śpiewaczymi, które ze sobą rywalizują, stwarzając we wsi atmosferę nerwowości i przyczyniając się do podziału społeczności wioskowej. Dzięki temu, że mąż referentki jest członkiem jednego z towarzystw śpiewaczych, badania i obserwacje autorki mogły być bardzo wszechstronne i wnikliwe.
3. Trzeci referat w drugiej grupie problemowej wygłosił Thomas Hauschild (Kolumbia): *Kościół i lokalna religijność w południowej Italii*. Autor przedstawił w referacie historyczno-społeczne podłoże lokalnego kultu świętego Donatusa, który żył w 18 wieku, a jego święto obchodzone jest w sierpniu zgodnie z tradycją ludową. Obecny konflikt pomiędzy dwiema partiami istniejącymi w społeczności wioskowej a władzami kościelnymi dotyczy złota, którym obwieszona jest figura św. Donatusa. Partia Czerwonych „domaga się złota”, podczas procesji członkowie tej partii noszą czerwone chorągiewki i niosą figurę w takt „marsza” robotniczego. Przeciwstawia się tym poczynaniom miejscowy ksiądz, który traci autorytet, z racji swej postawy, u części mieszkańców wsi, solidaryzujących się z „czerwonymi”.
4. Werner Schiffauer (Frankfurt): *Moschee und Dervischkonvent. Aspekty struktury sakralności w społeczności islamskiej*. Zagadnienie to rozpatrywał autor z dwóch punktów widzenia: ortodoksyjnego prawa islamu oraz praw wspólnoty religijnej.
5. Karin Friedrich (Göttingen), *Rytualna pielęgnacja włosów w RFN*. Referat ten potraktować można jak jeden z przykładów opracowywania współczesnych zjawisk życia codziennego przez etnografów niemieckich. Źródła, które autorka wykorzystuje, to: 5-miesięczna obserwacja zachowań kobiet odwiedzających zakłady fryzjerskie, ankieta na temat podejmowania pracy w zawodzie fryzjerskim, literatura. Podstaw teoretycznych dostarczyła autorce koncepcja rytuałów przejścia van Geneppa oraz praca o zawodach (ostatnia) Levi-Straussa. Z przeprowadzonej ankiety wynika, że zakład fryzjerski kobiety odwiedzają w przełomowych momentach życia, z okazji egzaminu maturalnego, magisterskiego, sprawy rozwodowej, podróży, przeprowadzki, konieczności pójścia do szpitala itp. Autorka opisuje szczegółowo kolejne fazy rytuału tzw. „Trennungsfaze” (przekroczenie drzwi salonu fryzjerskiego), „Eingliederungsfaze” — włożenie białego fartucha, wręczenie czasopisma itd., zabiegi wokół włosów o charakterze intymnym i komunikację klientki z fryzjerką „poprzez lustro”. Istnieją wg autorki specjalne reguły prowadzenia rozmowy z klientką itd.
Z przeprowadzonej ankiety autorka wnioskuje, że $\frac{2}{3}$ dziewcząt (kobiet) zatrudnionych w badanych przez nią zakładach fryzjerskich rekrutuje się z rodzin pochodzących z Pomorza, Śląska, Prus Wschodnich, to znaczy z rodzin przesiedleńców. Kończy referat rozważaniami na temat różnych tradycji zawodu fryzjerskiego w Niemczech i we Włoszech i ich społecznej rangi w określonych społecznościach.
6. Marva Karrer (Hanover): *Piazza. Monografia południowo-włoskiego placu wiejskiego*. Referowana praca oparta w głównej mierze na obserwacji uczestniczącej autorki, ukazuje różnorodną funkcję placu — jako miejsca spotkań mieszkańców wsi. Można na placu nawiązać nowe kontakty, porozmawiać, dowiedzieć się o najświeższych wydarzeniach we wsi, zażegnać powstające konflikty. Rodzina we wsi deleguje najczęściej na plac wiejski najstarszego syna, aby zdobyć te różne wiadomości.

7. Ilona Möwe: *Płeć i przestrzeń społeczna w małym miasteczku tureckim*. Autorka nie podaje wyników badań, bo jeszcze trwają, jedynie dzieli się swymi uwagami i spostrzeżeniami. Autorka śledzi zmiany w zachowaniach kobiet w miejscach publicznych i w obrębie ich własnej społeczności. „Płeć” stanowiła zasadę, wg której zorganizowana była społeczność. Obecnie poprzez szkołę wprowadzane są nowe zasady dotyczące zachowań kobiet (np. noszenie chusty na głowie itd.).

W grupie trzeciej: *Wirtschaft und Gesellschaft* znalazły się referaty:

1. Ryszard Rottenburg (Berlin): *Badania terenowe — etnograficzne w przedsiębiorstwie przemysłowym*. Autor przeprowadził badania na zlecenie właściciela przedsiębiorstwa, któremu chodziło o to, aby robotnicy pracowali lepiej i wydajniej. W ramach racjonalizacji procesów produkcji zaproponował stworzenie specjalnych grup pracujących na akord, ale zarabiających więcej pieniędzy.
2. Dozle Drackle (Hamburg): *Wspólnoty w południowej Portugalii*. Autorka zajmowała się powstaniem wspólnot rolniczych w pdn. części kraju po rewolucji z 1974 r.

W grupie czwartej: *Etniczność i migracja* — wygłoszono referaty następujące:

1. Jutta Lauth (Zürich): *Tradycja i zmiana w społecznej organizacji życia greckiej emigrantki*. Autorka prowadziła badania w Grecji nad zmianami zachodzącymi w rodzinie, wywołanymi emigracją młodych dziewcząt do RFN. Rozpoczynając badania, założyła, że będzie uwzględniać opinie rodziców i konfrontować je z relacjami o konkretnych zachowaniach uzyskanymi od młodych dziewcząt. Po powtórny przyjeździe do Grecji zmodyfikowała swoje postępowanie badawcze i sformułowała dodatkowo nowe pytania dotyczące instytucji „zaręczyn” w lokalnej tradycji. Doszła bowiem do wniosku, że dziewczęta wyjeżdżając do RFN wyzwalały się zgodnie ze swą wolą spod silnej kontroli rodziny, ale gdy wracają do Grecji, muszą poddawać się dawnym normom zwyczajowym (narzeczony musi bowiem zapłacić rodzinie narzeczonej odpowiednią kwotę, aby móc zawrzeć z nią związek małżeński).
2. Ulrike Krasberg (Frankfurt): *Emigracja zarobkowa, miejskie ideały i wiejska ojczyzna. Warunki życia na greckiej wsi*.
3. Barbara Wolbert (Berlin): *Powrót do Turcji. Strategia zahamowania reemigracji*. Autorka przytacza literacko opracowany zyciorys dziewczyny, która mając 4 lata wyjechała do Niemiec, a obecnie wróciła do Turcji jako dorosła dziewczyna. Przytacza m.in. gorzkie słowa inf.: „Jako emigrantka w Niemczech nie musiała wyrzekać się swego pochodzenia, a teraz tu w Turcji uważają ją za Niemkę”. (Das Leben zwischen zwei Welten).
4. Zbigniew Jasiewicz (Poznań) wygłosił referat po angielsku na temat etnologicznej problematyki kontaktów osobowych Polaków i Niemców.
5. Jadwiga Kucharska (Łódź): referat o poczuciu tożsamości ludności kaszubskiej w centrum i na peryferiach kaszubskiego obszaru językowego.
6. Ponadto, poza programem, dr Detler Watnagel (Bielefeld) wygłosił referat o *Etnologii w nowoczesnym świecie*. Autor zastanowił się nad problematyką etnograficznych badań terenowych z zakresu etnografii Europy. Stwierdził, że etnologia Europy powinna interesować się małymi społecznościami, kulturą rolniczą, a także ostatnio badaniem społeczności miejskich. Problemem otwartym jest, czy etnologia może dawne doświadczenia uzyskane podczas badań społeczności pozaeuropejskich, przenosić do badań prowadzonych w Europie. Zwrócił uwagę na możliwość prowadzenia badań etnograficznych z perspektywy semiotycznej, zwłaszcza w zastosowaniu do badania kultury dnia codziennego

Ogólne refleksje o wygłoszonych referatach i ożywionej po każdym referacie dyskusji, są pozytywne, świadczą o dużym zainteresowaniu i dobrym przygotowaniu merytorycznym i metodologicznym uczestników Konferencji. Uczestnicy w znacznej mierze rekrutowali się z grona studentów ostatnich lat studiów, magistrantów z różnych uniwersytetów RFN: Hamburga, Kolonii, Getyngi, Hanoweru, Berlina, a także z Uniwersytetu w Zürichu.

Żałować należy, że zabrakło z przyczyn obiektywnych, referatu Dyrektora Instytutu Antropologii Kulturowej i Europejskiej Etnologii we Frankfurcie — prof. Iny Marii Graverus, który z pewnością stanowiłby teoretyczną podstawę dla głównego problemu Konferencji: Centrum i peryferie. W pewnym sensie funkcję tę spełnił referat Ch. Giordano, który omawiał problem centrum i peryferii ale tylko z perspektywy polityczno-antropologicznej.

Jadwiga Kucharska

DZIESIĄTE WARSZTATY NAUKOWE POŚWIĘCONE
PROBLEMATYCE INDIAŃSKIEJ
WIENIEN 1989

Europejscy badacze, zajmujący się kulturą Indian, wydają czasopismo pt. „European Review of Native American Studies”, redagowane przez austriackiego uczonego, Christiana F. Feesta, ale publikowane w Budapeszcie. Organizują oni też corocznie Warsztaty Naukowe. Dziesiąte takie Warsztaty (10th American Indian Workshop) miały miejsce w Wiedniu od 30 marca do 1 kwietnia 1989 roku, w salach Instytutu Etnografii Uniwersytetu Wiedeńskiego oraz Muzeum Etnograficznego w Hofburgu.

W Warsztatach wzięło udział prawie 60 badaczy z kilkunastu krajów europejskich, z Kanady i USA. Były wśród nich osoby pracujące w Czechosłowacji, Polsce, na Węgrzech. Program zapowiadał udział dwóch Niemców z NRD, którzy jednak nie przybyli. W sumie wygłoszono w ciągu trzech dni 31 referatów. Jeśli dodamy do tego bardzo ożywioną dyskusję, łatwo zorientujemy się, że Warsztaty miały niezwykle interesujący charakter.

Sama konferencja nie miała odrębnego tematu czy tytułu; tytuły sesji wskazywały jednak wyraźnie na to, jaka problematyka dominowała. Poza pierwszą sesją, określoną w programie jako „Współczesne europejskie badania problematyki indiańskiej”, wszystkie pozostałe umieszczone były pod nagłówkiem *Indiańskie sztuki plastyczne i kultura materialna*. W pierwszej sesji znalazły się jednak również referaty dotyczące sztuki oraz kultury materialnej. Konferencja miała więc koloryt zdecydowanie etnograficzny. Zaczniemy jednak to sprawozdanie od innych wątków. Pierwszy miał charakter prawny. Lilianne Krosenbrink-Gelissen analizowała sytuację kobiet kanadyjskich, których losy regulowane są równocześnie dwoma różnymi aktami: dotyczącym istniejących dotąd szczególnych uprawnień tubylców oraz dotyczącym zakazu dyskryminacji z uwagi na płeć. Zaprezentowała sposoby walki organizacji kobiet-tubylców o utrzymanie równowagi między tymi aktami, tak, aby ich prawa nie zostały w żadnej mierze naruszone. Drugi wątek dotyczył współczesnej „literatury indiańskiej” w USA. Poruszony został on w dwóch referatach. Jeden z nich, prezentowany przez Susan Perez-Castillo, miał charakter w znacznej mierze metodologiczny. Wychodząc od

kontrowersji między pisarkami Louise Erdrich i Leslie Silko, podjęła tu różne wątki teoretyczno-literackie i filozoficzne oraz rozważała to, na ile przydatne są one w naukowej analizie literatury indiańskiej. Drugi referat, przedstawiony przez Franke Zwillus, omawiał główne tematy podejmowane w powieściach autorstwa Indian (sam problem, co znaczy wyrażenie „literatura indiańska”, dyskutowany był po obu referatach bardzo żywo). Studia nad powieściami, które ukazały się w latach 1968 - 1985, wykazują, że uogólnienia nie są tu łatwe. Wspólne tematy to konflikty kulturowe, rozdarcie między dążeniem do utrzymania tradycji plemiennych a dążeniem do asymilacji. Wspólna technika pisarska polega na łączeniu euro-amerykańskiego sposobu narracji z tradycyjnym typem przekazu indiańskiego. Trzeci wreszcie pozaetnograficzny wątek miał charakter socjologiczny. Janusz Mucha przedstawił referat na temat Indian miejskich. Nie zajął się w nim tymi Indianami, którzy opisywani są na ogół w literaturze przedmiotu, a więc biedakami, nie mającymi już kontaktu z własną kulturą plemienną, a jeszcze nie umiejącymi odnaleźć się w post-industrialnej Ameryce białego człowieka. Przedstawił modele karier zawodowych Indian, którym udało się zachować plemienną tożsamość, a równocześnie uzyskać zawodowy sukces w nowoczesnym świecie białego człowieka. Carlo J. Krieger zreferował działalność misji katolickich wśród ludu Micmac.

Przejdźmy teraz do części zasadniczej, etnograficznej. Przedstawić można ją w kilku punktach. Pierwszy z nich to indiańskie zbiory różnych europejskich muzeów. Beretė Due przedstawiła losy zbiorów etnograficznych, dotyczących różnych kultur Indian północnoamerykańskich, znajdujących się w Muzeum Narodowym w Kopenhadze. Staffen Brunius zaprezentował (referat odczytany został *in absentia*) to samo w odniesieniu do Folkens Museum w Sztokholmie, a Laszlo Borsányi do Néprajzi Museum w Budapeszcie. Laura Laurencich Minelli przedstawiła niewielką, ale interesującą kolekcję, zebraną podczas pierwszej połowy XIX wieku wśród Indian Sioux przez Antonio Spagne, a znajdującą się w muzeum w Bolonii. Katarina Klápstova poinformowała o zbiorze przedmiotów pochodzących z grupy Dakota, zebranych przez Vojte Naprsteka w połowie XIX wieku, znajdujących się w muzeum jego imienia w Pradze. Vera Halaszova z tego samego muzeum przedstawiła inny zbiór, przywieziony do Pragi przez Naprsteka w drugiej połowie XIX wieku i przez V. Suka w pierwszej połowie XX wieku. Zbiory te pochodzą glownie z Labradoru, ale też z północno-wschodniej Azji i z Alaski, z czasów, gdy należała jeszcze ona do Rosji. Część zbiorów pochodzi z Ziemi Baffina. Materiały te nie były nigdy dotąd publikowane. Dale Idiens z Królewskiego Muzeum w Edynburgu przedstawiła również nie publikowane dotąd i mało znane materiały, znajdujące się w stolicy Szkocji, a zebrane w początkach XIX wieku w czasie wypraw brytyjskiej marynarki wojennej do Arktyki. I wreszcie ostatni z „muzealnych” referatów miał zupełnie inny charakter. Z interesującego wystąpienia Cath Oberholtzer dowiedzieć się można było wiele na temat wykorzystywania zbiorów muzealnych dla celów dokumentacji etnohistorycznej. Przykładem była kolekcja etnograficzna Królewskiego Muzeum Prowincji Ontario w Toronto. Przeanalizowano problemy związane z róznymi poziomami i kategoriami, w oparciu o które zbierano, przyjmowano i porządkowano materiały. Pokazano też przemiany technik muzealnego gromadzenia zbiorów etnograficznych. Uwzględniono techniki komputerowe.

Drugie spośród zagadnień dyskutowanych podczas etnograficznej części konferencji to analiza poszczególnych typów artefaktów. Rozny było poziom ogólności oraz teoretycznej i metodologicznej subtelności referatów. Pierwszym z nich był

tekst Armina W. Geertza. Na przykładzie kamiennych tabliczek ludu Hopi podjął on problemy hermeneutyki i etnohermeneutyki, tradycji profetycznej, ideologii, polityki i narzędzi jej uprawiania. Sally McLendon omówiła znacznie bardziej konkretną, ale w bardzo interesujący sposób przedstawioną kwestię. Pokazała ona (na slajdach) czternaście znanych, pochodzących „skądś” w Kalifornii kocy z piór, których pochodzenie i losy udało jej się, w wyniku żmudnych badań, zidentyfikować. Jean-Loup Roussetot zajął się łodziami i bronią (harpunami) Eskimosów: ich morfologią, funkcjami oraz całościowym społecznym kontekstem ich stosowania. Opierając się na analizie tych przedmiotów, tak istotnych dla całościowo rozumianej kultury Eskimosów, autor przedstawił interesujące rozważania nad dwoma sposobami podejścia do kultury: podejściem badacza terenowego, interesującego się jej funkcjonowaniem, życiem, oraz muzealnika, który ma do czynienia z niemymi pozornie, ale faktycznie wiele potrafiącymi powiedzieć fachowcami, przedmiotami materialnymi. Z pewnym wahaniem zaliczyć można do tej grupy zagadnień to, czym zajął się w swym referacie William C. Sturtevant. Interesowały go nie tyle konkretne przedmioty, co używany przez Irokezów system zapisu pikto-graficznego. Autor porównuje ten system z egipskimi hieroglifami, stara się też przeprowadzić porównanie między sposobami interpretacji tych hieroglifów przez europejskich badaczy doby Renesansu, a odczytaniem siedemnasto- i osiemnastowiecznych obserwatorów kultury Irokezów. Imre Nagy, z Muzeum Janosa Tornyai w Hodmezovasarhely na Węgrzech przedstawił typologię wzorów, które znaleźć można na tarczach, używanych w plemienu Cheyennów. Zakwestionował on uznawane dotychczas typologie i zaproponował schemat, który może być użyteczny i w dalszych, innych nieco badaniach ikonograficznych. Colin Taylor zajął się różnego typu artefaktami, wytwarzanymi przez Indian Prerii, które dzięki swej symbolice dają nam fascynujący i głęboki wgląd w ich kulturę jako całość.

Trzeci zespół zagadnień dotyczy wizerunku Indianina w sztuce białych. Susi Colin poruszyła ciekawy problem mylenia Hindusów z Indianami w europejskiej sztuce XVI wieku. Zakwestionowała ona podzielany przez wielu pogląd, że takie pomieszanie było powszechne. Jej zdaniem, przynajmniej w odniesieniu do sztuk pięknych, było ono dość wyjątkowe. Mick Gidley zajął się omawianą sprawą w kontekście problemu handlu z Indianami z różnych plemion, prowadzonego przez fotografa, filmowca i antropologa-amatora z pierwszej połowy naszego wieku, Edwarda S. Curtisa. Poprzez wymianę, Curtis zbierał różne przedmioty, elementy kultury materialnej plemion, które fotografował, ale też przygotował obszerne studium w Ameryce Indian.

Czwarta grupa zagadnień to sztuka indiańska. Idzie o sztuki plastyczne i to sztuki świadomie uprawiane jako takie. Ruth Phillips zajęła się pamiątkami dla turystów, pochodzącymi z przełomu XIX i XX wieku z plemion Huron i Micmac. Skoncentrowała się na analizie romantycznych obrazków „z życia Indian”, jakie przedstawiały te przedmioty, obrazków które miały odtwarzać i rozwijać stereotyp szlachetnego „dzikiego”. Aldona Jonaitis przedstawiła referat na temat sztuki Kwakiutłów z Brytyjskiej Kolumbii, zwłaszcza sztuki związanej z rytuałem potlachu. W szczególności interesowało autorkę w jaki sposób sztuka przedstawiała rolę kobiet w tym rytuale. W referacie wygłoszonym przez Arni Brownstone zawarta była analiza związków między sztuką a zmianami społecznymi, zmianami obyczajów. Popatrzmy teraz na bardziej współczesną sztukę indiańską. Vanessa M. L. Vogel zajęła się funkcjami tej sztuki, jej geopolityczną i kulturową rolą, tradycją, oraz odżywaniem grup plemiennych dzięki sztuce. Alfred Young Man porównał problemy z nauczaniem sztuki indiańskiej w wyższych uczelniach USA i Kanady.

Zwrócił uwagę na to, że sytuacja jest znacznie gorsza w Kanadzie ze względu na brak „rewolucji kulturalnej” z końca lat sześćdziesiątych i na negatywną postawę publiczności, studentów, pracowników uczelni. Równocześnie podkreślił fakt, iż rośnie nowe pokolenie indiańskich artystów, którzy coraz lepiej funkcjonują w „białym” świecie, łącząc inspiracje tradycyjne z nowoczesnymi. Lance Balanger przedstawił program mającego się odbyć w Ottawie w 1990 roku sympozjum poświęconego sztuce tubylczych ludów całego świata. Wreszcie Gerald McMaster dał pokaz własnej twórczości, będącej przykładem tego, o czym mówił Young Man. Konferencja zakończona została jeszcze innym pokazem: serii slajdów wykonanych przez Reinharda Mandla na szlaku pow-wow w USA.

Warsztaty przygotowane zostały bardzo dobrze, wszyscy uczestnicy otrzymali wydrukowany program konferencji, w którym umieszczone zostały tradycyjnie nie tylko streszczenia (prawie) wszystkich referatów, ale i adresy uczestników. Autor tego sprawozdania służy nimi ewentualnym zainteresowanym.

Janusz Mucha

KONFERENCJA NA TEMAT ODZIEŻY I STROJÓW LIENZ (AUSTRIA) 26 - 30 MAJA 1986

Problematyka dotycząca odzieży i strojów ludowych obok historii odzieży jest stale aktualna i żywa, podejmowana przez badaczy rozmaitych specjalności. Dają temu wyraz nie tylko stosunkowo liczne publikacje, ale także specjalistyczne konferencje odbywające się co pewien czas w niektórych krajach Europy. Przygotowują je i organizują instytuty i fundacje naukowe, jednostki uniwersyteckie, muzea oraz profesjonalne organizacje społeczne i komitety¹. Działalność tę inspirowują zarówno zainteresowania dotyczące zagadnień teoretycznych, historycznych, genetycznych, formalnych, zdobniczych, jak też związane z funkcją odzieży i stroju, ich znaczenia w kulturze i w codziennym życiu tak na wsi, jak w mieście. Okazuje się bowiem, że obok strojów tradycyjnych powszechnym powodzeniem cieszą się ich rekonstrukcje, a np. w Niemczech i Austrii popularne również poza środowiskiem wiejskim są tzw. stroje renowane, czyli komponowane w duchu ich regionalnej specyfiki, będące fabrycznie lub domowym sposobem sporządzaną konfekcją. Przykładem, jak dalece w tych krajach przemysł konfekcyjny zainteresowany jest w produkowaniu i dostarczaniu na rynek tego, na co jest nieustające zapotrzebowanie pomimo wysokich cen, mogą być sklepy specjalistyczne, np. z obuwiem, jak też różne żurnale mody, znane pod mniej lub więcej wyszukanymi tytułami i nazwami firm: „Lodenfrey”, „Leben mit Tradition”, „Folklore zum Verlieben”, „Tiroler Drindl-Revue”, „Austrian Look”, „Resi Hammerer”, „Martin Stapf” i in. Polecają one urozmaicone fasony, wykroje, utrzymane w stylu tradycyjnego stroju ludowego. Wydawnictwa te eksponowano w czasie konferencji „Kleidung — Mode — Tracht”, która odbyła się w dniach 26 - 30 maja 1986 r.

¹ I. Turnau, *Gospodarcza i społeczna historia odzieży. Siódma konferencja Fundacji Pa-solda w Londynie*, 18 - 20 września 1985. „Kwartanik Historii Kultury Materialnej”, r. 34, 1986, nr 1, s. 180 - 182. Też, rec. *Vêtement et sociétés* 1. Actes des Journées de rencontre des 2 et 3 Mars 1979. „Etnografia Polska”, t. 30, 1986, z. 1, s. 290 - 291. Ponadto co roku odbywają się konferencje Międzynarodowego Komitetu ICOM, dla muzealnych kolekcji odzieży.

w Lienzu — mieście leżącym we wschodnim Tyrolu u podnóża Alp i ujścia rzeki Isel do Drawy (organizatorem Konferencji był austriacki związek etnografów i stowarzyszenia etnograficzne). Przy tej okazji w zamku Bruck została również otwarta wystawa strojów zrekonstruowanych przez rolniczy zakład nauczycielski w Lienzu (tytuł wystawy: „Trachtenpflüge am Beispiel der Landwirtschaftlichen Lehrenstalt Lienz”). Okazuje się bowiem, że w całej Austrii, a zwłaszcza w Tyrolu, w powszechnym użyciu są stroje renowane, noszone zarówno przez kobiety, jak i przez mężczyzn (głównie strzelców, myśliwych). O przyczynach powstania tych strojów, modzie w ubiorach i modzie na stroje regionalne, która rozwinęła się zwłaszcza po II wojnie światowej, mówił prof. Franz Lipp z Linzu², znany autor opracowań na temat strojów i odzieży ludowej (np. Lipp, 1952). Podobną problematykę, na przykładzie materiałów z Vorarlbergu, poruszył dr Paul Rachbauer z Bregencji³. Warto tu — za autorem — wspomnieć o obszernej publikacji poświęconej zagadnieniom tradycji i odnowy strojów (por. *Die Trachten*, bd).

W niezwykle interesujący sposób, posługując się barwnymi przeżyciami przedstawiała historię i rozwój stroju w Tyrolu dr Herlinde Menardi z Muzeum w Innsbrucku⁴. Podbudowę i niejako uzupełnienie oraz pogłębienie poruszanych kwestii stanowiły inne referaty z kolorowymi przeżyciami, np. prof. Klaus Beitla z Wiednia o wotywnych obrazach z Vorarlbergu jako źródle do badań strojów⁵, dr Marii Kundegraber z Grazu⁶ czy dr. Loisa Ebnera z Lienzu⁷ oraz Olafa Bockhorna z Wiednia, który przy pomocy barwnego filmu krótkometrażowego przedstawił wyrób ozdobnych kapeluszy ze słomy w Kals⁸.

Nie sposób wymienić tu wszystkie referaty, dotyczące tradycyjnych i współczesnych form odzieży ludowej. Konferencja bowiem uwzględniała także zagadnienia bardziej ogólne, np. mody (poruszył je prof. dr Karl Ilg z Innsbrucka⁹), symboliki (referat doc. dr. Rolanda Girtlera z Wiednia¹⁰), funkcji emblematów¹¹ oraz funkcji socjalnej i politycznej (na przykładzie odzieży słoweńskiej przedstawił je prof. dr Angelos Baš z Lubljany¹²).

Konferencja miała charakter ogólnokrajowy, aczkolwiek zaproszono kilka osób z zagranicy (Jugosławii, Szwajcarii, Niemiec, Norwegii, Węgier, Polski). Bazała ona bowiem na materiałach i przykładach dotyczących samej Austrii i wyjątkowo jej pogranicza (Słowenia).

Bardziej zróżnicowane pod względem problematyki było natomiast interdyscyplinarne międzynarodowe sympozjum pt. „Mode — Tracht — Regionale Identität”, jakie odbyło się w dniach 28 II–3 III 1985 r. w Cloppenburgu¹³. Do udziału w sympozjum zaproszono przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych: etnogra-

² F. Lipp, *Trachtenmode. Modetrachten und modische Strömungen innerhalb legendiger Tracht*.

³ P. Rachbauer, *Trachtenbewegung und Trachtenerneuerung in Vorarlberg*.

⁴ H. Menardi, *Geschichte und Entwicklung der Tracht in Tirol*.

⁵ K. Beittl, *Votivbilder als Quelle zur Trachtenforschung am Beispiel Vorarlberg*.

⁶ M. Kundegraber, *Weisse und blaue Schürzen*.

⁷ L. Ebner, *Kleidung und Tracht in Osttirol im Spiegel archivalischer Quellen*.

⁸ O. Bockhorn, *Herstellung eines Strohhutes in Kals*.

⁹ K. Ilg, *Die wellenförmigen Bewegungen in Mode und Tracht — ihre Ursachen und Folgen*.

¹⁰ R. Girtler, *Kleidung und Symbol*.

¹¹ E. Hörandner, *Zur emblematischen Funktion von Kleidung*.

¹² A. Baš, *Zur sozialen und politischen Funktion der Kleidung im Slowenien des Vormärz und der Revolution 1848*.

¹³ Organizatorami Sympozjum byli: Museumsdorf Cloppenburg Niedersächsisches Freilichtmuseum, Seminar für Volkskunde Universität Göttingen, Institut für historische und geographische Regionalforschungen i in.

fów, historyków, historyków sztuki, kostiumologów, historyków gospodarki, socjologów, muzeologów, filologów, plastyków, scenografów i in. zarówno z terenu Niemiec, jak z zagranicy (Norwegii, Finlandii, Polski, Szwajcarii, Austrii, Holandii). Liczne referaty dotyczyły głównie spraw teorii, metod badawczych, rodzaju i wartości oraz przydatności i sposobu wykorzystania rozmaitych źródeł gromadzonych w postaci materiałów terenowych, muzealnych, ikonografii, dokumentów historycznych itp., nadto sposobów ich ekspozycji. Przedmiotem rozważań były również zmiany zachodzące w odzieży i strojach i ich przyczyny. Na szczególną uwagę zasługiwały wypowiedzi podkreślające znaczenie specyfiki narodowej, społecznej, regionalnej, różnic ideologicznych i mentalnościowych dla kształtowania się odrębnych typów i odmian strojów. Sympozjum towarzyszyły specjalne wystawy [np. „Sonntagskleidung auf dem Lande — Eine Modereise mit Schere und Pinsel in der Biedermeierzeit (1815 - 1845)” w Museumsdorf w Cloppenburgu i „Ein Hauch von Eleganz — 200 Jahre Mode in Bremen” w okręgowym muzeum w Bremen]. Ponadto — prezentacja wydawnictw poświęconych przede wszystkim odzieży i strojom. Każdy zainteresowany danym tematem mógł otrzymać jego kopię. Niezależnie od tego już w parę miesięcy potem, staraniem dyrektora Muzeum w Cloppenburgu dr. Helmuta Ottenjanna ukazała się piękna ich edycja pod redakcją Gitty Böth, wzbogacona czarno-białymi i kolorowymi ilustracjami (zob. *Mode...*, 1985). Okazuje się więc, że sprawa badań nad odzieżą i strojami ludowymi jest ciągle aktualna, tak jak żywe są ich tradycje i funkcje wynikające ze zmieniających się sytuacji i potrzeb.

LITERATURA

Lipp F.

1952 *Volkstracht*, [w:] *Osterreichische Volkskunde für Jedermann*, Wien, s. 129 - 220.

Mode...

1985 *Mode — Tracht — Regionale Identität. Historische Kleidungsforschung Heute*, Cloppenburg.

Die Trachten... bd

Die Trachten in Vorarlberg, überlieferte und erneuerte, beschrieben und bildlich dargestellt.

Barbara Bazielich

POLSKA SZTUKA LUDOWA W DOKUMENTACJI INSTYTUTU SZTUKI PAN

Pod tym tytułem otwarto 8 listopada 1988 r. wystawę w Muzeum Etnograficznym im. Seweryna Udzieli w Krakowie. Zorganizowała ją Krakowska Pracownia Instytutu Sztuki — Zespół Dokumentacji Sztuki Ludowej przy znacznym współudziale i zaangażowaniu dyrekcji i pracowników Muzeum Etnograficznego. Intencją zespołu było zaprezentowanie zasobów naszego archiwum społeczeństwu, na codzień bowiem są one stłoczone w wypełnionych ponad możliwość tekach.

Placówka powstała w 1946 r. jako Sekcja Zdobnictwa założonego wówczas Państwowego Instytutu Badania Sztuki Ludowej i pod różnymi nazwami¹ prowadzona była do 1980 roku przez prof. dr. Romana Reinfussa, który mimo przejścia na emeryturę nadal nam patronuje nie odmawiając nigdy pomocy, konsultacji czy po prostu rady. Od 1980 r. kierownikiem Pracowni jest dr Ewa Fryś-Pietraszkowa. Zadaniem placówki było systematyczne gromadzenie materiałów dotyczących wszystkich dziedzin i przejawów plastyki ludowej z obszaru całej Polski. Uwzględniano i uwzględnia się zarówno sztukę tradycyjną jak i jej współczesne przekształcenia, a także zjawiska nowe. Zasadniczą techniką pracy zawsze były badania terenowe prowadzone w bardzo dużych i mniejszych zespołach — zwykle z udziałem rysowników i fotografa, a także indywidualnie przez poszczególnych pracowników. Ze względu na niewielką liczebność stałego zespołu (5-6 osób) korzystaliśmy z pracowników angażowanych przede wszystkim studentów i pracowników muzeów. Uczestniczyli w nich też pracownicy katedr uniwersyteckich, że wymienię prof. Znamierowską-Prüfferową, prof. Kutrzeba-Pojnarową, doc. Dziegła i innych. Na naszych rysunkach znaleźć można podpisy znanych obecnie twórców — Andrzeja Wajdy, Józefa Szajny i innych. Badaniami obejmowano głównie tereny zachowawcze, a więc obszar południowo-wschodniej Polski, dalej na północ wzdłuż wschodniej granicy Państwa, aż do rubieży północno-wschodnich.

W zasadzie badaniami objęto już całą Polskę z wyjątkiem Śląska, którego całokształtem kultury ludowej zajmowały się inne placówki etnograficzne. Przedstawia to dokładnie mapa badań eksponowana na wystawie. Przez ten okres zgromadzone zostało spore archiwum. Zawiera ono blisko 95 tysięcy pozycji inwentarzowych. Mieszczą się tu wywiady terenowe (maszynopisy i rękopisy) oraz materiały graficzne, a więc inwentaryzacje obiektów architektonicznych, rysunki, plansze barwne. Z 60 tysięcy plansz, które posiada nasze archiwum, co czwarty rysunek wykonała Maria Czarnecka.

Maria Czarnecka, artysta grafik, współpracowała z pracownią od czasów studenckich, a od 1962 r. jest pracownikiem etatowym. Znajdowała uznanie wśród korzystających z archiwum, także w terenie, co wyrażano np. w ten sposób — „O, jaki ładny pani ma talent”. Poza pracą etatową uprawia grafikę artystyczną. Prace jej eksponowane były na wystawach indywidualnych. Jej ulubioną techniką jest linoryt. Znane są zwłaszcza ex librisy wykonane tą właśnie techniką.

Następny istotny dział naszego archiwum to fotografie. Jest ich obecnie ponad 77 tysięcy, z tego 70%, bo 55 tysięcy, wykonał Jan Świdorski, który towarzyszył niemal wszystkim wyjazdom terenowym od 1954 r.

Jan Świdorski jest znakomitym fotografikiem, wiele jego fotogramów, prócz znaczenia dokumentalnego, ma wysoką wartość artystyczną. Znaleźć je można w większości publikacji z dziedziny etnografii, szczególnie ze sztuki ludowej. Prace J. Świdorskiego były prezentowane w kraju i za granicą na indywidualnych wystawach: „Dawna rzeźba ludowa” i „Architektura ludowa”.

¹ 1946 r. — Państwowy Instytut Badania Sztuki Ludowej — Sekcja Zdobnictwa; 1949 r. — Państwowy Instytut Sztuki — Sekcja Badania Plastyki Ludowej; 1959 r. — Instytut Sztuki PAN — Sekcja Badania Polskiej Sztuki Ludowej; 1962 r. — IS PAN — Pracownia Badania Sztuki Ludowej; 1970 r. — IS PAN — Pracownia Dokumentacji Sztuki Ludowej; 1980 r. — Pracownia Instytutu Sztuki PAN w Krakowie, Zespół Dokumentacji Sztuki Ludowej. Por.: *Powstanie organizacja i charakter Państwowego Instytutu Badania Sztuki Ludowej*, „Polska Sztuka Ludowa” R. 1, 1947, nr 1/2, s. 60-61; R. Reinfuss, *Stan badań nad sztuką ludową i ich perspektywy na najbliższą przyszłość*, „Polska Sztuka Ludowa” r. 18, 1964, nr 4, s. 190-191.

Ponieważ prace M. Czarneckiej i J. Świdierskiego przeważają w naszym archiwum, nadto są na naprawę dobrym poziomie, więc głównie one zostały wyeksponowane, wystawa zatem jest zarazem niejako podsumowaniem dorobku obojga artystów.

Ostatni dział archiwum to oryginalne eksponaty. Z uwagi na specyfikę zbiorów oraz sposób ich przechowywania gromadzone są zabytki dwuwymiarowe takie, które dadzą się przechować w teczkach. Są to więc wycinanki, malowanki, ozdoby z papieru, próbki tkanin, fragmenty koronek i haftów.

Na wystawę wybraliśmy ok. 2 promili ze zbiorów, prezentując je w siedmiu głównych działach:

- architektura
- wnętrze domu z meblami i dekoracją mieszkania
- rękodzieła i rzemiosło o artystycznym charakterze (zdobnictwo w drzewie, ceramika, kowalstwo, plecionkarstwo, zabawki)
- tkanina
- strój
- plastyka w obrzędach i zwyczajach
- rzeźba, malarstwo, grafika i drobna architektura sakralna.

Trzon ekspozycji stanowi materiał graficzny i fotograficzny. Nie chcieliśmy nużyć zwiedzających nadmierną ilością materiału tekstowego, więc przykładowo, aby uświadomić im kompleksowy system naszej pracy, pokazaliśmy zespół dokumentacji architektonicznej w postaci inwentaryzacji, wywiadu i fotografii odnoszący się do jednego obiektu.

Na wystawie jest jednak kilka eksponatów przestrzennych. Są to rzeźby Jana Lamęckiego i Teofila Kozuchowskiego oraz inne drobne eksponaty (np. zabawki). Poza paroma wyjątkami jest to własność Muzeum Etnograficznego, w trakcie wyjazdów bowiem, zarówno naszych jak i organizowanych wspólnie z poszczególnymi muzeami, dokonywano zakupów eksponatów, a wiele innych przekazano do zbiorów muzealnych jako dary. Wiele z nich ma unikatowy charakter oraz wysoką wartość dokumentarną, kulturową, często artystyczną.

Osobny dział na wystawie to publikacje — książki i artykuły (nadbitki) pracowników i najbliższych współpracowników. W oddzielnej gablotce eksponowano kilka numerów „Polskiej Sztuki Ludowej” wraz ze spisem treści za lata 1947 - 1976.

Na koniec przedstawię dział, który na wystawie jest niejako wstępną częścią informacyjną. Oprócz przytoczonej już historii placówki umieszczono tu mapę badań terenowych, dalej instytucje, z którymi współpracuje nasza Pracownia (zakłady naukowe, muzea etnograficzne, okręgowe, regionalne i inne, ośrodki i domy kultury, „Cepelia” i STL). Tam również umieszczono zestaw fotografii reportażowych z pracy w terenie, materiały rysunkowe z gazetek ściennych, lalki z teatryku organizowanego w czasie miesięcznych badań terenowych, tzw. obozów naukowo-badawczych.

Bożena Kural

TEMATYKA ALBAŃSKA W POLSKIM MUZEALNICTWIE

Od ponad 25 lat, odkąd z Albanią zerwane zostały oficjalne stosunki, kultura tego kraju nie była prezentowana w Polsce, tak jak i w innych socjalistycznych krajach. Rok 1988 był pod tym względem szczególnym wyjątkiem, jako że otwarto

w tym czasie dwie wystawy poświęcone Albanii, oraz odbyła się naukowa konferencja na tematy albańskie.

Tematykę albańską zapoczątkowała wystawa, jaką otwarto w czerwcu w Muzeum Etnograficznym w Tarnowie pt. „Albania — kraina orlich synów”. Była to wystawa złożona głównie z ponad 70 fotografii czarno-białych wykonanych przez etnografa Adama Bartosza, dyrektora Muzeum Okręgowego w Tarnowie, który w 1987 r. przebywał prywatnie w Albanii i zwiedził ją dość dokładnie. Wystawę wzbogaciło kilkanaście dawnych strojów ludowych, naczynia, kilka sprzętów domowych oraz inne materiały. Ekspozyty te zostały wypożyczone od osób prywatnych, które w latach 50. bywały służbowo w Albanii (geolodzy, etnografowie) oraz pochodziły z własnych zbiorów muzealnych.

W związku z wystawą autor zdyktował kilka wykładów na temat współczesnej Albanii ilustrowanych przeźroczeniami.

Drugą wystawę otwarto we wrześniu w Poznaniu. Jej tytuł „Albański strój ludowy XIX w.”. Otwarcie jej nastąpiło z okazji trwającej w Poznaniu w dniach 19-21.09. konferencji pt. „Dzieje i kultura Albanii”. Zorganizował ją Instytut Historii Uniwersytetu w Poznaniu jako V sympozjum „Bałkany — Polska”. W sympozjum wzięło udział ponad 30 fachowców z różnych dziedzin. Byli to historycy, językoznawcy, numizmatycy, etnografowie, politolodzy i inni specjaliści. Materiały z sympozjum będą publikowane w poznańskich materiałach bałkanologicznych, których już ukazały się 3 numery (Balcanica Posnaniensia).

Wystawa, która z tej okazji została otwarta przygotowana została przez Jarosława Rosochackiego etnografa — albanologa, a główną część ekspozycji stanowiły stroje będące własnością prywatną autora wystawy. Zebrał je w czasie kilkakrotnych pobytów w Kosowie, wśród tamtejszych Albańczyków. Wystawę oryginalnych kompletnych strojów uzupełniały reprodukcje zdjęć i rycin z ubiegłego wieku a także liczne uzupełnienia strojów, jak ozdoby i broń.

Obu wystawom towarzyszyło bardzo duże zainteresowanie kulturą albańską, która poprzez polityczną izolację stała się bardziej egzotyczna niż bardzo odległe kraje.

Anna Bartosz

VI PRZEGLĄD FILMÓW ETNOGRAFICZNYCH „ETNOLOGIA A FILM”

Co dwa lata mamy okazję do konfrontacji dokonań polskich etnofilmowców, co dwa lata bowiem odbywają się w Łodzi przeglądy filmów etnograficznych. Pierwsze dwa były dosyć skromne, lecz od trzeciego zaczęły stawać się wręcz znaczącymi festiwalami. III Przegląd Filmów Etnograficznych w 1982 r. przebiegał pod hasłem „Dorobek i tradycja”, IV w 1984 r. — „Etnograficzna panorama Europy”, z kolei V w 1986 — „Azja”.

Szósty, a więc ostatni przegląd trwał od 9 do 11 listopada 1988 r. pod hasłem „Etnologia a film”. W jego organizowaniu partycypowała Katedra Etnografii UŁ, Towarzystwo Kultury Filmowej w Łodzi oraz Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne. Postacią, której impreza ta pod względem organizacyjnym najwięcej zawdzięcza jest Ewa Nowina-Sroczyńska z pierwszej z wymienionych instytucji.

Obsługę przeglądu stanowili studenci etnografii z Łodzi. Oni też przeważali wśród publiczności od rana do wieczora oglądającej filmy w jednej z sal muzeum.

Przeładowi towarzyszyło seminarium naukowe. W przedstawionych referatach dominował aspekt praktyczny, poprzedzający pewne rozważania bardziej teoretyczne, których, miejmy nadzieję, doczekamy się w miarę rozwoju refleksji nad filmem etnograficznym, a także rozwoju tej odmiany gatunkowej w Polsce.

Co zobaczyliśmy tym razem w Łodzi? Polskich filmów biorących udział w konkursie pokazano około 20. Były to same krótkometrażówki — długometrażowych filmów etnograficznych się u nas nie kręci. Z obcych kinematografii, nie uczestniczących jednak w konkursie, najsilniej była reprezentowana jugosłowiańska. Z Jugosławii przyjechali też Dušan Drljača i Naško Križnar, którzy wygłosili referaty o etnofilmowych przedsięwzięciach w swoim kraju. Ponadto pokazano filmy z RFN, Węgier i ZSRR.

Spośród polskich krótkometrażówek niektóre zdawały się być dopuszczone do przeglądu tylko dlatego, że ich akcja dzieje się na wsi, np. „Wolałam rodzic synów” Z. Skoniecznego. Ale jak dotąd nie wiadomo jakimi cechami winno charakteryzować się dzieło, ażeby można zaklasyfikować je jako film etnograficzny. Filmy etnograficzne robią artyści, dla których jakieś elementy kultury tradycyjnej są po prostu tematem, pretekstem do wyrażenia często czegoś bardzo osobistego, nie zaś problemem naukowym. W czołówkach tych filmów wymienia się zwykle kogoś, kto zajmował się konsultacją naukową. Podczas seminarium stwierdzono, iż takowa może być dla reżysera jedynie tym, czym muza dla artysty. Wśród pokazanych utworów połowa była właśnie esejami czy filmami poetyckimi. Można by tu wymienić „Malarza natury” R. Sobeckiego (temat twórców ludowych jest jednym z ulubionych przez etnofilmowców) czy „Ludową wersję kosmosu” B. Pawicy.

Filmy etnograficzne kręcą też etnografowie. Na łódzkim przeglądzie przedstawił swój „Dziergniec” K. Kubiak, a P. Szacki i K. Chojnacki „Dzwonki pasterkie na Podhalu” i „Folowanie sukna”. Pod względem technicznym na pewno ustępowały one filmom robionym przez filmowców, choćby z tego względu, iż twórcy ich nie mają odpowiedniego sprzętu. W filmach tych wyraźnie widać próby podporządkowania języka obrazów pewnym założeniom naukowym czy może dydaktycznym.

Nagrodę publiczności, jedyną jaką tu przyznawano, otrzymały ex aequo dwa filmy: „Drzewa” — jednego z najplodniejszych naszych etnofilmowców, Andrzeja Różyckiego, oraz „Bieszczadzkie ikony” — zrealizowane przez autora znanego „Szcurołapa”, Andrzeja Czarneckiego. Pierwszy jest antropologiczną refleksją na temat sławnych polskich drzew, „Bieszczadzkie ikony” to pełen melancholii poemat o lemkowskiem losie.

Co stanie się z dorobkiem zaprezentowanym na VI Przeglądzie Filmów Etnograficznych? Pewnie część pokaże telewizja jako mniej interesującą pozycję programu, będzie dobrze jeżeli jakieś utwory trafią na inne przeglądy. A czyż nie powinny, przekopiwane na kasety video, znajdować się stale do dyspozycji osób zajmujących się kulturą ludową?

Grzegorz Pelczyński

MUZEUM MISYJNO-ETNOGRAFICZNE W PIENIĘŻNIE
W ROKU 1987

Muzeum Misyjno-Etnograficzne Seminarium Duchownego Księża Werbistów w Pieniężnie w 1987 r. zwiedziło 25 467 osób. Od 1964 do 1987 r. muzeum zwiedziło razem 199 720 osób. Poza wystawami stałymi, na terenie muzeum zorganizowano kilka wystaw czasowych:

— 3 IV 1987 r. otwarto wystawę „Ryty i mity w sztuce społeczeństw kultury pomorskiej” ze zbiorów Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Otwarcie wystawy połączono z wykładem.

— 25 IV 1987 r. przeprowadzono III Pieniężeńskie Spotkanie z Religiami — poświęcone Karaimom. Tego dnia otwarto także okolicznościową wystawę.

— 21 XI 1987 r. dokonano otwarcia wystawy sztuki sakralnej — darów katolików polskich z okazji II Krajowego Kongresu Eucharystycznego — przeznaczonych na misje.

Ponadto Muzeum w Pieniężnie zorganizowało osobną wystawę poświęconą kulturze i sztuce Indonezji. Wystawę otwarto 23 IV 1987 r. w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku.

Ekspozyty z Muzeum w Pieniężnie były wypożyczane na wystawę sztuki z kości sioniowej do Muzeum Zamkowego w Malborku oraz na Ogólnopolską Wystawę Misyjną w kościele św. Krzyża w Warszawie.

Klerycy, członkowie Seminaryjnej Sekcji Muzealnej, w marcu 1987 r. odbyli tygodniowy kurs muzyczny w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie. W muzeum w Pieniężnie natomiast swoje praktyki studenckie odbywali słuchacze etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Eugeniusz Śliwka SVD

OTWARCIE WYSTAWY NOWOGWINEJSKIEJ
ZE ZBIORÓW KSIĘŻY WERBISTÓW W PIENIĘŻNIE
W MUZEUM ARCHEOLOGICZNYM W GDAŃSKU

W Muzeum Archeologicznym w Gdańsku 19 lutego 1988 r. miało miejsce otwarcie ekspozycji poświęconej kulturze i wierzeniom ludów Nowej Gwinei. Jest to już druga, po Indonezji, wystawa, jaką ze swych zbiorów prezentuje tam Muzeum Seminarium Duchownego Księża Werbistów w Pieniężnie.

Otwarcia wystawy dokonał dr Marian Kwapiński, dyrektor Muzeum Archeologicznego, który przedstawił krótko program spotkania. Następnie ks. dr Eugeniusz Śliwka, dyrektor Muzeum Misyjno-Etnograficznego w Pieniężnie, ukazał wkład Zgromadzenia Słowa Bożego w badania kultur i religii różnych ludów. Podkreślił on, że zainteresowania Werbistów etnografią sięgają prawie początków tego Zgromadzenia i trwają nieprzerwanie do dziś. Wskazał przy tym również na prace Polaków, którzy aktywnie włączają się w działalność werbistowskich instytutów naukowych: „Anthropos” i „Monumenta Serica”. Ks. Śliwka zaprezentował także wkład Zgromadzenia w organizowanie muzeów i ekspozycji poświęconych tematyce etnograficznej, pracę wydawniczą oraz dialog z różnymi religiami, prowadzony w ramach „Pieniężeńskich Spotkań z Religiami”.

Wprowadzenia w samą wystawę dokonał autor jej scenariusza, mgr Dariusz Piwowarczyk SVD. Przedstawiając poszczególne eksponaty starał się przybliżyć środowisko w jakim żyją Papuasi i Pigmeje, narzędzia codziennego użytku, stroje, broń. Następnie przeszedł do ukazania zwyczajów ludów zamieszkujących Nową Gwineę, ich wierzeń oraz współczesnej sztuki, głównie rzeźby.

Na zakończenie swój wykład wygłosił ks. Bernard Bona, długoletni misjonarz-werbista w Indiach. Poświęcony był on ludom pierwotnym, ze szczególnym uwzględnieniem ludów Nowej Gwinei i Indii, zwłaszcza Adibasów, pierwotnej ludności Indii, wśród której pracował.

Leszek Niewdana SVD

WYSTAWA „KULTURA I SZTUKA INDONEZJI” W OLSZTYNKU

Od 19 lutego do końca września 1988 roku w Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku można zwiedzać interesującą ekspozycję, która zawiera dwie wystawy: „Z historii kultury i sztuki Afryki” oraz „Kultura i sztuka Indonezji”. Pierwsza z nich pochodzi ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie, druga natomiast z Muzeum Misyjno-Etnograficznego Seminarium Duchownego Księżych Wербistów w Pieniężnie.

Uroczystego otwarcia wystaw dokonał dyrektor muzeum — Tadeusz Kufel. Wśród zaproszonych gości znaleźli się przedstawiciele władz miejskich i województwa olsztyńskiego, byli to między innymi: dyrektor Wydziału Kultury i Sztuki w Olsztynie — Bolesław Karpowicz, wojewódzki konserwator zabytków — Lucjan Czubiel, dyrektor Muzeum Okręgowego w Olsztynie — Janusz Cygański. Muzeum Misyjno-Etnograficzne w Pieniężnie reprezentował Mirosław Dorosz.

Ekspozycja afrykańska zawiera narzędzia gospodarcze, stroje i maski oraz bogatą kolekcję rzeźb rytualnych związanych z wierzeniami tubylców. Pochodzą one z Afryki Zachodniej i zostały uzyskane dzięki 25-letnim pracom badawczym, prowadzonym na tych terenach przez muzeum szczecińskie.

Druga z wystaw, której scenariusz napisał ks. Dariusz Piwowarczyk, przygotowana została przez Muzeum Misyjno-Etnograficzne w Pieniężnie. Jest ona poświęcona Indonezji, gros prezentowanych zabytków to dar polskich misjonarzy werbistów, którzy pracowali lub pracują w tym rejonie świata. Prezentowane są przedmioty codziennego użytku, z czego ciekawe są zwłaszcza wyroby plecionkarskie: maty, rozmaitej wielkości kosze, tabakiery z trawy; wykonane z drewna: grzebienie, łyżki, naczynia oraz z brązu i mosiądzu: naczynia, tace, lampa, kleszcze do owoców pinangu. Niektóre z nich można zaliczyć do rzemieślniczych dzieł sztuki.

Indonezja jest obszarem, na którym od dawna znana była obróbka żelaza, szczególnie rozwinięta na wyspie Jawie. Na wystawie można obejrzeć bogato zdobione krisy — rodzaj sztyletu o głowni prostej lub falistej. Przy jego pomocy można było pokonać wroga w walce wręcz lub jak wierzą — na odległość, przez zastosowanie odpowiednich zaklęć. Tuboki — to sztylety wykonane z grotów starych włóczni, spotykane na Jawie i Sumatrze oraz gołoki i parangi — rodzaj noża-miecza pełniącego funkcje obronne i gospodarcze. Militaria uzupełniają łuki, strzały i włócznie.

Kolejny dział to tkaniny, ubiory i ozdoby. Wśród tkanin godnymi uwagi są batik i ikat. Ikat to żmudna technika splotu różnobarwnych nici, które w efekcie dają ornamentalny wzór. Uzyskuje się to między innymi przez barwienie jednej nici na kilka kolorów. Batik wykonuje się przez długotrwałe moczenie tkaniny w barwnikach roślinnych. Chcąc osiągnąć pożądany efekt, zabezpiecza się woskiem miejsca, które mają otrzymać inną barwę. Tym właśnie sposobem jest wykonanych 14 stacji drogi krzyżowej, scena Zwiastowania i Bożego Narodzenia. Można zobaczyć także tradycyjne ubiory Indonezyjczyków, tą to tzw. kainy, czyli płaty wzorzystej tkaniny, którymi owija się biodra, sięgające kolan lub stóp. Kobiety dodatkowo zakładają selendangi — czyli długie szale zarzucone na plecy lub przewieszane przez ramię.

Wśród wystawionych instrumentów muzycznych: bębnów, gongów, fletów — sulingów, niewątpliwie najciekawszym jest gender — metalofon pochodzący prawdopodobnie z Jawy.

Archipelag Indonezyjski przedstawia konglomerat wielu wyznań. Główną religią jest islam, wyznawany przez przytłaczającą większość mieszkańców. Drugą co do ważności religią tego wyspiarskiego kraju jest hinduizm, którego centrum stanowi wyspa Bali. Z niej to właśnie pochodzą eksponaty związane z hinduizmem. Są to maski kultowe oraz figuralne wyobrażenia Garudy, który według wierzeń hinduistycznych ma być wierzchowcem boga Brahmy. Godnymi uwagi są marionetki z teatru religijnego cieni — wayang.

Te i inne eksponaty można obejrzeć w dostojnych gotyckich murach poewangelickiego kościoła, który został odrestaurowany po zniszczeniach wojennych i adaptowany na salon wystawowy muzeum w Olsztynku. Pomieszczenie to dodaje ekspozycji niepowtarzalnego uroku.

Miroslaw Dorosz

DNI HINDUISTYCZNE W PIENIĘŻNIE — ZBLIŻENIE DUCHOWE CZY INTELEKTUALNE?

W dniach 15-16 kwietnia 1988 roku klasztorna cisza Seminarium Misyjnego w Pieniężnie została przerwana obco brzmiącymi w naszej kulturze hinduistycznymi dźwiękami. Gościnne mury głównego domu Księży Werbistów przyjęły na te dwa dni około 150 osób zainteresowanych sprawami hinduizmu. Obok przedstawicieli różnych grup hinduistycznych byli profesjonalisci zajmujący się religiami Indii, redaktorzy wielu czasopism, etnologowie i religioznawcy zarówno duchowni jak i świeccy, niektórzy uczestnicy poprzednich trzech pieniężnieńskich spotkań z religiami, ponadto sporo studentów i miejscowa, klerycka młodzież.

Na program spotkania złożyły się głównie dwa momenty: duchowy i intelektualny. Pierwszy, to spotkania modlitewne zarówno przy stole eucharystycznym w seminaryjnym kościele, pod przewodnictwem ks. bpa dra hab. Zygmunta Pawłowicza z Gdańska, jak i w przygotowanej do tego celu sali medytacyjnej. Dało to uczestnikom Dni Hinduistycznych możliwość głębokiego przeżycia własnej wiary w kontekście innej drogi dążenia do doskonałości. Drugi moment, intelektualny, to pełne treści wykłady. Złożyły się na nie najpierw tematy przedstawiające hinduizm jako partnera dialogu: Zasady dogmatyczne hinduizmu; Ewolucja hin-

duizmu i jego wpływ na kulturę Indii; Łaska Boża w wisnuizmie; Miejsce guru w indyjskiej tradycji duchowej; Pojęcie i praktyka medytacji. Tak przedstawiony „hinduizm” w obliczu wielu plemion w Indiach, wielu religijnych form wyrazu i tradycji jawi się jako swego rodzaju określenie zbiorowe najróżnorodniejszych elementów. Terminem tym określa się powstałą i zakorzenioną w Indiach religię mieszkańców tego kraju. Nazwa wywodzi się od perskich muzułmanów, którzy w X wieku dotarli do Indii Zachodnich i wszystkich mieszkańców znad Indusu określali mianem Hindusów. „Hindus” jest zatem początkowo określeniem ludu (= Indyjczycy), które jednak zawiera religijny sposób życia, właściwy Indyjczykom. Dopiero wtedy, gdy po inwazji islamu świadomość identityczności zarówno przynależności narodowej jak i wyznania religijnego zostaje rozbita, „Hindus” staje się — w przeciwieństwie do miana „Indyjczyk” — określeniem tych, którzy żyją w Indiach nadal według tradycji powstałej tu religii.

Dalej nastąpiła prezentacja poszczególnych odłamów i sekt w hinduizmie: Raja joga, Bhaktu joga, Ajapa joga. W swej treści obejmuje on bowiem olbrzymią mieszaninę wierzeń, obrzędów i praktyk, niekiedy najzupełniej sprzecznych. Religia ta pozwala każdemu na wybór własnej drogi zbawienia. Nie jest jednak hinduizm chaotyczną zbieraniną, gdyż wszystko, o co kiedykolwiek się wzbogacił zostało w nim przetrwawione i oczyszczone, tak że tworzy dziś integralny organizm, którego znamię jest jedność w różnorodności.

Dopiero ten materiał posłużył jako podstawa do wystąpień na tematy: Tolerancji religijnej w hinduizmie wobec mnogości religii; Stosunku hinduizmu do chrześcijaństwa i Dialogu Kościoła Katolickiego z hinduizmem. Mamy tu do czynienia z niewątpliwymi różnicami wiary i praktyk religijnych, których nie wolno zbyt lekkomyślnie pomijać. Nie tylko na płaszczyźnie dogmatycznej — lecz także na mistycznej — nie ma zgodności. Jest zatem aż nadto prawdziwe, że podstawowe zasady indyjskiej i chrześcijańskiej myśli (idea wyzwolenia, pojęcie Boga) są przeciwstawne — nie znaczy to, że nie do pogodzenia — nie wychodzą one po prostu z tych samych przesłanek.

Wskazano także na trudność jaka istnieje w rozmowie chrześcijan z hinduistami przy tłumaczeniu zasadniczych pojęć. Konieczne jest zachowanie wielkiej ostrożności, tak by nie dochodziło do pospiesznego utożsamiania kwestii różniących się między sobą i odwrotnie — by unikać stwarzania krytycznych rozróżnień.

Obok prelegentów zajmujących się hinduizmem profesjonalnie: K. Byrski, T. Pobożniak, S. Zięba, wystąpili z cennymi uwagami wychowani w hinduskiej religijności: R. Jagannathan i W. Anand. Ogromnie zajmujące były wystąpienia polskich wyznawców rozmaitych odmian hinduizmu, wzbudzających zainteresowanie nie tylko odmiennym strojem, ale przede wszystkim opanowaniem i pełnym życzyliwosci spokojem. Niecodzienne ożywienie wywołała w sali wykładowej grupa młodzieży Bhaktu jogi. Uwagę zebranych przyciągał nie tyle wykład J. Kaczmarzkiego, co raczej modlitewny śpiew Hare Kriszna Maha Mantry i towarzysząca wykładowi degustacja wegetariańskich przysmaków. Zrazu sceptyczni goście, widząc malujące się w miarę jedzenia zadowolenie na twarzach pieniędzińskiej młodzieży coraz chętniej prosili o podanie im porcji hinduskiej pyszności.

Szczegółowo, a przy tym przystępnie przygotowane i wygłoszone referaty, dotyczące bez nadmiernej życzyliwosci momentów stycznych chrześcijaństwa i hinduizmu oraz bez chorobliwej kontestacji radykalnych różnic pomiędzy tymi tak dalekimi sobie religiami, rodziły autentyczny dialog w formie dyskusji. Uczestników spotkania nie satysfakcjonowało jednak do końca dialogowanie w ramach przewidzianych programem, w którym brali udział zasadniczo znawcy zagadnienia.

Zrodziło to wiele głębokich rozmów w małych kręgach i stało się źródłem nowych przyjaźni, przekraczających granice różnic religijnych.

Dodatkową atrakcją była zorganizowana w Muzeum Misyjno-Etnograficznym Seminarium Księży Werbistów wystawa hinduistyczna ze zbiorów tegoż muzeum i Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie.

Czy w wyniku pieniężnińskiego spotkania możemy mówić o dialogu Kościoła Katolickiego i hinduizmu? Celem dialogu nie jest tylko zbliżenie duchowe czy intelektualne, pożyteczne zresztą i wzbogacające, również nie jest nim prozelityzm lub kompromis albo ustępstwa w formie irenizmu lub synkretyzmu, lecz wzajemna konfrontacja i zrozumienie poglądów, a także współdziałanie w zakresie wspólnego poszukiwania prawdy, obrony wartości ogólnoludzkich i współpracy dla sprawiedliwości społecznej i pokoju. Aby podjąć dialog trzeba wiedzieć z kim ma być on prowadzony. Ogólnie wiemy, że naszym rozmówcą jest świat hinduizmu, ale wiadomo, że hinduizm nie jest systemem jednolitym, w którym rysują się ostre różnice pomiędzy hinduizmem ortodoksyjnym i współczesnym, a dalej pomiędzy filozoficznym i ludowym. Jednakże wiedza w tej dziedzinie jest jeszcze zbyt nikła w społecznościach katolickich. Jej brak często rodzi nieuzasadnione uprzedzenia.

Spotkanie w Pieniężnie było spotkaniem religijnym, a nie tylko naukowym i kulturowym, i nadto pełnym osobistego zaangażowania, które może być szkołą tolerancji nie tylko dla katolików, ale także dla innych wyznań i religii.

Władysław Grzeszczak SVD

PIENIĘŻNIENSKIE SPOTKANIA Z RELIGIAMI „DNI BUDDYJSKIE”

W dniach od 20 - 21 kwietnia 1989 roku w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Werbistów w Pieniężnie odbyła się piąta z kolei sesja religioznawcza, która tym razem dotyczyła buddyzmu. Sesja ta zbiegła się z jubileuszem 25-lecia istnienia Muzeum Misyjno-Etnograficznego Seminarium Duchownego Księży Werbistów w Pieniężnie, gdzie została otwarta okolicznościowa wystawa eksponatów na temat „Budda w sztuce”. Ekspozycje te w znacznej części zostały udostępnione przez warszawskie Muzeum Azji i Pacyfiku.

Na tzw. „Dni Buddyjskie” zostali zaproszeni znawcy tej problematyki, którzy interesują się buddyzmem od strony naukowej, sympatycy kultur Wschodu oraz wyznawcy buddyzmu skupieni w kilku działających na terenie naszego kraju stowarzyszeniach buddyjskich.

W sympozjum brał też udział ks. bp dr hab. Z. Pawłowicz z Gdańska, który podczas Mszy św. koncelebrowanej wygłosił homilię, w której między innymi poruszył jakże ważną we współczesnym świecie kwestię dialogu między religiami.

Podczas pierwszego dnia sympozjum słowo wstępne wygłosił ks. dr E. Śliwka SVD, dyrektor Muzeum Misyjno-Etnograficznego w Pieniężnie, po czym nastąpiło oficjalne otwarcie Sesji dokonane przez ks. lic. M. Magdę SVD, prorektora pieniężnińskiego Seminarium. W związku z jubileuszowym rokiem wyżej wymienionego muzeum pierwszy odczyt przedstawił alumn mgr D. Piwowarczyk SVD, w którym zebrał dorobek działalności pieniężnińskiego muzeum.

W dalszej części sympozjum głos zabierali: doc. dr hab. T. Pobożniak reprezentujący Uniwersytet Jagielloński. W swym referacie ukazał on genezę oraz

rozwój logiki, na bazie której rozwinęła się jedna z najpotężniejszych religii świata — buddyzm. Następnym przedstawicielem Uniwersytetu Jagiellońskiego, który zajął się problemem afirmacji życia w buddyzmie był mgr inż. M. Kalmus. Wyjaśnił on przyczyny błędnego pojmowania buddyzmu na Zachodzie, jako światopoglądu pesymistycznego, który skupia się na cierpieniu odrzucając pełnię życia. W tym celu prelegent przedstawił tradycję buddyjską, której idea polega na wyzwoleniu się od cierpienia i wszystkich problemów otaczającego nas świata, aby przez wykorzystanie wszystkich uczuć, doświadczeń i emocji dojść do osiągnięcia stanu doskonałości, tzn. stanu Buddy. W dalszej części sesji zabrał głos dr A. J. Korbel (Związek Buddyjski Zen „Sangha” — Bielsko-Biała) przedstawiając rodziny buddyzmu Zen w Polsce. Buddyzm Zen z formalnego punktu widzenia zaczął istnieć w naszym kraju od 1975 roku, kiedy to przyjechał do Polski jeden z buddyjskich nauczycieli Zen. Wtedy to grupa około dwudziestu osób została jego uczniami przyjmując tzw. „buddyjskie wskazania” a tym samym dokonali oni formalnego przejścia na łono buddyzmu. Obecnie w Polsce istnieje sześć grup buddyjskich różniących się między sobą pod względem tradycji, szkół i nauczycieli. Ogólna liczba praktykujących buddystów wynosi około pięciu tysięcy członków nie licząc sympatyków, których jest kilkadziesiąt tysięcy. O formach architektury i symbolice budowli sakralnych w buddyzmie mówił ks. doc. dr hab. H. Ziemoń SVD (Katolicki Uniwersytet Lubelski). Uwzględniono tu architekturę stup, świątyń i klasztorów buddyjskich w rozwoju historycznym od III w. przed Chrystusem do VIII w. po Chrystusie na terenie Indii środkowych i północnych. Specyfika tych budowli polega na dostrzeganiu w ich materialnych kształtach duchowych uczuć ludzi, którzy przyczynili się do powstania tych pięknych pomników religii buddyjskiej. Na terytorium Indii można zaobserwować różnorodność stylów architektonicznych tych osobliwych budowli. Podczas Sesji przedpołudniowej swoje referaty wygłosili również: A. Szoska z Krakowa — „O sztuce Zen” oraz mgr A. Polakowski z Gdańska, który zaprezentował referat pt. „Dzwony w kulturze buddyjskiej na tle dzwonów innych tradycji religijnych..

Po wznowieniu Sesji, w godzinach popołudniowych zajęto się przyczynami rozkwitu buddyzmu w świecie. W tej kwestii zabrali głos: prof. dr hab. M. J. Künstler z Uniwersytetu Warszawskiego, który zajął się przyczynami zwycięstwa buddyzmu w Chinach. Od połowy II w. po Chrystusie w Chinach nastąpiły czasy politycznego i gospodarczego chaosu, w wyniku tych niepokoїв i niepewności ludność zwróciła się ku nowej wierze, która głosiła, że życie jest cierpieniem w kolejnych wcieleniach, a celem życia staje się wyrwanie z tego cyklu wcieleń poprzez osiągnięcie stanu nirwany.

Na tejsze sesji uczestnicy mieli jeszcze możliwość wysłuchania referatów C. Kwiatkowskiego (Krajowy Klub Miłośników Kultury Dalekiego Wschodu — Łódź) oraz dr. P. Karpowicza (Stowarzyszenie Buddyjskie Zen Kwan Um — Warszawa), który omówił historię buddyzmu Zen koreańskiej tradycji Czogie. Nie zabrakło też pokazu i omówienia podstawowych technik medytacji, których dokonał nauczyciel Dharma A. Czarnecki przy współpracy z J. Wójcickim (obaj ze Stowarzyszenia Buddyjskiego Zen Kwan Um — Warszawa). Na zakończenie pierwszego dnia sesji uczestnicy mogli brać udział w buddyjskiej medytacji Zen, jak również w projekcji filmów o omawianej tematyce.

Następny dzień rozpoczął się o godzinie 4.30, oczywiście dla chętnych pragnących uczestniczyć w porannej medytacji Zen. Dla wszystkich natomiast w godzinach przedpołudniowych po wspólnej Mszy św. swoje referaty wygłosili: ks. doc. dr hab. M. Rusecki (Katolicki Uniwersytet Lubelski), który poruszył problem

cudów w buddyzmie. Aby dobrze zrozumieć to zagadnienie, należy odnieść się do innych religii oraz zrozumieć istotę cudu. Musimy pamiętać, że w każdej religii wierzący oczekują pewnej nadzwyczajnej ingerencji Boga. Nawiązując do buddyzmu musimy sobie postawić pytanie, czy Budda posiadał świadomość zdolności taumaturgicznych? (tzn. zdolności czynienia cudów). Na podstawie badań najstarszych tradycji umieszczonych w tekstach palijskich i sanskryckich można stwierdzić, że Budda nie przypisywał sobie takich zdolności, ani nie przywiązywał do nich większego znaczenia. W jego przekonaniu cuda to efekt działania pewnych sił magicznych, które są w posiadaniu wielu osób. Dlatego też cud na płaszczyźnie fizycznej nie jest argumentem pro prawdziwości religii, ani też odwrotnie. W konsekwencji swych dociekań, Budda uznał jedynie cud nauki o możliwościach niwelowania cierpienia, a przez to dojścia do stanu nirwany. Należy jednak zaznaczyć, że mimo takiego stanowiska Buddy, w świętych księgach buddyzmu jest wiele opisów zjawisk cudownych, które mu przypisywano. Oczywiście prawdziwość tych opisów pozostawia wiele do życzenia, jednak nie chodzi tu o kwestię prawdziwości lecz o wiarę w możliwość zaistnienia cudu na płaszczyźnie buddyzmu, która jest faktem. Następną prelekcja dotyczyła dialogu Kościoła Katolickiego z buddyzmem, przedstawił ją mgr E. Sakowicz (Katolicki Uniwersytet Lubelski). Rozpoczął on od prezentacji perspektywy historycznych wydarzeń dotyczących dialogu Kościoła Katolickiego z innymi religiami. I tak w 1965 roku, na zakończenie obrad Soboru Watykańskiego II papież Paweł VI podpisał deklarację o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich pt. „Nostra aetate”. Dokument ten jest wyrazem otwarcia się Kościoła na świat, włączając weń też dialog z religiami Wschodu, m.in. z buddyzmem. Należy też tu podkreślić szczególną rolę Jana Pawła II w nawiązywaniu dialogu między wyznawcami różnych religii. Przykładem takiej postawy może być audyencja dla japońskich buddystów i szintoistów, która miała miejsce w 1981 roku, jak też orędzie wygłoszone przez Radio Veritas w Manili na Filipinach do wszystkich narodów Azji. Pewnego rodzaju fenomenem jest też zorganizowane przez Jana Pawła II spotkanie przedstawicieli dwunastu religii świata, które odbyło się 27 października 1986 roku w Asyżu. Byli tam również obecni reprezentanci buddyzmu z Japonii oraz przywódca buddystów tybetańskich Dalaj Lama. Chciałbym tutaj również zasignalizować prezentację referatu dotyczącego buddyzmu wobec współczesnej psychologii, który przedstawił zebranym mgr B. K. Peczeko (Ośrodek Terapii i Rozwoju Osobowości — Warszawa).

W dalszej części sesji zabrali też głos: mgr M. Woźniak (Uniwersytet Warszawski), przedstawił on możliwości dialogu między Wschodem a Zachodem, gdzie pomostem mogą być dalekowschodnie sztuki walki. Następnym prelegentem był A. Czarnecki (Stowarzyszenie Buddyjskie Zen Kwan Um — Warszawa), który zaprezentował „Kido” — czyli medytację dźwięku. Sympozjum zakończono dyskusją, praktycznymi ćwiczeniami medytacji oraz projekcją filmów o tematyce buddyjskiej.

Myszę, że tego rodzaju sympozja religioznawcze dają nam chrześcijanom głębszy wgląd w naszą religię, poszerzają nasze horyzonty na inne wierzenia i kultury, a co najważniejsze pobudzają nas na nowo do refleksji nad własną świadomością religijną i jej urzeczywistnianiem we współczesnym zmaterializowanym świecie. Każda religia niesie dla nas pewne pozytywne wartości, które po przetransponowaniu na grunt chrześcijański, mogą przyczynić się do naszego duchowego ubogacenia.

Stawomir Janowicz SVD

WYSTAWA I SESJA NAUKOWA NA TEMAT:
WKŁAD MISJONARZY POLSKICH DO NAUKI ŚWIATOWEJ

Dnia 17 czerwca 1988 r. w Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w Warce miało miejsce otwarcie wystawy prezentującej wkład misjonarzy polskich do nauki światowej. Wystawa została zorganizowana przy współpracy Towarzystwa Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia” i Muzeum Misyjno-Etnograficznego Seminarium Duchownego Księży Werbistów w Pieniężnie.

Na wystawie zaprezentowano fotografie i dzieła — rękopisy, starodruki i druki prac wybitnych polskich naukowców wywodzących się spośród polskich misjonarzy. Do grona tych osób zaliczyć należy: Boyma, Ryłło, Zaleskiego, a z współczesnych F. Zapłatę, T. Chodździelę, J. Glinkę, M. Szwarka, H. Zimonia i wielu innych. Wystawę uzupełniają eksponaty etnograficzne i religioznawcze krajów misyjnych, pochodzące z Muzeum w Pieniężnie.

Otwarcie wystawy towarzyszyła sesja naukowa, w której głos zabrali: ks. dr Eugeniusz Śliwka na temat — Zbiory etnograficzne w muzeach misyjnych w Polsce; ks. mgr Tadeusz Dworecki — Działalność polskich księży Zgromadzenia Słowa Bożego wśród polskich emigrantów w Argentynie w latach 1918-1939; dr Jan Sęk — Udział polskich księży w szkolnictwie polonijnym w Brazylii oraz ks. Jan Pitoń — działalność misyjna i naukowa księży misjonarzy w Brazylii.

Eugeniusz Śliwka SVD

SESJA NAUKOWA Z OKAZJI 90 ROCZNICY POWSTANIA
ODDZIAŁU KRAKOWSKIEGO PTL,
KRAKÓW 9 GRUDNIA 1988 ROKU

W dniu 9 XII 1988 roku w Muzeum Etnograficznym w Krakowie odbyła się jubileuszowa sesja naukowa zorganizowana przez Oddział PTL w Krakowie i Komisję Etnograficzną PAN, Oddział w Krakowie. W czasie sesji wygłoszono dwa referaty: Aleksandra Tyszkowa, *Historia Oddziału Krakowskiego PTL*, Krysztyna Kwaśniewicz, *Jan Świętek jako badacz kultury ludowej* oraz komunikat autorstwa Teresy Marcinkowskiej, *Folklor muzyczny w Targowisku (gm. Kłaj) — rodzinnej wsi Jana Świętka*.

Dzieje Oddziału i jego obecną działalność z dużym zaangażowaniem emocjonalnym omówiła A. Tyszkowa — prezes Oddziału. Przypomniała, że powstanie Oddziału wiąże się z wystąpieniem Seweryna Udzieli, późniejszego założyciela Muzeum Etnograficznego w Krakowie, który już w lipcu 1891 r. na zjeździe przyrodników i lekarzy w Krakowie wystąpił z propozycją założenia Towarzystwa Ludoznawczego. Ostatecznie Oddział powstał 10 XII 1898 roku i skupiał w swych szeregach osoby ze środowiska Akademii Umiejętności i Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także nauczycieli ludowych, profesorów gimnazjalnych, studentów. Pierwszym prezesem został Jan Świętek. W 1902 roku po ustąpieniu Świętka kierownictwo Oddziału objął wybitny ludoznawca Seweryn Udziela. Towarzystwo Ludoznawcze w okresie międzywojennym przekształciło się w Polskie Towarzystwo Etnologiczne, zmieniło strukturę, cele, działalność. Fuzja pomiędzy Towarzystwem Ludoznawczym, do którego przystąpili wszyscy niemal etnografowie, a Towarzy-

stwem Ludoznawczym zapowiadała wspaniałą przyszłość, jednakże aktywność Oddziału Krakowskiego w tym czasie zmalała, spadła liczba członków.

Po II wojnie światowej Oddział wznowił działalność 15 III 1947 roku. Kraków był wówczas silnym ośrodkiem naukowym. Pierwszy zarząd po wojnie podjął kilka kierunków badawczych. Kontynuowano badania do Polskiego Atlasu Etnograficznego (Atlas przejęty został później przez Zarząd Główny PTL), dyskutowano o syntezie etnografii polskiej, konfrontowano różnice w podejściach metodologicznych i sprawie tej poświęcono osobną konferencję. Wyniki tej konferencji zostały wyczerpująco omówione w fachowej literaturze. Zainicjowano badania terenowe w Krakowskim i na Podhalu z myślą o opracowaniu monografii tych ziem, dołączono do ogólnopolskiej akcji indeksowania zawartości czasopism z XIX wieku popierano starania o pomieszczenia dla zbiorów Muzeum Etnograficznego. Nie zaniebdywano akcji odczytowej. Prof. J. Klimaszewska prowadziła przez wiele lat Poradnię Etnograficzną w Zakładzie Etnografii Słowian. Prof. L. Węgrzynowicz zainicjował akcję współpracy z kołami krajoznawczymi, nawiązywano kontakty i współpracę z uniwersytetami ludowymi. Oprócz działalności konsultacyjnej i akcji oświatowej Oddział prowadził różne sekcje i koła zainteresowań np. sekcję amerykańską, później zlikwidowaną, Koło Zainteresowań Kulturą Ormian działające aktywnie do dziś. Liczba członków z 53 w 1947 roku wzrosła do 102 w 1949 roku, obecnie wynosi 186 w tym 83 członków Koła Zainteresowań Kulturą Ormian.

W latach 60 prezes Oddziału dr Anna Kowalska-Lewicka wysunęła projekt organizowania sesji naukowych monotematycznych lub wielotematycznych wiążących się z określonym regionem, krajem bądź zagadnieniem. Zainicjowało to ogólnopolskie spotkania, które Oddział organizował sam lub przy współudziale naukowym komisji PAN. Od 1963 roku odbyło się takich sesji 26 w tym 4 połączone z walnymi zgromadzeniami delegatów. I tak np. w 1976 roku odbyła się sesja poświęcona kulturze ludowej Krakowa i okolic, w 1980 Walne Zgromadzenie PTL i sesja z okazji 50-lecia pracy naukowej i 70-lecia urodzin Prof. dr. Romana Reinfussa, w 1987 — sesja ku czci twórcy Muzeum Etnograficznego w Krakowie Seweryna Udzieli połączona z wystawą biograficzną, na wiosnę 1989 roku odbyła się konferencja naukowa pt. *Afganistan — język i kultura*.

W swym referacie A. Tyszkowa podkreśliła, że znaczenie PTL podobnie jak innych towarzystw naukowych, polega na zwróceniu uwagi na dyscyplinę uprawianą przez wąskie grono specjalistów. Istnieje w ten sposób możliwość prześledzenia nie tylko zmian jakie zachodziły w obrębie dyscypliny etnograficznej, ale również zmian w sposobach organizowania i popularyzacji nauki, w sposobach przekazywania treści naukowych.

W drugim referacie pt. *Jan Świętek jako badacz kultury ludowej* dr K. Kwaśniewicz przedstawiła działalność J. Świętka — zasłużonego amatora — etnografa, jednego ze współzałożycieli Oddziału Krakowskiego i jego pierwszego prezesa. Życiorys Świętka nie był dotąd publikowany, wyjąwszy krótkie krytyczne omówienie jego dorobku naukowego opublikowane przez E. Jaworską, *Działalność folklorystyczna Komisji Antropologicznej AU w Krakowie*, w: *Dzieje folklorystyki polskiej 1864 - 1919*, Warszawa 1982, s. 214 - 218. Głównym źródłem w tym zakresie, z jakiego korzystała referentka, jest rękopiśmienne wspomnienie córki Świętka Bogumiły ze Świętków Świętkowej (Archiwum PTL we Wrocławiu). Jan Świętek urodził się w 1859 r. w Targowisku nad Rabą w pobliżu Bochni w średniozamożnej rodzinie chłopskiej. Po zdaniu matury w gimnazjum św. Anny w Krakowie, mimo niewątpliwie dużych uzdolnień humanistycznych, nie mógł kontynuować

nauki z powodu braku środków finansowych. Całe życie przepracował jako urzędnik kolejowy. Prawdziwą jego pasją były zamięlowania ludoznawcze, poparte studiami historycznymi, etnograficznymi i dialektologicznymi. Świętek pozostawał w bliskich stosunkach ze wszystkimi sobie współczesnymi wybitnymi badaczami rodzimej kultury wsi, w tym z największym z polskich etnografów Oskarem Kolbergiem. Znakomite wyniki badawcze, zdolności i pracowitość spowodowały, że Akademia Umiejętności przyjęła Świętka w 1892 r. w poczet członków Sekcji Etnologicznej Komisji Antropologicznej.

W pracy zbierackiej Świętek korzystał z *Instrukcji do badania właściwości ludowych* wydanej w 1874 roku przez Komisję Antropologiczną Akademii Umiejętności oraz z kwestionariusza Bronisława Grabowskiego *... dla zbierających zwyczaje i pojęcia prawne u ludu po wsiach i miasteczkach*. Największa aktywność badawcza Świętka przypada na koniec XIX i początek XX wieku. W efekcie intensywnej pracy Świętek wydał w 1893 roku *Lud nadrabski (od Gdowa po Bochnię)*, a następnie *Zwyczaje i pojęcia prawne ludu nadrabskiego*, „Materiały Antropologiczno-Archeologiczne i Etnograficzne”, t. 1: 1896, s. 266 - 362; t. 2: 1897, s. 119 - 379. Zamieszczał też wiele drobniejszych artykułów i recenzji, wypowiedzi polemicznych w „Materiałach Antropologiczno-Archeologicznych i Etnograficznych” oraz w „Ludzie”. Wyniki swych badań referował na posiedzeniach Komisji Antropologicznej Akademii Umiejętności. W 1900 roku wygłosił istotny referat na III Zjeździe Historyków Polskich pt. *O dotychczasowych badaniach nad wierzeniami ludu polskiego i postulaty na przyszłość*. W dorobku Świętka zwracają uwagę niepublikowane prace jak: *Przeżytki zebrane w latach 1891 - 1903 wśród ludu polskiego w Galicji* (Archiwum Muzeum Etnograficznego w Krakowie) oraz ostatnia największa praca pt. *Brzozowa i okolice Zakliczyna nad Dunajcem. Obraz etnograficzny. Zbiór z lat 1897 - 1906*. (Archiwum PTL we Wrocławiu). Jest to monografia etnograficzna obrazująca kulturę chłopską z przełomu XIX i XX wieku. Obydwa tomy monografii (1750 stron maszynopisu) przygotowała obecnie do druku w ramach „Archiwum Etnograficznego” autorka referatu.

Obydwa referaty wywołały zainteresowanie i dyskusję wśród zebranych. Zadzano wiele pytań pod adresem referentek. Uzupełniano przede wszystkim referat A. Tyszkowej o fakty, które umknęły autorce lub z braku miejsca nie znalazły się w nim, między innymi słuchacze przypomnieli, że na przełomie lat 60 i 70 istniało przy Oddziale Koło Zainteresowań Kulturą Indian.

Teresa Marcinkowska w swym komunikacie pt. *Folklor muzyczny w Targowisku (gm. Kłaj) — rodzinnej wsi Jana Świętka* podała ogólne informacje o Targowisku, szczególnie o pracy i zajęciach mieszkańców w przeszłości. Głównym zajęciem ludności było olejarstwo, a sąsiedniego Kłaja — maziarstwo. Najwięcej miejsca, co oczywiste, poświęciła autorka omówieniu żywotności pieśni ludowych, wiele bowiem tekstów z niewielkimi zmianami zachowało się od czasów Świętka do dzisiaj. Ciekawe są zwłaszcza obrzędowe pieśni weselne, „na dobry dzień”, „pieśń o chmielu”, „przy błogosławieństwie”, a także kołęda „A wyjdźj ze do nos panie gospodarzu” i inne. Omówiła też pieśni żniwne i pańszczyźniane nigdzie poza Targowiskiem nie notowane, a znane tu od dawna. Żywą ilustracją komunikatu był na zakończenie sesji występ 8-osobowej grupy śpiewaczek ludowych z Koła Gospodyń Wiejskich przy klubie „Ruch” w Targowisku, które wykonały pieśni notowane przez Świętka, a także dwa utwory pochodzące z miejscowego przekazu ustnego, „Kołysanka” i „Pieśń o wojnie tureckiej”.

KONFERENCJA NAUKOWA PT. „FUNKCJE MUZEALNICTWA
ETNOGRAFICZNEGO” TOWARZYSZĄCA 64 WALNEMU ZJAZDOWI
DELEGATÓW PTL W BYTOMIU, 16 - 17 WRZEŚNIA 1988 R.

Ta ważna w życiu środowiska etnograficznego konferencja została zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze przy współpracy Komitetu Nauk Etnologicznych PAN i Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

Otwarcia konferencji dokonał mgr Józef Kowalewski, Dyrektor Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu. Witając zebranych, wręczył kwiaty prof. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej, nestorce polskiego muzealnictwa etnograficznego oraz mgr Krysztynie Kaczko reprezentującej organizatorów.

Poproszony o przewodniczenie obradom prof. Zbigniew Jasiewicz podziękował za trud organizacyjny i koncepcyjny oraz wskazał na podstawowe pola zainteresowań konferencji:

- funkcje i funkcjonowanie muzealnictwa etnograficznego,
- związek muzealnictwa etnograficznego z etnologią jako całością,
- funkcje muzealnictwa etnograficznego wobec muzealnictwa.

Inaugurujący konferencję referat „Naukowe i społeczne funkcje muzealnictwa etnograficznego” wygłosił dr Krzysztof Makulski. W swym inspirującym do dyskusji wystąpieniu zwrócił z jednej strony uwagę na funkcję ochronną muzealnictwa etnograficznego, z drugiej, podkreślił bezpośredni kontakt i możliwość obserwacji reakcji odbiorcy treści etnograficznych. Omawiając aspekt naukowy, wskazał na konieczność współpracy środowiska muzealnego z przedstawicielami środowisk akademickich. Korzyścią z tej współpracy byłoby poszerzenie podstaw merytorycznych środowiska muzealnego zaś badacze akademicy mieliby możliwość sięgnięcia do wiedzy ukrytej w obiektach chronionych. Rozpatrując muzealnictwo etnograficzne w aspekcie społecznym, dr Makulski podkreślił jego funkcje depozytu pamięci nieinterpretowanej. Analizując działalność muzeów etnograficznych wyodrębnił oprócz powyższych ich funkcję dydaktyczną, popularyzatorską, estetyczną i zwrócił uwagę na pełnienie przez muzealnictwo roli mecenasa. Reasumując swe wystąpienie referent postulował stworzenie elastyczniejszego modelu muzealnictwa etnograficznego uwzględniającego, oprócz kultury tradycyjnej, dział poświęcony zjawiskom kultury współczesnej.

Kolejny referat dr. Janusza Kamockiego „Badania i ekspedycje naukowe muzeów etnograficznych oraz wykorzystanie ich efektów” zwrócił uwagę na znaczenie formy ekspedycyjnej badań. Przez ekspedycję referent rozumie pobyt grupy badaczy przez dłuższy czas w jednym miejscu, prowadzących w ramach planu, wzajemnie się uzupełniające badania. Szczególnie korzystna jest możliwość powtórzenia ekspedycji po pewnym czasie. Omawiając historycznie polskie ekspedycje, dr Kamocki wypunktował niedociągnięcia organizacyjno-merytoryczne wypraw, podkreślając wagę właściwego przygotowania muzealniczego ich uczestników. Rozwiązaniem przynoszącym optymalne korzyści jest ekspedycja mająca na celu zgromadzenie eksponatów dla potrzeb konkretnej kolekcji muzealnej, co jest osiągalne poprzez udział muzealników związanych na stałe z placówką muzealną firmującą wyprawę.

W swym referacie „Znaczenie zbiorów etnograficznych w pracy naukowo-badawczej” mgr Aleksandra Jacher-Tyszkowa omówiła tendencje zmian w muzealnictwie, które sprawiły, że zbiory początkowo mające charakter przypadkowy, stopniowo przeobraziły się w kolekcje stanowiące logiczną całość o walorach

naukowych. Podkreśliła, że zbiory mają wartość naukową jedynie w przypadku, gdy towarzyszy im rzetelna dokumentacja, w której najistotniejszą rolę odgrywa klasyfikacja zbiorów i pełne metryki eksponatów. Konieczne w tym świetle staje się ujednoczenie terminologii muzealnej. Na zakończenie referentka omówiła kwestię udostępniania zbiorów muzealnych.

Po przedstawieniu powyższych referatów, jako pierwszy, w dyskusji głos zabrał doc. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński, który oceniając status muzealnictwa etnograficznego polemizował z opinią, że istnieje ono jako samodzielna dyscyplina. Zdaniem dyskutanta, jest ono specyficzną formą uprawiania etnografii, toteż dalece idąca autonomizacja muzealnictwa etnograficznego w rezultacie może spowodować jego izolację. Korzystniejsza dla rozwoju dyscypliny wydaje się być tendencja zmierzająca do zazębiania się wzajemnych relacji między ośrodkami akademickimi a muzeami etnograficznymi. Doc. Posern-Zieliński sugerował też potrzebę monografii muzealnych, dla których kośćcem powinny być istniejące scenariusze wystaw.

Następnie głos zabrał mgr Stefan Lew, który nawiązując do referatu dr. Kamockiego w jego części dotyczącej historii wypraw etnograficznych, zarzucił referentowi zbyt skrótowe potraktowanie tego tematu i pominięcie istotnych ekspedycji zorganizowanych przez Moszyńskiego i Czekanowskiego. Zauważył też, że fakt istnienia luki w organizowaniu ekspedycji etnograficznych ma związek z określoną polityką władz i nie jest jedynie skutkiem stagnacji panującej w muzealnictwie. Apelował też, o rzutu na pracę muzealników przepływ informacji o organizowanych ekspedycjach.

Kolejnym głosem, było wystąpienie prof. dr Marii Znamierowskiej-Prüfferowej, która poruszyła kilka kwestii dotyczących kontynuacji tradycji.

Obrady pierwszego dnia zamknął prof. Jasiewicz.

Referat „Obraz kultury ludowej w Polsce w świetle materiałów muzealnych”, wygłoszony przez doc. dr hab. Barbarę Bazielić, otworzył obrady drugiego dnia sesji. Referentka przedstawiła tezę, iż w zależności od zmian tendencji naukowych i trendów polityki społeczno-kulturalnej zmienia się profil kolekcji muzealnych. Inną była myśl i tendencje naukowe I połowy XIX w. kształtujące zbiory kolekcjonerskie, zaś inne były wyznaczniki kształtujące nową tematykę wystawienniczą po II wojnie światowej. Oprócz dominującej w wystawiennictwie prezentacji charakterystycznych przejawów ginących zabytków kultury ludowej pojawiły się nowe tematy, takie jak kultura mniejszości narodowych i repatriantów, kultura miejska, związane z szeroko pojętą problematyką społeczną. Reasumując, sposób widzenia kultury ludowej przez muzeologów jest wypadkową tendencji kolekcjonerskich, wystawienniczych i naukowych.

Wygłoszony przez doc. dr hab. Jerzego Czajkowskiego referat „Muzealnictwo skansenowskie — funkcja, zadania, metody” zwrócił uwagę słuchaczy na rozpiętość zakresu zainteresowań skansenologów. W ostatnich latach tradycyjna tematyka wystawiennicza (budownictwo, przemysł wiejski) wzbogaciła się o ekspozycje dotyczące kultury małych miasteczek; za muzea skansenowskie uznawane są także muzea techniki na ziemi i pod ziemią. Podstawą działań w skansenie są zbiory, z których, przy celowym doborze obiektów, wyrastają wartości dokumentacyjne i naukowe. Referent podkreślił, że muzea na wolnym powietrzu posiadają wiele cech im tylko właściwych (układ przestrzenny, wnętrze jako sala ekspozycyjna, rola otoczenia obiektu); pełnią też funkcję ekspozycji etnograficznej. I tu zadaniem etnografa jest taki dobór grupy przedmiotów stanowiących funkcjonalne zespoły aby stworzyły one obraz różnic regionalnych.

Kolejna referentka mgr Magdalena Parnowska, w referacie „Rodzaje archiwów etnograficznych w muzeach oraz nowe metody dokumentacji etnograficznej i ich wartości dla nauki oraz upowszechniania kultury”, na przykładzie specyfiki zbiorów etnograficznych, przedstawiła podstawowe zasady projektu zautomatyzowanego systemu informacji ikonograficznej dla części zbioru Działu Archiwum i Dokumentacji Ikonograficznej Państwowego Muzeum Etnograficznego. Ponieważ większość muzeów podejmuje próby przejścia z tradycyjnych form dokumentacji na metody współczesne oparte o technikę komputerową, mgr Parnowska wysunęła sugestię, aby zorganizować spotkanie muzeologów zainteresowanych tym problemem w celu wymiany doświadczeń.

Przewodniczący tego dnia obradom doc. dr hab. Edward Pietraszek poprosił następnie o zabranie głosu gości z Czechosłowacji. Dr Miloš Melceř z Muzeum Śląskiego w Opawie i dr Jan Rychlik z Narodowego Muzeum Rolnictwa w Pradze zwięźle przedstawili zakres działalności swych placówek, omawiając pokrótce tradycję i współczesność ekspozycji, organizację muzeów i prowadzone przez nie badania.

Po przerwie podjęto na nowo obrady pod przewodnictwem doc. B. Bazieli.

Dr Irena Bukowska-Floreńska swój referat „Zagadnienie współczesności w zbiorach etnograficznych” poświęciła znalezieniu odpowiedzi na następujące kwestie: — Czym jest współczesność i zabytek etnograficzny jako relikwium kultury, — Jak kształtowała się na przestrzeni lat koncepcja zbiorów etnograficznych, — Czym powinny być zbiory etnograficzne w kontekście współczesnej wiedzy etnograficznej.

Referat „Formy upowszechnienia kultury ludowej poprzez muzealnictwo” mgr. Romana Tubaji dotyczył popularyzacji wiedzy przez muzea w celu kształtowania właściwego stosunku do kultury ludowej a przez to do kultury narodowej. Ożywienie działalności oświatowej i sięgnięcie po nowe środki popularyzacji spowodowały wzrost zainteresowania placówkami muzealnymi wśród społeczeństwa. Nie można jednak dopuścić do zachwiania proporcji pomiędzy działalnością oświatową a pracą naukową muzeum.

Prezes PTL dr Anna Kowalska-Lewicka ustosunkowując się do przedstawionych referatów stwierdziła, iż jedną z najistotniejszych dla współczesnego muzealnictwa etnograficznego kwestii jest znalezienie drogi integracji jego podstawowych funkcji, tj. spełniania roli instytutu badawczego, placówki oświatowo-dydaktycznej oraz miejsca gromadzenia i przechowywania zbiorów.

Kolejny dyskutant, dr A. Błachowski powrócił do sugestii utworzenia Instytutu Muzealnictwa, który od strony teoretycznej zająłby się metodami pracy i specyfiką wystawiennictwa etnograficznego. Swój głos w dyskusji zakończył sprecyzowaniem zadań spoczywających na współczesnym muzealnictwie etnograficznym.

O niedostatku środków jakimi dysponuje etnograf pracujący w muzealnictwie mówił mgr Stanisław Żurowski; dyskutant podkreślił też brak prestiżu społecznego muzealnika. Nawiązując do strukturalnego podziału tradycji i współczesności w ujęciu modelowym dr. Makulskiego zasugerował odejście od tej stereotypowej koncepcji i ponowne przedyskutowanie zakresu tych terminów w odniesieniu do ukazywania kultury przez muzea.

Kilkoma refleksjami o aktualnych problemach ośrodka toruńskiego i problematyce rybołówstwa w kolekcji muzealnej podzieliła się z zebranymi prof. Znamierowska-Prüfferowa.

Zakończył dyskusję, dziękując zebranych za udział w konferencji, prof. Jasie-

wicz. Stwierdził, że konferencja spełniła swe zamierzenia gdyż omówiona została wielokierunkowość działalności muzealnej. Ujawniła się też odmiennosc w widzeniu problematyki muzealnictwa etnograficznego przez zatrudnionych w nim muzealników a jego koncepcją widzianą z zewnątrz.

*Iwonna Grzelakowska
Maria Niewiadomska*

64 WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW
POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
W BYTOMIU, 16 IX 1988

Zgromadzenie otworzyła Prezes PTL dr A. Kowalska-Lewicka, która serdecznie powitała zebranych, zaś następnie wspomniała zmarłych w ostatnim roku członków. Z Oddziału łódzkiego — Zbigniewa Hauke, badacza folkloru, popularyzatora i twórcę zasłużonego dla kultury polskiej; z Oddziału toruńskiego — mgr Marię Polakiewicz, geografa o głębokiej wiedzy z zakresu etnografii i szeroko pojętego muzealnictwa, — mgr Jadwigę Żelechowską, ichtiologa oraz znawcę rybactwa tradycyjnego. Prezes krótko wspominając zmarłych poprosiła jednocześnie o przedstawienie pełnych ich sylwetek w „Ludzie”.

Propozycja wyboru dr J. Hajduk-Nijakowskiej na przewodniczącą obrad spotkała się z aprobatą zebranych. Dr Nijakowska dziękując za wybór zaprosiła jednocześnie do Prezydium mgr K. Kaczko, Prezesa Oddziału Bytomskiego, Wiceprezesa PTL dr. S. Chmielowskiego i Ter-Ogania — Przewodniczącego Koła Kultury Ormian. Obrady odbywały się w następującym porządku:

1. Protokół z 63 WZD PTL w Poznaniu,
2. Powołanie Komisji Wnioskowej,
3. Sprawozdanie Sekretarza Generalnego,
4. Sprawozdanie Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej PTL w Łodzi,
5. Sprawozdanie Redakcji *Dzieł Wszystkich* Oskara Kolberga,
6. Sprawozdanie finansowe,
7. Sprawozdania oddziałów,
8. Sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej,
9. Dyskusja nad sprawozdaniami,
10. Protokół Komisji Wnioskowej.

ad 1. Mgr I. Grzelakowska odczytała ustalenia 63 WZD PTL i ich realizację przez ZG PTL; tekst protokołu pozostawiono do wglądu delegatom.

ad 2. Do Komisji Wnioskowej powołano dr K. Wołos, mgr I. Wronkowską i mgr. M. Baumana. Kandydatury przyjęto jednogłośnie.

ad 3-6. Następnie, zgodnie z porządkiem obrad kolejno odczytali: sprawozdanie Sekretarza Generalnego (przygotowane przez mgr. A. Kuczyńskiego) — dr E. Fryś-Pietraszkowa, sprawozdanie ODiE PTL — mgr M. Niewiadomska, sprawozdanie DWOK i Redakcji „Ludu” — mgr J. Pałka, sprawozdanie finansowe — Skarbnik PTL mgr Z. Toroński.

ad 7. W dalszym punkcie obrad odczytano sprawozdania z działalności następujących oddziałów: gdańskiego, kaliskiego, koszalińskiego, krakowskiego, leszczyńskiego, łańcuckiego, łódzkiego, z Mszany Dolnej, opoczyńskiego, opolskiego.

poznańskiego, rzeszowskiego, szczecińskiego, śląskiego, toruńskiego, warszawskiego, wrocławskiego, zakopiańskiego, zielonogórskiego.

ad 8. Po sprawozdaniach oddziałów zostało odczytane sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej przez mgr. G. Skalskiego, przewodniczącego Komisji.

Przed rozpoczęciem dyskusji nad sprawozdaniami dr Chmielowski odczytał listy od prof. B. Jaworskiej, doc. dr hab. M. Biernackiej, prof. O. Ganckiej, prof. D. Simonides, doc. dr. hab. H. Czajki, prof. M. Gavazziego i prof. K. Čistova zawierające usprawiedliwienia nieobecności i życzenia pomyślnych obrad.

ad 9. Na wstępie dyskusji z dwoma wnioskami wystąpił p. Walczak, Przewodniczący Sekcji Łużyckiej ze Szczecina. Pierwszy dotyczył przygotowania odznaki organizacyjnej Towarzystwa, zaś drugi powołania Komisji d/s Kół Zainteresowań Kulturą Łużycką w celu koordynacji prac istniejących Sekcji. Drugi wniosek został przekazany do Komisji Wnioskowej.

W uzupełnieniu sprawozdań, mgr I. Lechowa, sekretarz społecznej redakcji Słownika etnografów polskich i osób zasłużonych dla etnografii, przeczytała sprawozdanie o aktualnym stanie prac.

Następnie zebrała głos Prezes PTL dr Lewicka. W swoim wystąpieniu omówiła pracę agend w trudnych warunkach, w jakich działa Towarzystwo. Wskazała brak możliwości wprowadzenia wewnętrznych oszczędności, gdyż Towarzystwo i tak prowadzi działalność w oparciu o minimalną administrację. Podkreśliła wkład pracy społecznej nawiązujący do stylu pracy Towarzystwa w początkach jego istnienia. Społecznie, w pełni bezinteresownie, kieruje pracą ODiIE prof. B. Jaworska, wyłącznie w oparciu o pracę społeczną działają Koła Zainteresowań Kulturą Ormian, Asyryjczyków i Łużyczan. Również prace słownikowe (dr J. P. Dekowski, mgr I. Lechowa) nie są dotowane. W tym miejscu, Prezes podziękowała za bezinteresowną pracę prowadzoną z energią i oddaniem przez wspomnianych kolegów. Inicjatywa ta być może zaowocuje uczczeniem stulecia Towarzystwa przez wydanie słownika. Dalej Prezes pozytywnie oceniła pracę etatowych pracowników Towarzystwa.

W kwestii niezatwierdzonego do tej pory nowego statutu PTL, dr Lewicka, powołując się na przygotowywaną ustawę o stowarzyszeniach wyjaśniła, iż niewskazane i niepotrzebne byłoby zatwierdzanie statutu, który okazałby się nieaktualny, w momencie wejścia ww. ustawy. Omawiając pracę oddziałów Prezes zauważyła, że nie wszystkie działają w sposób zadowolający; być może w przyszłości niektóre z nich, o ile nie zintensyfikują swej działalności, zostaną rozwiązane. Jako niewątpliwie pozytywne przejawy działalności PTL, w obecnej tragicznej sytuacji finansowej, dr Lewicka wymieniła coroczne organizowanie zjazdów (jedyna możliwość kontaktu członków Towarzystwa) oraz prowadzenie działalności wydawniczej. Martwi brak zainteresowania młodszej generacji etnografów pracą Towarzystwa. Raz jeszcze Prezes podkreśliła, że PTL działa w oparciu o minimalne dotacje z PAN, zaś pieniądze uzyskane z innych źródeł pokrywają jedynie doraźne potrzeby. Na zakończenie Prezes zaapelowała o: aktywne uczestnictwo w WZD, terminowe nadsyłanie sprawozdań przez oddziały, nadsyłanie not *in memoriam*, regulowanie składek i zintensyfikowanie kolportażu wydawnictw.

Po przerwie w obradach przewodniczący Komisji Wnioskowej przedstawił wnioski, które wpłynęły od oddziałów.

1. Wniosek oddziałów łódzkiego i warszawskiego o podniesienie składek członkowskich i stałą ich rewaloryzację.

W dyskusji nad wnioskiem udział wzięli:

— mgr Toroński, który zaproponował składkę minimalną (300,— zł) z możliwością wpłacania wyższej sumy; — dr Gawęcki, który wyraził obawę, iż wyższa kwota składki (biorąc pod uwagę zaległości w ich regulowaniu) zwiększy kwotowo niedobory, co w rezultacie okaże się niekorzystne dla PTL powodując zmniejszenie dotacji przez PAN; — dr Lewicka, która zaproponowała utrzymanie składek w obecnej wysokości (200,— zł), z możliwością dobrowolnego opłacania wyższej stawki. Wniosek w formie zgłoszonej przez Oddziały łódzki i warszawski nie przeszedł, delegaci przychyliłi się do propozycji dr Lewickiej.

2. Wniosek Oddziału z Mszany Dolnej aby z okazji jubileuszu Oddziału wznowić nakład *Stroju Zagórzan* dr. S. Flizaka w ramach edycji *Atlasu Polskich Strojów Ludowych* (APSL).

Mgr Toroński zaproponował przyjęcie wniosku z zastrzeżeniem, że zostanie on zrealizowany w miarę możliwości finansowych PTL. Prezes dodała, że niezależnie od powyższego, Mszana Dolna powinna podjąć starania o znalezienie sponsora, który partycypowałby w kosztach wydawniczych, gdyż z uwagi na zniszczone matryce koszt druku będzie bardzo wysoki (2 mln zł).

Wniosek został przyjęty jednogłośnie.

3. Wniosek Oddziału Warszawskiego z inicjatywy p. Mazurka, aby zobowiązać ZG PTL do nawiązania kontaktów naukowych i rozpowszechniania wydawnictw wśród środowisk polonijnych.

Wniosek przeszedł jednogłośnie.

4. Kolejny wniosek Oddziału Warszawskiego zgłoszony przez p. Marciniaka w formie pakietu kwestii ekonomicznych, dotyczących m.in. powołania fundacji wspierającej działania towarzystw naukowych. Wniosek ten Komisja Wnioskowa przedstawiła jako ogólne zobowiązanie ZG PTL do nawiązywania kontaktów i pozyskiwania funduszy także od innych sponsorów (nie tylko od PAN).

W dyskusji Prezes wyjaśniła, że ZG poczynił już szereg starań w tym kierunku, podkreśliła wagę kontaktów osobistych w tego typu staraniach i zaapelowała o współpracę oddziałów i poszczególnych członków.

Dr Gawęcki wskazał, że starania o fundację mogą zostać uwieńczone sukcesem jedynie w przypadku, gdy sprawą tą zainteresuje się i całkowicie jej poświęci jedna, konkretna osoba, mająca za sobą poparcie Towarzystwa.

Wniosek sformułowano ostatecznie w takiej formie, iż WZD PTL zobowiązuje ZG i Zarządy Oddziałów do popierania inicjatyw członków w staraniach o uzyskanie dodatkowych finansów, w tym powołania fundacji.

Wniosek przyjęto jednogłośnie.

5. Wniosek Oddziału Koszalińskiego o prowadzeniu działalności gospodarczej.

W dyskusji głos zabrali:

— dr Chmielowski, którego zdaniem przedwczesne jest wprowadzanie odnośnych zmian w statucie, w sytuacji gdy nowa ustawa o stowarzyszeniach być może jednoznacznie rozstrzygnie tę kwestię.

— dr Lewicka, która wyjaśniła, że PAN czyni starania o zwolnienie towarzystw naukowych od podatku dochodowego od działalności gospodarczej.

— dr Gawęcki widzi niebezpieczeństwo zejścia spraw naukowych na dalszy plan, zamiany towarzystwa w spółdzielnię produkcyjną oraz przyrostu liczby członków z motywacją ekonomiczną.

— P. Mazurek uważa obiekcje dr. Gawęckiego za przedwczesne, zaś dr Wołos za istotne uważa rozstrzygnięcie kwestii, czy podjęcie działalności gospodarczej nie zdevaluuje niektórych dotychczasowych form działania PTL.

Wniosek przyjęto (przy 2 wstrzymujących się) w wersji następującej: WZD zobowiązuje

wiąże ZG PTL do zapoznania się z przepisami prawnymi dotyczącymi możliwości prowadzenia działalności gospodarczej związanej z profilem działalności Towarzystwa.

3. Wniosek Oddziału Opolskiego o zorganizowanie 65 WZD PTL w Opolu został przyjęty jednogłośnie.

7. Wniosek p. Walczaka o powołanie Komisji d/s Kultury Łużyckiej ze względów formalnych został przesunięty na następne WZD (zainteresowanym zasugerowano zorganizowanie w Szczecinie wcześniejszego spotkania kół).

8. Wniosek prof. M. Znamierowskiej-Prüfferowej o wystąpienie WZD PTL do Komisji Sejmowej ds. Reformy Kodeksu Karnego o zniesienie kary śmierci.

Wniosek został przyjęty przy następującym podziale głosów:

za — 21 głosów,

przeciw — 9 głosów,

wstrzymało się 12 osób.

Na tym zakończono 64 WZD PTL.

Iwonna Grzelakowska

Maria Niewiadomska

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO
POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
ZA OKRES OD WRZEŚNIA 1987 DO WRZEŚNIA 1988 R.

I. Sprawy organizacyjne

W okresie sprawozdawczym stan ilościowy członków Towarzystwa podlegał pewnym wahaniom wynikającym z faktu naturalnych ubytków spowodowanych nieopłacaniem składek członkowskich, rezygnacją z przynależności oraz śmiercią. Na dzień 30 czerwca 1988 r. liczba członków Towarzystwa wynosi 1322 osoby, w tym 3 członków prawnych tj. Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Muzeum w Sieradzu i Sp-nia Pracy Wytwórców Rękodzieła Ludowego i Artystycznego „Milenium” w Krakowie oraz 9 członków honorowych zagranicznych i 6 członków zagranicznych zwyczajnych.

Tradycyjnie już od wielu lat, mimo systematycznej współpracy z oddziałami, zaznacza się rażące niewypełnianie jednego z podstawowych obowiązków statutowych tj. nieopłacanie składek członkowskich. Zaległości z tego tytułu na dzień 30.VI.88 wynoszą 48 945,— zł, a około 40% członków nie zapłaciło składek za rok 1988. Najwięcej zaległości w tym zakresie mają oddziały: Kalisz, Łódź, Opole, Rzeszów, Warszawa, Wrocław i Zakopane. Sytuacja ta wymaga radykalnej zmiany, a większą przedsiębiorczość na rzecz zlikwidowania zaległości powinni przejawiać przede wszystkim skarbnicy oddziałów.

Nie ma zaległości w opłaceniu składek jedynie w 4 oddziałach, tj. w Bytomiu, Koszalinie, Mszanie Dolnej i Opocznie, a dwa ostatnie oddziały mają opłacone składki członkowskie do 1988 r. włącznie. W odniesieniu do pracy oddziałów istnieją również pewne zastrzeżenia zarówno natury organizacyjnej jak i merytorycznej.

Mówiąc o organizacyjnych należy podkreślić, że na 20 oddziałów 7 nie nadesłało na Walne Zgromadzenie sprawozdań ze swojej działalności. Duże braki występują nadal w zakresie przyjsia z pomocą Zarządowi Głównemu w sprzedaży wydawnictw zwłaszcza, że na poprzednim Walnym Zgromadzeniu podejmowano określone zobowiązania w tym zakresie.

Charakteryzując najogólniej działalność oddziałów podkreślić także należy różną częstotliwość zebrań organizacyjnych, a także różny zakres działalności merytorycznej. Najpowszechniejszą formą są zebrania połączone z prelekcjami. Zazwyczaj obsługują je członkowie danego oddziału, prezentując swoje doświadczenia i obserwacje podróźnicze. Ponadto część oddziałów prowadzi działalność badawczą, konsultacyjną na rzecz miejscowych instytucji typu: PKZ, domy kultury, muzea, CPLiA itp. Ten trend działalności powinien być nadal utrzymany, wynika bowiem z niego wyraźna aktywność Towarzystwa na rzecz rozwoju miejscowych inicjatyw w sferze ochrony kultury ludowej i opieki nad nią. Uzupełnieniem działalności oddziałów jest praca prowadzona w ramach Kół Zainteresowań Kulturą Ormian, Łuźyczan i Asyryjczyków.

Sprawy, o których mowa stanowiły przedmiot posiedzeń Prezydium ZG, które zbierało się 8 razy oraz 2 plenarnych posiedzeń Zarządu Głównego. Ponadto omawiano na nich działalność wydawniczą, oceniano prace Redakcji Dziel Wszystkich Oskara Kolberga i Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej PTL.

II. Działalność wydawnicza

W zakresie działalności wydawniczej zdeterminowanej przede wszystkim brakiem środków finansowych, które w sposób drastyczny osłabiają tempo prac edytorskich, nastąpiły mimo to pewne korzystne rozstrzygnięcia. W okresie sprawozdawczym ukazała się książka pt. *Na egzotycznych szlakach. O polskich badaniach etnograficznych w Afryce, Ameryce i Azji w dobie powojennej*, „Archiwum Etnograficzne” 1987: 33 oraz praca Kazimierza Pudło pt. *Łemkowie. Proces wraństania w środowisko Dolnego Śląska 1947 - 1985*, „Prace i Materiały Etnograficzne”, 1987: 28. Ponadto ukazał się kolejny tj. 71 tom „Ludu” za rok 1987, 27 nr „Łódźskich Studiów Etnograficznych” a także pięć zeszytów „Literatury Ludowej”. Jeśli idzie o dwumiesięcznik „Literatura Ludowa”, to aktualny stan pisma jest taki, że w różnej fazie druku znajdują się wszystkie zeszyty pisma za rok 1988 i gdyby nie brak środków finansowych, to weszłoby ono w normalny tok ukazywania się. Wspomnieć również należy, że po wieloletniej przerwie ukazał się także kolejny zeszyt z serii *Atlas Polskich Strojów Ludowych*, zatytułowany *Strój Lachów Limanowskich*, autorstwa Jana Wielka. Zeszyt ten dotowany był przez Związek Spółdzielni Rękodziela Ludowego i Artystycznego „CPLiA” — kwotą 200 tys. zł. oraz przez Ministerstwo Kultury i Sztuki — kwotą 1,5 mln zł. Wraz z wydaniem pracy K. Pudło oraz ww. zeszytu *Atlasu Polskich Strojów Ludowych* nastąpiło odblokowanie wszystkich serii wydawniczych Towarzystwa, które nie ukazywały się od szeregu lat. Aktualnie w różnym stadium druku znajdują się: książka Danuty Penkali-Gawęckiej pt. *Medycyna ludowa w Afganistanie i jej przeobrażenia*, w ramach serii „Prace Etnologiczne”, *Bibliografia zawartości rocznika „Lud” za lata 1895 - 1985*, autorstwa Ewy Karpińskiej i Marii Niewiadomskiej w serii „Archiwum Etnograficzne”, książka Adama Palucha pt. *Zerwij ziele z ąziwieńciu miedz* w serii „Biblioteka Popularnonaukowa” oraz zbiór studiów zatytułowany *Wieś dolnośląska* w serii „Prace i Materiały Etnograficzne”, a także czasopisma „Lud”, „Łódźskie Studia Etnograficzne” oraz „Literatura Ludowa”. Ukazanie się

tych książek limitowane jest środkami finansowymi, których brak występuje w budżecie Towarzystwa. Z konieczności więc niektóre z tych tytułów przesunięte zostaną na rok 1989. Wspomnieć także należy, że na rok bieżący planowane jest ukazanie się kolejnego tomu *Dzieł Wszystkich* Oskara Kolberga t. 67/2 skalkulowanego wstępnie na około 8 mln zł. Doświadczenia ostatniego roku, a także wcześniejsze braki finansowe na działalność wydawniczą Towarzystwa pozwalają stwierdzić, że planowa działalność w tym zakresie winna posiadać pełne zabezpieczenie finansowe ze strony Polskiej Akademii Nauk. Pewne złagodzenie tych braków może nastąpić poprzez środki ze sprzedaży wydawnictw wysokonakładowych np. w ramach serii popularnonaukowej, rzecz jednak w tym, że nadal nie pokryje to wszystkich potrzeb Towarzystwa w sferze wydawniczej. Towarzystwo oczekuje w tym względzie pomocy ze strony Komitetu Nauk Etnologicznych, który powinien wesprzeć je w tych staraniach na gruncie Akademii. Wspomnieć także należy, że pewne złagodzenie braków finansowych starano się osiągnąć poprzez działalność akwizycyjną własnych wydawnictw, jednak środki pozyskiwane w ten sposób nie są zbyt duże i w ostatnim okresie dochód ze sprzedaży za rok 1987 oraz I półrocze roku 1988 wyniósł 5526 tys. zł. co stanowi zaledwie 42,2% całości nakładów na cele wydawnicze, które wyniosły w analogicznym okresie 13 095 tys. zł.

III. Działalność Biblioteki

Biblioteka Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, im. Jana Czekanowskiego powiększyła swoje zbiory o 510 voluminów — drogą wymiany, zakupów, darów.

Podstawowym źródłem pozyskiwania specjalistycznych czasopism i wydawnictw seryjnych jest wymiana wydawnictw prowadzona z placówkami uniwersyteckimi, instytutami akademii nauk, muzeami, towarzystwami naukowymi i ośrodkami kultury w 35 krajach. Drogą wymiany otrzymujemy 205 tytułów czasopism i serii wydawniczych, w tym 97 z krajów socjalistycznych oraz 103 z krajów kapitalistycznych. Biblioteka czyni starania o pozyskanie nowych kontrahentów. W ostatnim okresie nawiązano wymianę z:

1. Centro Cultural Juan Narinello
Habana — Kuba
2. Dobo Istvan Varmuzeum
Eger — Węgry

J. Kłodnicka przygotowała do druku w „Ludzie” wykaz instytucji zagranicznych, z którymi biblioteka prowadzi wymianę. Wykaz zawiera adresy instytucji oraz tytuły otrzymywanych czasopism i wydawnictw seryjnych.

Sekretarz Generalny
Antoni Kuczyński

DZIAŁALNOŚĆ REDAKCJI *DZIEŁ WSZYSTKICH* OSKARA KOLBERGA W POZNANIU W OKRESIE 1.07.1987 - 30.06.1988

Sytuacja wydawnicza

Redakcja DWOK wydała dotychczas 64 tomy *Dzieł wszystkich* O. Kolberga, w tym 28 tomów z rękopisów. Całkowita objętość wydanych tomów wynosi 1881,9 ark. wyd. Wznowiono 14 tomów (324 ark. wyd.).

Polskie Wydawnictwo Muzyczne (PWM) w Krakowie kończy prace nad opublikowaniem tomu 67/2 *Pieśni i melodie ludowe w opracowaniu fortepianowym* cz. 2. Odnotować trzeba niezależnie od Redakcji zwolnienie prac nad tym tomem w wydawnictwie i drukarni. W związku z tym wydanie tomu uległo dalszemu przesunięciu. W okresie sprawozdawczym do tomu powyższego wykonano w Redakcji DWOK następujące prace:

— zredagowano „Wykaz źródeł”, „Indeks geograficzny” i „Indeks incipitów pieśni”,

— dwie korekty po złamaniu tomu (wraz z nutami). Po uwzględnieniu poprawek korektorskich Redakcji tom ten będzie podpisany do druku.

W PWM znajduje się ponadto złożony do druku przez Redakcję t. 68 DWOK pt. *Kompozycje wokalne i instrumentalne Oskara Kolberga*. Przy tomie tym wykonano m.in.:

— przeredagowanie komentarza rewizyjnego,

— drugą korektę materiałów nutowych: pieśni na głos z towarzyszeniem fortepianu, pieśni chóralnych, partytury opery „Król pasterzy”, wersji fortepianowych oper „Król pasterzy” i „Scena w karczmie”.

Tomy w opracowaniu

Kontynuowano prace nad tomami zawierającymi suplementy do tomów 1-36 DWOK, zgodnie z zatwierdzonym przez Komitet Redakcyjny projektem.

Kujawy — Suplement

— wybrano materiał z 26 tek rkp. regionalnych i tek Miscellanea, wykonano bądź skolacjonowano ich kopie. Łącznie wybrano do druku ok. 50% przewidywanych tekstów pieśni.

— sprawdzono odsyłacze OK umieszczone pod zapisami nutowymi w zespole rkp. „Chodzone, kujawiaki, obertasy, mazury” (teka nr 42/1350, k. 129-184) i określono rodzaje filiacji między melodiami.

Lubelskie — Suplement

— przeredagowano wstęp, wprowadzając zmiany i uzupełnienia w części dotyczącej badań OK, stanu zachowanych materiałów, edycji z lat 1883-1884. Opracowano finalną wersję wstępu wraz z przypisami (maszynopis).

Suplement lubelski traktowany jest jako modelowy w systemie suplementów i komentarzy do tomów wydanych wcześniej (t. 1-36). Obecnie tom ten przygotowany jest w całości od strony tekstowej i przedstawiony zostanie na najbliższym posiedzeniu Komitetu Redakcyjnego do oceny.

Chełmskie — Suplement

— zredagowano przypisy źródłowe do t. 34 we wstępnej wersji redakcyjnej (w oparciu o konfrontację z zachowanymi rękopisami oraz wskazaną w druku literaturę),

— ustalono i sprawdzono proveniencję geograficzną większości nazw geogr (tj. ok. 75% materiału do indeksu geograficznego tego tomu),

— sporządzono zestawienie źródeł rkp. (osobno: wykaz źródeł rkp. pieśni),

— przygotowano opis części materiału rkp. do wstępu edytorskiego.

Zgodnie z propozycją redakcji DWOK, Komitet Redakcyjny wstępnie zaakceptował zmianę numeracji tomów DWOK, uznał za celowe wyłączenie części materiału rkp i wydanie go oddzielnie pod nazwą: t. 47 *Podole*

do tomu tego m.in.

— wyznaczono materiał źródłowy, w tym: sporządzono katalog melodii z rkp., sprawdzono melodie z publikowanymi w ZWAK-u,

— wyodrębniono melodie publikowane oraz przeznaczone do druku, wyodrębniono również podwójne zapisy,

— sporządzono uwagi — komentarz do niektórych zapisów,

— wykonano katalog tekstów do tomu, co poprzedzone było szczegółowym przeglądem inwentarzy i rękopisów — jako że tom ten nie był planowany uprzednio jako oddzielny wolumin.

Indeks rzeczowy DWOK

— przygotowano projekt funkcjonalno-techniczny systemu informatycznego dla DWOK (opracowanie pt. „System informatyczny DWOK 1.1. Podręcznik użytkownika”),

— przygotowano testową bazę danych opartą o wpisaną w pamięć komputera RIAD zawartością t. 9 DWOK *Wielkie Księstwo Poznańskie*, tworząc tym początek tzw. surowej bazy danych,

— wytypowano w t. 9 DWOK hasła indeksu rzeczowego z pól „rośliny” i „zwierzęta”, tworząc próbny indeks standardowy i kontekstowy,

— od lutego 1988 rozpoczęto szkolenie 3 pracowników Redakcji w zakresie obsługi terminalu komputera RIAD w programie „SCRIPT-EDITOR”,

— przystąpiono do wyboru materiału leksykalnego z pól indeksowych „rośliny” i „zwierzęta” z tomów 24 - 28 DWOK Mazowsze.

Inne prace

Zespół pracowników Redakcji przeprowadził pełną kontrolę *scontrum* depozytów rękopiśmiennych znajdujących się w Redakcji w Poznaniu.

Badania problemowe II.6.1

Przedmiotem prac w okresie sprawozdawczym było:

a) sporządzenie dalszej części kartoteki rękopiśmiennych zapisów nutowych OK i analiza porównawcza opracowanego materiału,

b) opracowanie założeń do indeksu rzeczowego dla DWOK i uruchomienie współpracy z innymi ośrodkami badającymi pokrewną problematykę.

Zadania wynikające z umowy z IS PAN w temacie pt. „*Dziela wszystkie* Oskara Kolberga”, w programie „Dokumentacja kultury materialnej i artystycznej w Polsce” nr CPBP 08.14 (temat II.6.1) rozliczone zostały przed komisją odbioru prac zleciennodawcy z wynikiem pozytywnym i uzyskano akceptację planu prac do końca 1988 roku.

Sytuacja finansowa

Na rok finansowy 1987 Wydział I PAN przydzielił na DWOK dotację celową w wysokości 6 171 221 zł, z czego przekazano Redakcji z ZG PTL we Wrocławiu (który pośredniczy w przekazywaniu dotacji z PAN dla Redakcji) kwotę 3 328 221,—. Z tytułu udziału w badaniach problemowych dla IS PAN Redakcja uzyskała wpływy w wysokości 972 931,— zł.

W roku 1987 nie wystąpiła konieczność zapłaty za druk t. 67/2, gdyż PWM przesunęło termin zakończenia prac przy tym tomie na rok 1988.

Do połowy 1988 roku bieżące raty dotacji z PAN spływają na konto Redakcji terminowo i w odpowiedniej wysokości. Ze względu jednak na niepełne przekazanie dotacji przez ZG PTL w roku 1987, w momencie zakończenia druku t. 67/2 wystąpi niedobór środków na wykupienie tomu z drukarni.

Sprawy osobowe

6 lipca 1987 roku zmarł wieloletni Redaktor Naczelny DWOK, prof. dr Józef Burszta. Pod kierunkiem Profesora edycja DWOK uzyskała znaczny stopień zaawansowania, wchodząc jednocześnie w etap prac nad tomami zamykającymi edycję. Sposób organizacji pracy Redakcji sprawdził się w trudnym okresie po śmierci Profesora. Nakreślone przez Niego plany i zadania realizowane były terminowo przez zespół pracowników Redakcji i przez ponad półroczny okres przejściowy, gdy Redakcja DWOK pozostawała bez formalnie działającego redaktora naczelnego, w żadnym stopniu nie wystąpiły opóźnienia w realizacji bieżących prac.

W tym trudnym czasie zespół Redakcji korzystał wielokrotnie z pomocy Przewodniczącego Komitetu Redakcyjnego prof. dra Gerarda Labudy a także doc. dra Bogusława Linette'a, desygnowanego przez WZD we wrześniu 1987 na stanowisko redaktora naczelnego DWOK. Formalne powołanie doc. dra B. Linette'a na stanowisko Redaktora Naczelnego DWOK nastąpiło 23.01.1988 roku, decyzją Sekretarza Wydziału I PAN.

Tak jak prof. Burszta, nowomianowany Redaktor Naczelny nie otrzymuje z tytułu swej pracy stałego uposażenia lecz honorarium po ukazaniu się drukiem kolejnego tomu DWOK.

Po wieloletnich staraniach w końcu 1987 roku Redakcja uzyskała z PAN środki finansowe przeznaczone na regulację płac pracowniczych w takiej wysokości, które umożliwiły przeszerogowanie 3 pracowników na pełne etaty. Zrealizowano w ten sposób powtarzające się postulaty Komitetu Redakcyjnego i długotrwałe zabiegi ś.p. Profesora Burszty.

W czerwcu 1988 r. Redakcja DWOK zatrudniała 8 pracowników naukowo-badawczych (w tym 1 osobę na $\frac{1}{2}$ etatu). Główna księgowa i pracownik gospodarczy zatrudnieni byli łącznie na 1 etacie.

Jan M. Pałka

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI KOŁA ZAINTERESOWAN KULTURĄ ASYRYJSKĄ PRZY POZNAŃSKIM ODDZIALE PTL ZA OKRES: WRZESIEŃ 1987 - KWIECIEŃ 1988

Działalność naszego Koła nie da się opisać przy pomocy suchych danych liczbowych, gdyż jej główną domenę stanowią spotkania z niezmiernie ciekawymi ludźmi, a także serdeczne kontakty z naszymi sympatykami z ludźmi nam życzliwymi. Niektóre z tych spotkań odbyły się w oddziałach PTL, z którymi nawiązano wcześniej kontakt podczas dwóch ostatnich Walnych Zjazdów Delegatów PTL, 63. w Poznaniu i 64. w Bytomiu. Zgodnie ze złożoną deklaracją Koło zrealizowało wszystkie zaproszenia, które dotychczas otrzymało. Miejmy nadzieję, że tak będzie w dalszym ciągu.

Dzięki przychylności Zarządu Głównego PTL, do udziału w 63. WZD PTL, jaki

odbył się w Poznaniu w dniach 18 - 20 IX 1987 r., zaproszono dwóch Asyryjczyków: prof. Konstantina P. Matwiejewa z Moskwy, który wygłosił referat o Asyryjczykach w ZSRR oraz dziennikarza i zarazem nauczyciela języka asyryjskiego z Jönköping (Szwecja) — Michaela Mammo — zdającego relację o działalności misjonarzy europejskich wśród chrześcijańskich Asyryjczyków i o asyryjskich imigrantach w Szwecji. Kolejne wystąpienie na tym zjeździe dotyczyło społeczności asyryjskiej w mieście Qameszli (Syria) w latach 1925 - 1970. Pobyt gości asyryjskich zaowocował i na innych polach. Otóż prof. K. P. Matwiejew odbył kilka interesujących spotkań ze studentami asyryjskimi w Polsce i z przedstawicielami niektórych polskich instytucji. Rozmowy zaś, jakie przeprowadził M. Mammo z niektórymi uczestnikami zjazdu, w tym z prof. K. P. Matwiejewem, oraz jego osobiste wrażenia znalazły swoje odbicie w kilku odcinkach w asyryjskim miesięczniku „HUJADA”, który wydawany jest w Södertälje (Szwecja) już od 12 lat.

W dniu 15 października nasze Koło zostało zaproszone na uroczystość inauguracyjną rok akademicki Uniwersytetu III wieku, jaka odbyła się w Auli UAM w Poznaniu. 24 listopada zorganizowano zebranie członków Koła, na którym dr M. Gawęcki i dr M. Abdalla dzielili się wrażeniami z pobytu wśród Asyryjczyków w Szwecji. Gościem honorowym był mój ojciec, który przebywał w tym czasie w Polsce. Tego samego dnia odbyło się bardzo udane spotkanie ze studentami z Koła Przyjaciół ONZ działającego przy Radzie Okręgowej ZSP. Dopisała frekwencja i studenci wykazywali duże zainteresowanie tematem obrad, a brzmiał on: „Kultura duchowa i materialna współczesnych Asyryjczyków na Bliskim Wschodzie”. W dniu 20 grudnia 1987, na zaproszenie Koła Naczelnej Organizacji Technicznej i pracowników gastronomii hotelu „Poznań” wygłoszono odczyt na temat kuchni asyryjskiej połączony z degustacją kilku potraw narodowych. Relacja z tego spotkania ukazała się w numerze świątecznym „Gazety Poznańskiej” w formie wywiadu. Spotkanie zamykające działalność Koła w roku 1987 poświęcone obyczajom świątecznym i noworocznym Asyryjczyków, odbyło się w sali kominkowej Pałacu Kultury w Poznaniu na zaproszenie Wszechnicy Wiedzy o Krajach Trzeciego Świata. Migawka z tego spotkania, wzbogaconego relacjami innych uczestników o obyczajach świąteczno-noworocznych Palestyńczyków, na Kubie i w Hiszpanii ukazała się w „Teleskopie” — lokalnym programie poznańskiej telewizji.

W roku 1988 nasze Koło zostało zaproszone osiem razy do wygłoszenia odczytów. Pierwsze z nich zostało wystosowane przez oddział PTL w Mszanie Dolnej. Tam w dniach 25 - 26 stycznia dzieliłem się uwagami o historii nowożytnej Asyryjczyków, przy czym zaskoczyła mnie wręcz życzliwość i przychyłność moich słuchaczy i zarazem rozmówców. Wyświetlano przeźrocza. Iście rodzinna atmosfera panowała podczas prywatnych spotkań z działaczami PTL w Mszanie Dolnej, a gościnność i serdeczność gospodarzy szczerze mnie wzruszyły. Poznałem tam wszechstronnego artystę ludowego, Stanisława Ciężadlika, zwiedziłem też Muzeum Etnograficzne im. Orkana w Rabce.

W dniach 4 - 10 kwietnia przebywała w Poznaniu na zgrupowaniu asyryjska drużyna piłki nożnej z Södertälje, by następnie rozegrać dwa mecze: z drużyną „Piomień” w Opalenicy i z juniorami „Lecha” w Poznaniu, o czym poinformowała „Gazeta Poznańska” 9 kwietnia. Przy tej okazji doszło do spotkania zawodników asyryjskiej drużyny z członkami Koła w hotelu „Novotel” w Poznaniu. 13 maja, na zaproszenie Klubu Międzynarodowej Prasy i Książki oraz młodzieży szkolnej z Zespołu Szkół Zawodowych w Elblągu wygłoszono dwie prelekcje o kuchni i obyczajach kulinarnych współczesnych Asyryjczyków. Udzielono też wywiadu dziennikarzowi „Wiadomości Elbląskich”. 3 listopada zaprosiło nas Stowarzyszenie

Radiestetów w Poznaniu do Klubu „Pod Lipami” w celu wygłoszenia odczytu o asyryjskiej magii ludowej. Drugie spotkanie, które odbyło się dla tej samej widowni w dniu 24 listopada było poświęcone Sumerom. Natomiast 18 listopada gościł nas oddział krakowski PTL, gdzie w tamtejszym Muzeum Etnograficznym wygłoszono prelekcję pod tytułem: „Wiara i kultura współczesnych Asyryjczyków”. Rok 1988 zamknięto dnia 9 grudnia dwoma odczytami na zaproszenie Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, gdzie mówiono o piśmiennictwie i chrześcijańskich zabytkach sakralnych Asyryjczyków. Ostatnie spotkanie w okresie sprawozdawczym, poświęcone kuchni i obyczajom kulinarnym Asyryjczyków, odbyło się w dniu 24 kwietnia 1989 r. w Wojewódzkim Ośrodku Postępu Rolniczego w Kalsku k. Sulechowa.

Drugi nurt działalności Koła, do którego przywiązujemy równie dużą wagę to publikacje o dzisiejszych Asyryjczykach. Ich celem jest przybliżenie polskiemu czytelnikowi asyryjskiego folkloru. Oto niektóre pozycje:

— „Z kręgu folkloru chrześcijańskich Asyryjczyków”. Literatura Ludowa, 4-6: 1988.
— „Tur Abdin” — asyryjska „Góra Athos”. Tygodnik Powszechny. Artykuł przyjęty do druku od dwu lat.

— „Tradycyjne metody konserwowania żywności u współczesnych Asyryjczyków”. Lud 1988.

— „Po poście wesele” Myśl Społeczna, 4: 1988, s. 10.

— „Traditional methods of food preservation used by modern Assyrians”. w: Food Conservation — Ethnological Studies. Ed.: A. Riddervold i A. Ropeid. Prospect Books 1988, s. 178-191.

— „Cooking pots used in present day assyrian village kitchen in the Middle East”. Oxford symposium of food and cookery. Prospect Books 1989, w druku.

Michael Abdalla

KONFERENCJE, ZJAZDY I SPOTKANIA UWZGLĘDNIAJĄCE PROBLEMATYKĘ ETNOGRAFICZNĄ W 1985, 1986, 1987, 1988 ROKU

1985 r.

III Tydzień Gór (Łódź—Zakopane 22-28 IV). Organizatorzy: Zakład Geografii Miast i Turyzmu Uniwersytetu Łódzkiego, Studenckie Koło Naukowe Geografów Uniwersytetu Łódzkiego, Stowarzyszenie Przyjaciół Twórczości Jana Kasprowicza — Oddział w Łodzi, Studenckie Koło Przewodników Beskidzkich przy Oddziale Akademickim PTTK. Referaty między innymi wygłosili: R. Loth, Kasprowicz i świat Podhala; A. Brzowska-Krajka, Komponenty więzi wewnątrzgrupowej w świetle współczesnej ludowej poezji podhalańskiej; K. Polak, Długoletni dyrektor Muzeum Tatrzańskiego — Juliusz Zborowski.

61 Walne Zgromadzenie Delegatów PTL i sesja naukowa pt. „90 lat polskiego ludoznawstwa” Lublin 20-22 IX). Organizatorzy: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Zarząd Główny i Oddział w Lublinie. Referaty: A. Kowalska-Lewicka, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, jego miejsce w życiu naukowym i kulturalnym kraju; J. Burszta, Rodowód polskiej kultury ludowej; M. Wieruszewska, Horyzonty współ-

czesnej etnografii polskiej; R. Reinfuss, Problematyka etnograficzna Lubelszczyzny; K. Marczak, 40-lecie Oddziału PTL w Lublinie; M. Gawęcki, Etnografia polska w badaniach ludów pozaeuropejskich.

Sesja popularnonaukowa poświęcona doc. dr. Adamowi Chętnikowi z okazji setnej rocznicy jego urodzin (Łomża 19 X). Organizatorzy: Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej, Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego, Kuratorium Oświaty i Wychowania, Muzeum Okręgowe w Łomży. Referaty: R. Kołodziejczyk, Mazowsze w syntezie historycznej — stan i perspektywy badań; A. Dobroński, Adam Chętnik — patriota i społecznik; B. Kunicki, Adam Chętnik — propagator muzealnictwa, bursztyniarstwa i badań archeologiczno-historycznych; H. Białobrzeski, Adam Chętnik — badacz i obrońca Kurpiów.

Sesja naukowa pt. „Kultura ludowa a kultura narodowa” (Kraków 8-10 XI). Organizatorzy: Uniwersytet Jagielloński, Ośrodek Kultury Wsi ZMW „Scena Ludowa”. Referaty: J. Burszta, Kultura ludowa a kultura narodowa; J. Bohdanowski, Przemiany krajobrazu wsi polskiej i ochrona jego wartości; A. Kowalska-Lewicka, Zaloty wiejskie (na przykładzie Podhala. Obyczaje i rytuały); S. Burkot, Tradycja i teraźniejszość chłopskiego nurtu w literaturze; A. Szurmiak-Bogucka, Muzykowanie i taniec na dawnej i współczesnej wsi polskiej. Inspiracja dla twórców narodowych. Folklorizm; T. Aleksandrowicz, Sposoby upowszechniania na wsi kultury powszechnej.

Sesja naukowa nt. „Kultura polska po roku 1945” (Warszawa 25 XI). Organizatorzy: Katedra Kultury Polskiej Uniwersytetu Warszawskiego, Zespół do Badań Kultur Środowiskowych. Referaty o tematyce etnograficznej wygłosili: S. Siekierski, Rozumienie tradycyjnej kultury chłopskiej; R. Sulima, Badania nad kulturą robotników — pytania i typy źródeł.

Symposium pt. „Więź narodowa” (Kraków 18-20 X). Organizatorzy: Komisja ds. współpracy historyków i socjologów przy Zarządach Głównych PTH i PTS, Katedra Etnografii Słowian UJ. Referaty między innymi wygłosili: J. Jerschina i J. Kurczewska, Etnocentryzm i ideologie narodowe; E. Niemczyk i C. Robotycki, Sztuka ludowa i sztuka narodowa; G. Babiński, Mniejszość etniczna a asymilacja narodowa.

Seminaria etnograficzne Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.
17 I E. Večerková, Sztuka ludowa na Morawach.

31 I F. Bronowski, Pojęcie ludu w polskiej historiografii XIX i XX w.

21 I B. Wróblewska, Ludowa plastyka na terenie Polski środkowej.

28 II E. Władykowa, Wzorce estetyczne łódzkich wnętrz mieszkalnych w 2 połowie XIX i XX w.

14 III M. Pinińska, Sztuka regionalna Pomorza Szczecińskiego, procesy zmian.

28 III E. Zawiejska, Działalność Międzynarodowej Komisji do Badania Kultury Ludowej Karpat i Bałkanów.

9 V K. Pisera, Narzędzia rolnicze i środki transportu J. Smelika ze wsi Dębowiec w zbiorach MAiE w Łodzi.

23 V E. Zawiejska, Organizacja pasterstwa i architektura pasterska w Karpatach polskich.

19 IX M. Eckert, Teatry lalek w Łodzi powojennej przed powstaniem scen profesjonalnych.

24 X M. Pinińska, Wacław Konderk i folklor.

Zebrania Komisji Etnograficznej Oddziału PAN w Krakowie.

9 I L. Dziegiel, Skandynawskie ośrodki etnograficzne badające Trzeci Świat.

6 II B. Pilichowska, Z badań nad obrzędowością dawnego Krakowa. Nowe materiały dotyczące zwyczaju Lajkonika.

6 III Z. Fijak, Z badań nad mitem polskiego bohatera narodowego.

9 X W. Lubaś, Osadnictwo Karpat w świetle nazw miejscowych.

6 XI L. Dziegiel, Chrześcijańskie mniejszości Bliskiego Wschodu jako przedmiot przyszłych badań etnografów polskich.

9 XII B. Pilichowska, Z obrzędowości dawnego Krakowa. Zapomniane Emausy.

1986 r.

Sesja popularnonaukowa poświęcona Jędrzejowi Cierniakowi (Zaborów 17 V). Organizatorzy: Zjednoczone Stronnictwo Ludowe Wojewódzki Komitet w Tarnowie. Filia Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Krakowie. Referaty: M. Wieruszewska-Adamczyk, Myśl Jędrzeja Cierniaka o rodzimej kulturze ludowej; E. Orzechowski, Jędrzej Cierniak na tle tradycji teatru amatorskiego w Małopolsce; R. Kantor, Emigracja zaborowska w Stanach Zjednoczonych.

Konferencja naukowa nt. „Metodologiczne problemy współczesnych badań nad kulturą i tradycją” (Toruń 22-24 V). Organizatorzy: Zakład Etnografii Instytutu Archeologii i Etnografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Komisja Metodologiczna Komitetu Nauk Etnologicznych PAN. Referaty: C. Robotycki, Chłopska kultura tradycyjna; K. Piątkowski, Tradycja a racjonalność; W. Burszta, Kontrowersja: relatywizm — obiektywizm w badaniach nad kulturą; K. Kaniowska, Surrealizm w etnologii; M. Buchowski, Europocentryzm — etnocentryzm — scjentocentryzm; M. Piotrowski, Metodologia a metodyka w badaniach etnograficznych; A. Paluch, Perypetie z barwinkiem, czyli refleksje nad metodą w etnobotanice; S. Węglarz, Etnologiczne i etnograficzne rozumienie kategorii „kultura”; G. Augustynowicz, Model transformacji wewnętrztekstowej — zastosowanie w etnologii; A. Bokiniec, Kontakt kulturowy i jego znaczenie w tworzeniu się systemów kulturowych; E. Sroczyńska, Szkic do „właściwej” antropologii filmu; H. Burszta, System kategorii moralnych tzw. światopoglądu ludowego.

Posiedzenie Komitetu Nauk Etnologicznych PAN (Toruń 22 V). Komunikaty: J. Burszta i Z. Jasiewicz, III Kongres Nauki Polskiej i jego znaczenie dla nauk etnologicznych; Z. Sokolewicz, Program prac Komisji Metodologicznej KNE PAN.

62 Walne Zgromadzenie Delegatów PTL i sesja naukowa nt. „Etnologia wobec współczesnych zjawisk kulturowych na Ziemiach Zachodnich i Północnych” (Koszalin 12-14 IX). Organizatorzy: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Zarząd Główny i Oddział w Koszalinie. Referaty: J. Burszta, Etnologia wobec współczesnych zjawisk kulturowych na Ziemiach Zachodnich i Północnych; K. Wołos, Stan badań nad kulturą ludową Pomorza Zachodniego; A. Sulitka, Społeczność a kultura nowo zasiedlonych terenów Czech po II wojnie światowej; A. Szyfer, Małe miasteczka na Warmii; J. Sienkiewicz, Zabytkowe budownictwo ludowe Pomorza Środkowego. Problemy jego ratowania; A. Szyfer, Specyfika kulturowa małych miasteczek; A. Moniak, Niektóre metodologiczne aspekty badań etnograficznych nad kulturą wsi koszalińskiej; J. Hajduk-Nijakowska, Przemiany kulturowe na Ziemiach Zachodnich w badaniach folklorystycznych; J. Niedźwiecki, Współczesna sztuka ludowa Krajny Złotowskiej i Pałuk; M. Pinińska, Sztuka ludowa na Pomorzu Szczecińskim w procesie zmian; B. Kołodziejka, Miejsce kultury ludowej w życiu współczesnym (na przykładzie woj. zielonogórskiego).

Konferencja naukowa nt. „Etnologia i folklorystyka wobec problemu tworzenia się nowych społeczności na Ziemiach Zachodnich i Północnych” (Turawa k. Opola 10-11 X). Organizatorzy: Komitet Nauk Etnologicznych PAN, Instytut Śląski i CPBP. Referaty: J. Burszta, Z metodologii badań etnograficznych procesów tworzenia się nowego społeczeństwa na Ziemiach Zachodnich; D. Simonides, Folklor jako kryterium stopnia integracji społeczno-kulturowej na Ziemiach Zachodnich; A. Szyfer, Znaczenie kultury ludowej grup autochtonicznych dla kształtowania się nowych społeczności lokalnych na Ziemiach Zachodnich i Północnych; Z. Jasiewicz, Rodzina a procesy integracji społeczno-kulturowej — z etnologicznych badań na Ziemiach Zachodnich i Północnych; B. Bazieli, Znaczenie odzieży i stroju w procesie zmian na Dolnym Śląsku; B. Linette, Folklor muzyczny w procesie integracji społeczno-kulturowej na Ziemiach Zachodnich i Północnych; H. Wesołowska, Współczesna obrzędowość rodzinna w procesie kształtowania się nowego społeczeństwa regionu Dolnego Śląska; K. Wołos, Obrzędowość ludowa w warunkach przeobrażeń społeczno-kulturowych społeczności wiejskich na Pomorzu Środkowym; J. Hajduk-Nijakowska, Przemiany kulturowe na Ziemiach Zachodnich w badaniach folklorystycznych; W. Czapran, Rola więzi krewniczej w kształtowaniu się społeczności lokalnej na Dolnym Śląsku.

Uroczystość 10-lecia Koła Miłośników Folkloru Miasta Kalisza połączona z 10. zjazdem kół folklorystycznych Łodzi, Opoczna i Kalisza (Kalisz 11-12 X). Organizatorzy: Towarzystwo Miłośników Kalisza, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział w Opocznie.

Konferencja nt. „Etnografia wśród nauk humanistycznych” (Kraków 23-25 X). Organizator: Katedra Etnografii Słowian UJ. Referaty: A. Zamrzycka-Kunachowicz, Problematyka konferencji z perspektywy etnografa; M. Porębski, Historia sztuki a etnografia; J. Szacki, Etnologia w oczach socjologa; M. Kuniński, Filozofia kultury czy filozofia nauk o kulturze; D. Simonides, Folklorystyka wobec etnologii i innych nauk humanistycznych.

Sesja naukowa nt. „Paweł Hulka-Laskowski, pisarz z robotniczym rodowodem” (Żyrardów 24 X). Organizatorzy: Towarzystwo Przyjaciół Żyrardowa, Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych MTK, Wydział Kultury, Kultury Fizycznej i Turystyki UM w Żyrardowie. Referaty o tematyce etnograficznej wygłosili: M. Idźkowska, Etos robotniczy w ujęciu P. Hulki-Laskowskiego; J. Broda, P. Hulki-Laskowskiego związki ze Śląskiem Cieszyńskim (w świetle korespondencji); A. Stawarz, Koncepcja Ośrodka Badania Kultury Miasta im. P. Hulki-Laskowskiego w Żyrardowie.

Sesja naukowa nt. „Tradycja i współczesność w kulturze społecznej i duchowej rdzennych mieszkańców Australii i Wysp Pacyfiku” (Wrocław 29-30 XI). Organizatorzy: Katedra Etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział we Wrocławiu. Referaty: A. Kuczyński, Humanitarna postawa Polaków wobec rdzennej ludności Australii i Oceanii; H. i W. Aleksandrowicz, Kaszub G. F. von Tempsky wśród Maorysów; E. Sitek, Marynarze polskich statków transportowych w kontaktach z ludnością Australii i Oceanii; J. Schmidt, Zróżnicowanie tradycyjnej kultury Polinezyjczyków; H. Romańska, Zmiany kulturowe na Wyspie Wielkanocnej w ostatnim pięćdziesięcioleciu; M. Czapliński, Zmiany w Zachodnim Samoa pod panowaniem niemieckim; M. Czapliński, Przemiany na Nowej Gwinei za rządów niemieckich; R. Herzog, Wybrane problemy kultury Maorysów; M. Wrońska-Friend, Tradycja i współczesność Telefomin; F. Ro-

siński, Rola bigmenów dawniej i obecnie na Nowej Gwinei; W. Bęben, Ryty przejścia u Arapeszów; A. Kozyra, Rytuały związane z wojną wśród krajowców na Nowej Gwinei; M. Faliszek, Etyka tubylców pd.-wsch. Australii; E. Namysł, Rola kobiety w tubylczych społecznościach Australii; T. Falkowska, Sytuacja tubylców w ustawodawstwie australijskim w ostatnich latach; A. Paluch, Wyobrażenia tubylców o śmierci i demonach w Australii i na Oceanii; A. Posern-Zieliński, Synkretyzm w polinezyjskiej mitologii; B. Kopydłowska-Kaczorowska, Polinezyjskie marea; W. Kowalak, System wantok na Nowej Gwinei; W. Bęben, Istoty najwyższe i ich kult u Arapeszów; F. Rosiński i W. Bęben, Masalaje we wsch. Sepiku; B. Strzałek, Sztuka dorzecza Sepiku w procesie przemian funkcjonalnych; F. Rosiński i W. Bęben, Domy duchów w rejonie Maprik na Nowej Gwinei; K. Fac. Nowogwinejska sztuka religijna w zbiorach Muzeum Misyjno-Etnograficznego w Pieniężnie; J. Hejman, Religia i magia a gospodarka społeczeństw kopieniaczych na Oceanii; F. Drobek, Problematyka społeczno-wierzeniowa w pracach Mikłuch-Makłaja; W. Drapella, Problematyka nautologiczna w czasopiśmiennictwie polskim XIX wieku. Oraz: przepowiednia i film J. Lilpopa.

Posiedzenie naukowe Komisji Dziejów Wsi i Rolnictwa KHN PAN i Ruchów i Struktur Społecznych KHN PAN (Warszawa 3 XII). Referaty: A. Bryk, O autonomii Żydów w polskim pejzażu społeczno-politycznym (XVI - XVII w.); M. i K. Piechotkowie, Żydzi w strukturze przestrzennej miast i miasteczek polskich do połowy XIX w.; A. Cała, Z badań nad kulturą żydowską w środowisku wiejskim.

Sesja popularno-naukowa z okazji 70 rocznicy nadania praw miejskich dla Żyrardowa (Żyrardów 10 XII). Organizatorzy: Towarzystwo Przyjaciół Żyrardowa, Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych MTK, Miejska Rada Narodowa w Żyrardowie. Referaty o tematyce etnograficznej wygłosili: A. Stawarz, Kultura miasta przemysłowego, Żyrardów XIX - XX w.; M. Ciechocińska, Model miasta przemysłowego XIX - XX w., Żyrardów.

Seminaria etnograficzne Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

15 V E. Królikowska, Etnograficzna działalność Wandy Modzelewskiej — przyczynek do historii etnografii polskiej.

22 V M. Liberska-Marinov, Matka Boska w roku obrzędowym — w świetle badań w Opczyńskim.

12 VI A. Twardowska, Funkcja ochronna magii na podstawie badań w gminie Głuchów w woj. skierniewickim.

26 VI W. Nowosz, Zbiory i kierunki rozwoju Działu Kultur Ludowych Krajów Pozaeuropejskich Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.

16 X S. Nowina-Sroczyński, Zaprzęg krakowski i podlaski na terenie Polski.

6 XI A. Woźniak, Kierunek rozwoju teatrów lalkowych — refleksje po Międzynarodowym Festiwalu Teatrów Lalkowych w Bielsku-Białej.

13 XI Przegląd Filmów Etnograficznych „Azja”.

4 XII E. Władyskowa, Współczesna twórczość plastyków-amatorów w zbiorach Działu Kultur Miejskich.

Zebrania Komisji Etnograficznej Oddziału PAN w Krakowie.

8 I E. Fryś-Pietraszkowa, Problem współczesnych przemian sztuki ludowej na przykładzie tkaniny podlaskiej.

12 II K. Kwaśniewicz, Godnie Święta w relacjach mieszkańców wsi Zabnica w Beskidzie Żywieckim.

2 IV R. Reinfuss, Z badań nad pasterstwem i hodowlą w Beskidzie Niskim.

- 7 V Z. Szromba-Rysowa, Biesiady jako przedmiot badań etnograficznych.
 4 VI A. Pusocka, Z badań nad kulturą ludową Wielkiego Krakowa.
 3 XII A. Bednarczuk, Ludoznawcze treści przysłów litewskich.

1987 r.

63 Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i sesja naukowa pt. „Tradycja i zmiana w życiu wiejskich społeczności lokalnych w krajach trzeciego świata” (Poznań 18-20 IX). Organizatorzy: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Zarząd Główny i Oddział w Poznaniu, Muzeum Narodowe w Poznaniu. Referaty: Z. Jasiewicz, Badania nad społecznościami pozaeuropejskimi w systemie wiedzy etnologicznej; E. Śliwka, Działalność etnograficzna w społecznościach lokalnych trzeciego świata misjonarzy ze Zgromadzenia Słowa Bożego (Werbistów); W. Bęben, Społeczność Arapeshów na Nowej Gwinei; A. Posern-Zieliński, Samorządność i kolektywizm w życiu andyjskiej wspólnoty; A. Kowalska-Lewicka, Ibadycka społeczność kobieca M'Zabu w Algierii wobec współczesnych przemian; S. Szynkiewicz, Społeczność pasterzy mongolskich; M. Gawęcki, Społeczność rolnicza Talo-o-Barfak z Afganistanu; L. Mróz, Bandżara i Gadulja-Lohar z Radżastanu — hipotetyczni przodkowie Cyganów; L. Dzięgiel, Reorganizacja społeczności wiejskiej północnego Iraku w warunkach prosperity naftowej; M. Abdalla, Społeczność asyryjska w Kamyszli w Północno-wschodniej Syrii.

II Zjazd Absolwentów Etnografii i Historii Kultury Materialnej Uniwersytetu Poznańskiego poświęcony pamięci prof. dra Józefa Burszty (Poznań 25 IX). Organizatorzy: Instytut Etnologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza. Referaty: J. Bednarski, Profesor Józef Burszta jako uczonego i nauczyciela akademickiego; Z. Jasiewicz, Prace badawcze i dydaktyczne Instytutu Etnologii UAM; I. Kabat, Rola zawodowe i losy życiowe absolwentów.

Sesja z okazji 60-lecia Skansenu Kurpiowskiego im. Adama Chętnika (Łomża—Nowogród 9-11 X). Organizatorzy: Społeczny Komitet Obchodów 60-lecia Skansenu Kurpiowskiego im. A. Chętnika w Nowogrodzie, Muzeum Okręgowe w Łomży. Referaty i komunikaty: W. Lempka, 60 lat Skansenu Kurpiowskiego w Nowogrodzie; F. Midura, Skansen Kurpiowski na tle muzeów tego typu w Polsce; Z. Sędziak, Adam Chętnik — życie i działalność; Z. Piechociński, Adam Chętnik wobec problemu Warmii i Mazur; M. Pokropek, Założenia i plany II cz. Skansenu Kurpiowskiego; K. Uszyński, Wpływ przedsięwzięć skansenowskich Adama Chętnika na inicjatywy skansenowskie w Polsce.

Konferencja pt. „Dorobek naukowy prof. K. Zawistowicz-Adamskiej w świetle dzisiejszych zainteresowań etnografów polskich (Łódź 5-6 XI). Organizatorzy: Katedra Etnografii Uniwersytetu Łódzkiego. Referaty: A. Kutrzeba-Pojnarowa, Moje spotkania z K. Zawistowicz-Adamską; M. Biernacka, Stosunek K. Zawistowicz-Adamskiej do wsi jako środowiska społeczno-kulturowego; M. Wieruszewska, Region, społeczność lokalna — renesans zainteresowań; J. Kucharska, Społeczność lokalna i jej badanie w świetle koncepcji K. Zawistowicz-Adamskiej; J. Damrosz, Znaczenie inspiracji teoretyczno-metodologicznych w badaniach społeczności lokalnych i grup regionalnych; S. Svecova, Otázky výskumu lokálnych spoločnosti a regiónu; I. Heroldova, Vesnice v českém pohraničí po 1945 — utváření nových lokálních společností; A. Zambrzycka-Kunachowicz, Dar jako kategoria kulturowa; K. Kwaśniewicz, Problem badania obrzędowości dorocznej; N. Pavković, Problem badania systemów krewniczych; V. Krawczyk-Wasilewska, Popularyzacja epiki ludowej w dorobku K. Zawistowicz-Adamskiej; M. Trojan, Zainteresowania ludami

ugro-fińskimi w pracach K. Zawistowicz-Adamskiej; C. Nowosz, Muzealnictwo w koncepcji K. Zawistowicz-Adamskiej; A. Jackowski, Człowiek i twórczość; M. Drozd-Piasecka, Problematyka sztuki ludowej w pracach K. Zawistowicz-Adamskiej; K. Kaniowska, Rozważania o metodzie K. Zawistowicz-Adamskiej; M. Piotrowski, Metoda badań terenowych K. Zawistowicz-Adamskiej jako inspiracja dla współczesnego badacza; E. Sroczyńska, „Społeczność wiejska” K. Zawistowicz-Adamskiej.

Spotkanie ku czci Seweryna Udzieli (Kraków 24 XI). Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Krakowie, Komisja Etnograficzna Oddziału PAN w Krakowie, Katedra Etnografii Słowian UJ, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział w Krakowie. Referaty: A. Jacher-Tyszkowa, Seweryn Udziela jako twórca Muzeum Etnograficznego w Krakowie; U. Zębalska, Księgozbiór Seweryna Udzieli podstawą dla Biblioteki Muzeum; U. Janicka-Krzywda, Zbiory archiwalne Seweryna Udzieli; D. Łączyńska, Młodość Seweryna Udzieli; R. Reinfuss, Seweryn Udziela jako człowiek i jako badacz; E. Pietraszek, Seweryn Udziela jako badacz kultury ludowej; W. Bieńkowski, Działalność Seweryna Udzieli w Komisjach Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie; A. Rataj, Rozwój Muzeum Etnograficznego w Krakowie po II wojnie światowej.

Przegląd Filmów Etnograficznych Witolda Żukowskiego (Włocławek 6 XII). Organizator: Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku. Słowo wstępne: E. Sroczyńska.

Sesja nt. „Działalność Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim w latach 1927-1987” (Tomaszów Mazowiecki 7 XII). Organizator: Muzeum w Tomaszowie Maz. Referaty między innymi wygłosili: J. P. Dekowski, Muzeum w Tomaszowie Maz. — historia i działalność w latach 1927-1956; J. Jastrzębski, Działalność Muzeum w Tomaszowie Maz. w latach 1957-1987; W. Bogurat, Obrzędy doroczne i sztuka obrzędowa woj. piotrkowskiego.

Seminaria etnograficzne Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.
29 I A. Plucińska-Amrihd, *Styl łódzkiego środowiska robotniczego*.

5 II K. Pisera, *Narzędzia rolnicze w zbiorach Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*.

5 III Iwona Świętosławska, *Huculskie obrazy na szkle w zbiorach Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*.

9 IV W. Nowosz, *Rzeźba Makonde w zbiorach Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi*.

1 X M. Eckert, *Lalkowe, narodowe postacie teatralne*.

15 X A. Twardowska, *Polskie zabawki ludowe*.

12 XI S. Nowina-Sroczyński, *Gospodarstwo wiejskie w heraldyce polskiej*.

19 XI M. Golicka-Jabłońska, *Podróż do dwóch światów — refleksja nt. chrześcijańskiego i islamskiego Egiptu*.

26 XI A. Mikołajczyk, *Wrażenia z podróży muzealnej na Ukrainie*.

Zebrania Komisji Etnograficznej Oddziału PAN w Krakowie.

15 I J. Łaszczuk, *Z zagadnień ludowego rzemiosła artystycznego Ukrainy*.

15 I U. Janicka-Krzywda, *Przemiany stroju górali babiogórskich po II wojnie światowej*.

7 I F. Kiryk, *Miasta i miasteczka podkarpackie i ich wpływ na kulturę sąsiedniej góralszczyzny*.

4 III R. Reinfuss, *Rola miast podkarpackich w rozwoju kultury ludowej góral-szczyzny w XIX wieku.*

3 IV A. Tyszkowa, *Problemy badawcze polskiej grafiki ludowej na przykładzie drzeworytów leżajskich.*

6 V E. Pietraszek, *Tradycja we współczesnej wsi dolnośląskiej.*

3 VI S. Urbańczyk, *Ślady kolonizacji wołoskiej w słownictwie ludności Karpat.*

7 X W. Drabik, *Od teatru do obrzęda.*

9 XI U. Mohrmann, *Współczesne badania nad sztuką ludową i nieprofesjonalną w NRD.*

2 XII T. Kosmina, *Z badań nad budownictwem ludowym na Ukrainie.*

2 XII A. Kowalska-Lewicka, *Uwagi o Międzynarodowej Konferencji Pożywie-niowej w Norwegii.*

1988 r.

Spotkanie z okazji 40-lecia kwartalnika „Polska Sztuka Ludowa” (Warszawa 19 I). Organizator: Instytut Sztuki PAN.

Przegląd Filmów Etnograficznych Waldemara Czechowskiego (Włocławek 12 VI). Organizator: Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku. Słowo wstępne: E. Sroczyńska.

Posiedzenie Komitetu Nauk Etnologicznych PAN (Warszawa 20 V). Organizator: KNE PAN, Instytut Historii Kultury Materialnej PAN: Referaty: M. Biernacka, Z badań nad więzią społeczną wsi i jej kulturowymi przejawami; W. Paprocka, Etnologiczne badania nad współczesnością w ośrodkach naukowych uniwersyteckich oraz placówkach IHKM PAN.

Sesja popularno-naukowa nt. „Ochrona zabytków kultury ludowej” (Opoczno 21 V). Organizatorzy: Muzeum Regionalne w Opocznie, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział w Opocznie. Referaty i komunikaty: S. Rosiński, Rola muzeów skansenowskich w ratowaniu zabytków architektury ludowej; J. P. Dekowski, Z badań nad ludem opoczyńskim i jego kulturą; L. Muszyński, Rola stowarzyszeń regionalnych w upowszechnianiu kultury; S. Gąsior, Zbiory muzeów województwa piotrkowskiego — magazynowanie i konserwacja; Z. Błaszczuk, Zabytki w regionie opoczyńskim, ich stan i użytkownicy; S. Petrus, Ruch ludowy w Opoczyńskim; W. Koperkowicz, Ludzie zasłużeni dla regionu opoczyńskiego. Inwentaryzacja zabytków kultury ludowej.

Uroczysty jubileusz 90-lecia urodzin prof. dr Marii Znamierowskiej-Prüfferowej połączony z otwarciem wystawy „Kultura ludowa w fotografii Marii Znamierowskiej-Prüfferowej” (Toruń 17 VI). Organizatorzy: Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Towarzystwo Przyjaciół Muzeum, Pomorskie Towarzystwo Muzyczne.

Posiedzenie pracowników Katedry Etnografii Uniwersytetu Łódzkiego i Oddziału Etnologii Fakultetu Filozoficznego Uniwersytetu Edvarda Kardelja w Ljubljanie (Ljubljana — Portorož 5-8 IX). Organizatorzy: Uniwersytet Edvarda Kardelja w Ljubljanie, Katedra Etnografii UL. Referaty: V. Novak, Emila Korytka neobjavljeno gradivo o slovenskem ljudskem življenju; B. Ostromęcka-Frączak, Osobowość Emila Korytki w świetle jego wierszy, listów i notatek etnograficznych, N. Jež, Emil Korytko in Kopitar; T. Pretnar, O verznihih oblikah v slovenskih prevodih Korytkovih pesmi; B. Kopczyńska-Jaworska, Rodzina robotnicza okresu międzywojennego w Łodzi. Problem tworzenia i interpretacji źródeł; S. Kremenšek.

O ljudski kulturi, o delavski kulturi in o načinu življenja; G. E. Karpińska, Robotnik w ekologicznej strukturze miasta; N. Sulič i J. Žagar, Spreminjanje poklicne in socialne podobe Ljubljane od druge polovice 19. stoletja do danes; M. Wasiak, Opowieść wspomnieniowa o fabrykancie Poznańskim w środowisku robotniczym; E. Nowina-Sroczyńska, Umrzeć w mieście: Refleksje na marginesie badań nad zyczajami związanymi ze śmiercią i pogrzebem w łódzkim środowisku robotniczym; K. Kaniowska, Problem opisu w etnologii; I. Slavec, Marginalije k etnološkemu pisanju in opisu; M. Piotrowski, Materiały autobiograficzne i możliwość ich wykorzystania w etnografii; Z. Šmitek, Potopisna literatura kot predmet etnološkega raziskovanja; B. Jezernik, O metodi in predsodkih v antropologiji 18. stoletja (na primeru Alberta Fortisa); K. Piątkowska, Kulturowe reguły sztuki: Propozycja spojrzenia w oparciu o badania w środowisku wiejskim; J. Kucharska, Między-pokoleniowy przekaz tradycji językowych we wsiach kaszubskich Chmielno, Wiele, Zawory w świetle badań etnograficznych z lat 1982 - 1983; J. Bogataj, O etnološkem pojmovanju kulture in kulturne dediščine v sodobnem turizmu: kontinuiteta, identiteta, alternativa; M. Ravnik i Z. Žagar, Kulturna dediščina solin na slovenskem obrežju. [Materiały publikowane: „Etnološka Stižišča“/„Ethnological Contacts“ vol. 1 Ljubljana 1988].

64 Walne Zgromadzenie Delegatów PTL i sesja naukowa pt. „Funkcje muzealnictwa etnograficznego” (Bytom 16-18 IX). Organizatorzy: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Zarząd Główny i Oddział Śląski, Komitet Nauk Etnologicznych PAN, Muzeum Górnośląskie w Bytomiu. Referaty: K. Makulski, Naukowe i społeczne funkcje muzealnictwa etnograficznego; J. Kamocki, Badania i ekspedycje naukowe muzeów etnograficznych oraz wykorzystanie ich efektów; A. Tyszkowa, Znaczenie zbiorów etnograficznych w pracy naukowo-badawczej; B. Bazieli, Obraz kultury ludowej w Polsce w świetle materiałów muzealnych; J. Czajkowski, Muzealnictwo skansenowskie częścią muzealnictwa etnograficznego — funkcja, zadania, metody; M. Parnowska, Rodzaje archiwów etnograficznych w muzeach oraz nowe metody dokumentacji etnograficznej i ich wartość dla nauki oraz upowszechnienia kultury; I. Bukowska-Fłoreńska, Zagadnienie współczesności w zbiorach etnograficznych; R. Tubaja, Formy upowszechnienia kultury ludowej poprzez muzealnictwo.

Ogólnopolska Konferencja Skansenowska (Sanok 17-19 X). Organizator: Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku. Referaty: J. Czajkowski, Uwagi metodologiczne do budownictwa ludowego w Polsce; V. Frolec, Główne kierunki historycznego rozwoju budownictwa ludowego w Czechosłowacji; M. Pokropek, Budownictwo ludowe północno-wschodniej Polski; S. Karolkiewicz, Cele i zadania Fundacji Ochrony Zabytków; W. Pawlak, U. Raszkievicz, Budownictwo ludowe w kurpiowskiej Puszczy Zielonej; T. Czerwiński, Budownictwo Mazowska północno-zachodniego; B. Jesionowski, Budownictwo ludowe na Żuławach; J. Langer, Budownictwo ludowe na Orawie; M. Chodakowski, Budownictwo ludowe na Ukrainie; N. Sopoliga, Główne cechy budownictwa Ukraińców w Słowacji; R. Tubaja, Budownictwo ludowe na Pomorzu Wschodnim; J. Sienkiewicz, Budownictwo ludowe Pomorza środkowego i zachodniego; O. Sewan, Problemy budownictwa drewnianego w RFSSR; W. Sadowski, Budownictwo wiejskie u zbiegu Noteci i Warty; A. Gólski, Budownictwo chłopskie w Wielkopolsce; S. Rosiński, Budownictwo ludowe w regionie radomskim; J. Święch, Budownictwo ludowe Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej; J. Adamczewski, Budownictwo ludowe na Pałukach; M. Trojan, Specyfikacja i różnicowanie budownictwa wiejskiego na Dolnym Śląsku; M. Soppa, Budownictwo drewniane Łużyczan między Nysą i Bobrem; I. Kempisty, Budow-

nictwo ludowe Łużyc; J. Gałęza, Budownictwo ludowe na Śląsku Opolskim (próba przedstawienia dróg rozwoju); R. Rok, Budownictwo ludowe regionu częstochowskiego; A. Spyra, Budownictwo drewniane wsi pszczyńskiej; M. Pokropek, Budownictwo ludowe okolic Warszawy, H. Świątkowski, Budownictwo ludowe w Łowickim; B. Szurowa, Budownictwo mieszkalne i gospodarze na Wyżynie Małopolskiej w XIX i XX w.; J. Leszczyński, Chłopskie budownictwo mieszkalne i gospodarze w województwie kieleckim; R. Królikowski, Chłopskie budownictwo drewniane na Lubelszczyźnie; K. Jagieła, Budownictwo gospodarze w Beskidzie Żywieckim; W. Jankowski, Mieszkalne i gospodarze budownictwo ludowe w Polsce w świetle ewidencji zabytków architektury i budownictwa prowadzonej w latach 1976 - 1988 przez ODZ w Warszawie.

Uroczystości jubileuszowe 100-lecia Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie połączone z otwarciem wystawy „Kolekcja sztuki plemiennej Zairu” (Warszawa 27 X). Organizator: Państwowe Muzeum Etnograficzne.

VI Przegląd Filmów Etnograficznych pt. „Etnologia a film” (Łódź 9-11 XI). Organizatorzy: Katedra Etnografii UŁ, Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi. Referaty: B. Kopczyńska-Jaworska, Historia i idea przeglądów filmów etnograficznych; M. Łukowski, Między naukowym realizmem a filmową poezją w polskim filmie etnologicznym; E. Nowina-Sroczyńska i A. Różycki, Mistrz i Małgorzata, czyli o konsultacji naukowej w filmie; G. Pełczyński, Kultura ludowa, film, folklorizm; D. Drljača, Ekranizacja zwyczajów ludowych w jugosłowiańskim filmie dokumentalnym; N. Križnar, Analiza video projektu.

Posiedzenie naukowe (Warszawa 12 XI). Organizatorzy: Interdyscyplinarny Zespół Badawczy Uniwersytetu Warszawskiego „Osobliwość gatunkowa człowieka”, Państwowe Muzeum Etnograficzne. Odczyt: M. Prokopec, Australian Aboriginals: Contemporary North and Prehistoric South of Australia.

Konferencja pt. „Folklor a światopogląd ludowy na przykładzie Śląska” (Turawa k. Opola 17-18 XI). Organizatorzy: Katedra Folklorystyki WSP w Opolu, Komisja Folklorystyki Komitetu Nauk o Literaturze PAN. Referaty: D. Simonides, Ludowy antropokosmos; T. Smolińska, W poszukiwaniu samoświadomości (rodzinne opowieści genealogiczne); W. Korzeniowska, Sacrum i profanum w ludowym modelu życia; H. Wesołowska, Rodzinne obrzędy jako wyraz samoświadomości; P. Kowalski, Badania nad współczesną śląską kulturą ludową.

Sesja pt. „Wartości kultury polskiej a przemiany społeczne XIX i XX w.” (Lublin 21-22 XI). Organizator: Katolicki Uniwersytet Lubelski. Referaty o tematyce etnograficznej wygłosili: B. Kopczyńska-Jaworska, Miasto i miejskość w systemie wartości kulturowych Polaków; J. Bartmiński, Ludowość jako wartość w kulturze polskiej XIX i XX w.; R. Kantor, Trwałość czy erozja tradycji w społeczności wiejskiej.

Sesja naukowa nt. „Tradycja i współczesność w kulturze rdzennych mieszkańców Australii i wysp Pacyfiku” (Wrocław 26-27 XI). Organizatorzy: Katedra Etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział we Wrocławiu. Referaty: A. Kuczyński, Australia w opisach E. Strzeleckiego — refleksje o kulturze i sytuacji bytowej; M. i B. Strzałkowie, Walka o prawo do ziemi jako wyraz poszukiwania tożsamości tubylczej ludności Australii; J. Jaskulski, Instrumenty muzyczne rdzennych mieszkańców Australii w zbiorach polskich; F. Rosiński, Kultura pierwotnej ludności Tasmanii; J. Kamocki, Od plemienia

do narodu. Tworzenie się struktur narodowych w Indonezji; W. Kowalak, Kultury cargo a ruchy wyzwolenicze w Iranie Zachodnim; F. Rosiński i W. Bęben, Współczesne ruchy spirytystyczne na Melanezji; A. Kozyra, Struktura i funkcje tajnych związków na Melanezji; W. Bęben, Praktyki czarodziejskie Arapeszów; F. Rosiński, Istota i rola duchów według tradycyjnych wierzeń papuaskich; A. Posern-Zieliński, Ogólnopolinezyjskie bóstwa naczelné i ich mitologiczny kontekst; B. Kopydłowska-Kaczorowska, Formy pochówków na Oceanii; J. Schmidt, Etnologiczny aspekt badań etnogenetycznych na Polinezji; J. Komorowski, Polskie żagle na Oceanii (część III — do roku 1988); J. Komorowski, Summa. Dorobek 12 lat trwania sesji (1976 - 1988).

Seminarium pt. „Zbiory fonograficzne folkloru — opis i przechowywanie (Warszawa 29 IX). Organizator: Instytut Sztuki PAN. Referaty: J. Bartmiński, G. Bączkowska, J. Adamowski, O organizacji archiwum etnolingwistycznego Zakładu Języka polskiego UMCS i założeniach deskryptorowej systematyki pieśni ludowych; J. Pękacz, Zbiory fonograficzne Działu Etnograficznego Muzeum Okręgowego w Rzeszowie; A. Zoła, Zbiory fonograficzne pieśni religijnych; K. Janczewska-Słomko, Nagrania muzyki ludowej w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie; A. A. Zdaniukiewicz, Zbiór nagrań gwarowych z Wileńszczyzny — geneza, zawartość, stopień opracowania i wykorzystania; E. Arszyńska, Charakterystyka i zasady opisu zbioru fonograficznego w Muzeum w Toruniu; B. Lewandowska, Źródła do badania folkloru muzycznego Karpat Polskich; K. Lesień-Płachecka, Z prac dokumentacyjnych Archiwum Fonograficznego im. Mariana Sobieskiego; P. Dahlig, Przechowywanie zbiorów fonograficznych w świetle wybranej literatury.

Sesja Komisji Metodologicznej Komitetu Nauk Etnologicznych PAN związana z uczczeniem 75-lecia Prof. dr Anny Kutrzeby-Pojnarowej. (Warszawa 30 XI). Organizator: Komisja Metodologiczna KNE PAN. Tematem sesji były zagadnienia związane z przesunięciami w polu badawczym etnologii. Zagajenie: Z. Sokolewicz.

Seminaria etnograficzne Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi.
21 I B. Nowicka, Hermeneutyczne propozycje Paula Ricoeura w badaniach tekstów literackich.

28 I A. Kufel-Dzierzgowska, Zabytki Jugosławii.

4 II J. Nadolski, Wyprawa studencka do Afryki Zachodniej w 1979 r.

3 III A. Styczyńska, Religijność ludowa przedmiotem zainteresowania etnografa.

7 IV M. Liberska-Marinov, Realizacja wybranych treści sakralnych w tradycyjnej sztuce ludowej Polski Środkowej.

14 IV E. Večerková, Ludowe meble na Morawach.

9 VI A. Woźniak, Tkactwo i hafciarstwo w tradycjach rodzinnych mieszkańców Bielowic w Opoczyńskim.

3 XI M. Pinińska, Teatr Sójki na tle innych teatrów lałkowych z okresu międzywojennego.

17 XI K. Pisera, Kultura ludowa w pierwszych latach działalności Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

9 XII M. Abdalla, Kultura Asyrii.

Zebrania Komisji Etnograficznej Oddziału PAN w Krakowie.

13 I E. Pietraszek, Seweryn Udziela jako badacz kultury ludowej; A. Rataj, Rozwój Muzeum Etnograficznego w Krakowie po II wojnie światowej.

10 II G. Krajev, Z badań nad obrzędowością w Bułgarii.

2 III W. Bieńkowski, Działalność Komisji Etnograficznej PAN; E. Fryś-Pietraszkowa i A. Kowalska-Lewicka, Zjazd Niemieckiego Towarzystwa Etnologicznego w Kolonii w 1987 r.

6 IV T. Chrzanowski, Miasteczka drewniane jako „dzieło zbiorowe” architektury i urbanistyki.

11 V M. Kornecki, Wieś i miasteczko — krajobraz czasu minionego.

22 VI B. Szurowa, Karczmy i zajazdy w kieleckim w świetle materiałów archiwalnych z XIX wieku.

9 XI W. Drabik, Od teatru do obrzędu.

9 XII A. Tyszkowa, Historia Oddziału krakowskiego PTL; K. Kwaśniewicz, Jan Świętek jako badacz kultury ludowej; T. Marcinkowska, Folklor muzyczny w Targowisku (gm. Kłaj), rodzinnej wsi Jana Świętka.

Maria Niewiadomska

WYMIANA ZAGRANICZNA WYDAWNICTW
POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
(Stan w czerwcu 1988 roku)

Podstawowym źródłem pozyskiwania do biblioteki Towarzystwa cennych specjalistycznych czasopism i wydawnictw seryjnych jest wymiana prowadzona z różnymi instytucjami zagranicznymi. Tą drogą co roku otrzymujemy także kilkadziesiąt dzieł zwartych. Ze względu na to, że nasze Towarzystwo nie posiada środków dewizowych na zakup publikacji ze strefy dolarowej, jedynie tą drogą możemy systematycznie gromadzić ważne czasopisma i serie etnograficzne.

Wymianę wydawnictw prowadzimy ze 157 placówkami uniwersyteckimi, instytutami akademii nauk, muzeami, towarzystwami naukowymi i ośrodkami kultury w 35 krajach. W sumie otrzymujemy 204 tytuły, w tym 96 z instytucji z krajów socjalistycznych i 108 z krajów kapitalistycznych.

Poniżej przedstawiono wykaz instytucji zagranicznych, z którymi aktualnie prowadzona jest wymiana. W wykazie tym pominięto kilkanaście instytucji, które w ostatnim czasie nie nadesłały swoich wydawnictw. Przy każdej podano tytuły otrzymywanych czasopism i wydawnictw seryjnych, gdyż tego rodzaju informacje są niewątpliwie najbardziej interesujące dla czytelnika. Na tej długiej liście znajduje się również szereg wydawnictw unikalnych, których nie posiada żadna polska biblioteka. Innym niewątpliwie ważnym aspektem prowadzonej przez PTL wymiany wydawnictw jest popularyzacja działalności naszego Towarzystwa i jednocześnie promowanie etnografii polskiej w wielu krajach.

Towarzystwo czyni starania o pozyskanie nowych kontrahentów. Aktywni członkowie wykorzystują tu swoje kontakty naukowe z różnymi instytucjami. Inną drogą jest pisemne składanie ofert wymiany, przy czym inicjatorem bywa zarówno nasze Towarzystwo jak i różne instytucje zagraniczne.

Już po sporządzeniu wykazu przybył nam nowy kontrahent na Węgrzech: Musée Départemental Dobó István Vármuzeum, 3301 Eger, Vár 1, który zaczął nam przysyłać „Agria. Annales Musei Agriensis”.

EUROPA

ALBANIA

Academie des Sciences de la Republique Populaire Socialiste d'Albanie. Bibliotheque. Tirana.

- „Studia Albanica”,
- „Culture Populaire Albanaise”,
- „Ethnographie Albanaise”.

AUSTRIA

Institut für Völkerkunde der Universität Wien. 1010 Wien, Universitätsstrasse 7.

- „Wiener Beiträge zur Kulturgeschichte”,
- „Wiener Beiträge zur Ethnologie und Anthropologie”.

International Committee on Urgent Anthropological and Ethnological Research c/o Institut für Völkerkunde. 1010 Wien, Universitätsstrasse 7.

- „Bulletin of the Committee on Urgent Anthropological and Ethnological Research”,
- „Review of Ethnology”.

Museum für Völkerkunde. 1014 Wien, Neue Hofburg.

- „Wiener Völkerkundliche Mitteilungen”,
- „Archiv für Völkerkunde”.

Österreichische Museum für Volkskunde, 1080 Wien, Laudongasse 19.

- „Österreichische Zeitschrift für Volkskunde”,
- „Veröffentlichungen des Österreichischen Museums für Volkskunde”.

Niederösterreichische Landesbibliothek. 1014 Wien, Teinfaltstrasse 8.

- „Unsere Heimat”,
- „Jahrbuch für Landeskunde”.

Österreichisches Volksliedwerk. 1080 Wien, Fuhrmannsgasse 18.

- „Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes”.

Institut für Musikethnologie. 8010 Graz, Leonhardstrasse 15.

- „Musikethnologie Sammelbände”.

Land Tirol-Kulturreferat (Amt der Tiroler Landesregierung Kulturreferat). 6010 Innsbruck, Neues Landhaus, Zimmer 249.

- „Tiroler Kulturzeitschrift das Fenster”.

Ethnographisches Museum. 2421 Kittsee.

- „Kittseer Schriften zur Volkskunde”,
- katalogi wystaw.

BELGIA

Societe Royale Belge d'Anthropologie et de Prehistoire. 1040 Bruxelles, 31, rue Vautier.

- „Bulletin de la Societe Royale Belge d'Anthropologie et de Prehistoire”.

Fédération Touristique de la Province de Brabant. 1000 Bruxelles, 61, rue Marche-aux-herbes.

- „Brabant tourisme”.

Musée de la Vie Wallonne. B-4000 Liege, En Féronstrée, 136.

- „Enquêtes du Musée de la Vie Wallonne”.

BULGARIA

Balgarska Akademija na Naukite. Centralna Biblioteka. 1040 Sofija, ul. „7 noemvri“ 1.

- „Balgarski Folklor“,
  - „Balgarska Etnografija“,
  - „Balkanistika“,
  - „Sbornik za narodni umotvorenija i narodopis“,
  - „Bibliographie d'etudes balkaniques“.
- Bibliothèque de l'Université. 1000 Sofia, 15, boul. Rouski.
- „Studia Balcanica“.

CZECHOSŁOWACJA

Slovenska akademie vied. Ustredna knižnica. 886 19 Bratislava, ul. Klemensova 19.

- „Slovenský Národopis“.

Kabinet etnologic. Filozoficka fakulta Univerzity Komenského, Gondova 2, 806 01 Bratislava.

- „Ethnologia Slavica“.

Ethnografický ustav Moravskeho musea v Brne. 659 37 Brno, Gagarinova 1.

- „Folia Ethnographica“.

Katedra etnografie a folkloristiky fakulty University J. E. Purkyně. 602 00 Brno, Arne Novaka 1.

- „Lidová kultura a současnost“.

Polský Svaz Kulturně Osvetový. 737-21 Český Těšín, Leninova 28.

- „Zwrot. Miesięcznik społeczno-kulturalny“.

Slovenské Národné Múzeum. Etnografický ústav. Martin.

- „Zbornik Slovenskeho Narodneho Muzea. Etnografia“.

Matica Slovenská. Slovenská Národná Knižnica — Výmena. 036 52 Martin, ul. L. Novomeského č. 32.

- publikacije zwarte.

Univerzita Palackého. Filozofická fakulta — knihovni středisko. 771 76 Olomouc, Wurmova 7.

- „Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas Philosophica. Historica“.

Krajské vlastivědné muzeum. 771 73 Olomouc, nam. Republiky 5.

- „Zpravy krajského vlastivědného muzea v Olomouci“.

Slezský Ústav Československe Akademie Ved. 746-55 Opava, Nádražní okruh 31.

- „Slezsky Sbornik“.

Slezské Muzeum. 746 46 Opava, Tyrsova 1.

- „Časopis Slezskeho Muzea. Serie B — historické vědy“,

- „Vlastivedne listy“.

Ústav pro jazyk český ČSAV. 116 46 Praha 1, Valentínska 1.

- „Slavia“.

Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV. 120 00 Praha, Lazarská 8.

- „Česky Lid“.

- „Narodopisna Knižnice“.

Knihovna Národního Muzea. 115 79 Praha, tř. Vítězeho února 74.

- „Sbornik Národního Muzea“,

- „Časopis Národního Muzea“.

Národopisná společnost československá při Československe Akademie Ved 140 00 Praha 4, Počátecká 2.

— „Narodopisny věstník československý”.

Ediční Komise Filosofické Fakulty Karlovy University. 116 38 Praha, Nam. Krasnoarmějcu 1.

— „Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica. Monographia”.

Valašské muzeum v přírodě. 756 61 Rožnov.

— prace zwarte.

Ustav lidoveho umeni. 696 62 Stražnice.

— „Narodopisne Aktuality”.

Múzeum ukrajinskej kultúry. 089 80 Svidnik, Leninova 258.

— „Naukovij zbirnik”.

DANIA

Institut Danois des Echanges. Internationaux de publications. 1256 Copenhagen K., Amaliegade 38.

— „Folk”,

— „Skandoslavica”,

— „Danske Studier”.

Danish Folklore Archives. 2300 Kobenhavn, Birketinget 6.

— „Folk og Kultur”,

— „Dansk Folkemindesamling Studier”.

International Sekretariat for Research on the History of Agricultural Implements. National Museum, Brede Alle 69, 2800 Lyngby.

— „Tools and Tillage”.

FINLANDIA

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 00 170 Helsinki 17, Hallituskatu 1.

— „Studia Fennica”,

— „Suomi”.

Suomalais-Ugrilainen Seura (Societe Finno-Ougrienne). 00 170 Helsinki, Snellmaninkatu 9-11.

— „Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia” (Mémoires de la Société Finno-Ougrienne),

— „Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja” (Journal de la Société Finno-Ougrienne).

Societas Scientiarum Fennica. Exchange Centre for Scientific Literature. Rauhan-
katu 15 B, 00170 Helsinki 17.

— „Bidrag till Kännedom av Finlands. Natur och Folk”.

— „Commentationes Humanarum Litterarum”.

Suomalainen Tiedeakatemia (Academia Scientiarum Fennica). Exchange Centre
for Scientific Literature. Rauhan-
katu 15 B, 00170 Helsinki 17.

— „FF Communications”.

Nordic Institute of Folklore. 20500 Turku 50, Henrikinkatu 3.

— „NIF Newsletter”.

Institute of Folklore and Comparative Religion. University of Turku. 20500 Turku 2,
Henrikinkatu 3.

— „Temenos”.

FRANCJA

Musée national des Arts et Traditions populaires. 75116 Paris, 6, Avenue du Mahatma Gandhi.

— „Ethnologie Francaise”.

Institute d'Ethnologie, Musée de l'Homme. 75116 Paris 16e Palais de Chaillot, Place du Trocadero.

— „Mémoires de l'Institut d'Ethnologie”,

— „Travaux et Memoires de l'Institut d'Ethnologie”.

HISZPANIA

Institucion „Fernando el Catolico”. 50004 Zaragoza, Plaza de Espana, 2.

— „Cuadernos de Aragon”,

— „Caesaraugusta”,

— „Archivo de Filologia Aragonesa”.

HOLANDIA

P. J. Meertens-Instituut. Keizersgracht 569-571, Postbus 19888, 1000 GW Amsterdam.

— „Volkskundig Bulletin”.

Bibliotheek der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Exchange Department, Postbus 41950, 1009 DD Amsterdam.

— „Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde”.

JUGOSŁAWIA

Srpska Akademija Nauka i Umetnosti. Biblioteka. 11 001 Beograd, Knez Mihailova 35.

— „Glasnik Etnografskog Instituta”,

— „Srpski Etnografski Sbornik”,

— „Posebna Izdanija Etnografskog Instituta”.

Etnografski Muzej u Beogradu. Beograd, 11 000, Studentski trg 13.

— „Glasnik Etnografskog Muzeja”,

— „Etnološki Pregled”.

Slovenski Etnografski Muzej, 61 001 Ljubljana, Presernova 20.

— „Slovenski Etnograf”.

Slovensko etnološko društvo. Univerza E. Kardeja, Filozofska Fakulteta, Oddelek za etnologijo. 61 001 Ljubljana, Aškerčeva 12.

— „Glasnik Slovenskega etnološkega društva”,

— „Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva”.

Slovenska Akademija Znanosti in Umetnosti — Biblioteka. 61 001 Ljubljana, Novi trg 4 - 5.

— „Letopis Slovenske Akademije Znanosti in Umetnosti”,

— „Viri za zgodovino Slovencev”,

— „Dela. Razred za zgodovinske in družbene vede”,

— „Razprave. Razred za zgodovinske in družbene vede”.

Institut za Slovensko Narodopisje SAZU. 61 001 Ljubljana, Novi trg 3.

— „Traditiones”.

Muzej Slavonije. 54 000 Osijek, Partizanski trg 6.

— „Osječki Zbornik”.

Vojvodjanski Muzej. 21 000 Novi Sad, Dunavska 35.

— „Rad vojvodjanskih muzeja”.

Zemaljski Muzej. 71 000 Sarajevo, V. Putnika 7.

— „Glasnik Zemaljskog Muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu. Etnologija”.

Narodni Muzej. 18 500 Vranje.

— „Vranjski Glasnik”.

Knjižnica Jugoslovenske Akademije Znanosti i Umjetnosti. 41 000 Zagreb, Zrinski trg 11.

— „Djela Jugoslovenske Akademije Znanosti i Umjetnosti”,

— „Problemi Sjevernog Jadrana”,

— „Grada za gospodarsku povijest Hrvatske”,

— „Zbornik za Narodni život i običaje Južnih Slavena”.

Etnografski Muzej u Zagrebu. 41 000 Zagreb, Mažuranićev trg 14.

— „Etnološka Istraživanja”.

Hrvatsko etnološko društvo. Filozofski fakultet. 41 000 Zagreb, Dure Salaja 3.

— „Etnološka tribina. Godišnjak hrvatskog etnološkog društva”.

Zavod za Istraživanje Folkloru Instituta za filologiju i folkloristiku. 41 000 Zagreb, ul. Socijalističke Revolucije 17.

— „Narodna Umjetnost”.

NIEMIECKA REPUBLIKA DEMOKRATYCZNA

Akademie der Wissenschaften der DDR. Institut für sorbische Volksforschung. 8600 Bautzen, Ernst-Thälmann-Strasse 6.

— „Letopis. Rjad A: řeč a literatura”,

— „Letopis. Rjad B: stawizny”,

— „Letopis. Rjad C: ludowěda”,

— „Letopis. Rjad D: kultura a wumělstwo”,

— „Serbske narodne drasty”,

— „Sorbischer Sprachatlas”.

Akademie der Wissenschaften der DDR. Zentralinstitut für Geschichte. 1100 Berlin, Prenzlauer Promenade 149 - 152.

— „Jahrbuch für Volkskunde”.

Akademie der Wissenschaften der DDR. Zentralinstitut für Geschichte. VB Kulturgeschichte/Volkskunde. 801 Dresden, Augustusstr. 2.

— „Demos. Internationale Ethnographische und Folkloristische Informationen”.

Staatliche Museen zu Berlin. Zentralbibliothek. 1020 Berlin, Bodestrasse 1 - 3.

— Katalogi muzealne.

Staatliches Museum für Völkerkunde. 8060 Dresden, Karl-Marx-Platz 11, Japanisches Palais.

— „Abhandlungen und Berichte des staatlichen Museums für Völkerkunde, Dresden”.

— „Kleine Beiträge”.

Museum für Völkerkunde. 701 Leipzig, Taubchenweg 2.

— „Jahrbuch des Museums für Völkerkunde”,

— „Veröffentlichungen des Museums für Völkerkunde”,

--- „Mitteilungen aus dem Museum ...”

BERLIN ZACHODNI

Museum für Völkerkunde, 1000 Berlin 33, Arnimallee 27 — Dahlem.

— „Baessler-Archiv. Beiträge zur Völkerkunde”.

NORWEGIA

- Norks Folkemuseum. Bibliotek. 0287 Oslo 2, Museumsveien 10.
— „By og Bygd”.

PORTUGALIA

- Sociedade Portuguesa de Antropologia e Etnologia. Faculdade de Ciencias — Universidade do Porto. 4000 Porto, Praça Gomes Teixeira.
— „Trabalhos de Antropologia e Etnologia”.
Instituto de Anthropologia. Universidade de Coimbra. 3000 Coimbra.
— „Anthropologia Portuguesa”.

REPUBLIKA FEDERALNA NIEMIEC

- Deutsches Volksliedarchiv. 7800 Freiburg i. Br., Silberbachstr. 13.
— „Jahrbuch für Volksliedforschung”.
Arbeitskreis für Ethnomedizin. 2000 Hamburg 20, Curschmannstr. 33.
— „Ethnomedizin”.
Hamburgisches Museum für Völkerkunde. 2000 Hamburg, Binderstr. 14.
— „Mitteilungen aus dem Museum für Völkerkunde Hamburg. N. F.”
Seminar für Volkskunde der Universität Kiel. 2300 Kiel, Olshausenstr. 40 - 60.
— „Zeitschrift für Volkskunde”.
Kommission für ostdeutsche Volkskunde in der Deutschen Gesellschaft für Volkskunde e. V., 2300 Kiel, Olshausenstrasse 40 - 60.
— „Jahrbuch für ostdeutsche Volkskunde”,
— „Schriftenreihe der Kommission für ostdeutsche Volkskunde”.
Bibliothek des J. G. Herder-Institut. 3550 Marburg, Lahn, Gisonenweg 5 - 7.
— „Zeitschrift für Ostforschung”.
Bibliothek des Instituts für Europäische Ethnologie der Philipps-Universität Marburg. 3550 Marburg, Elisabethstr. 9.
— „Hessische Blätter für Volkskunde”.
Germanisches National Museum. 8500, Nürnberg, Kartäusergasse 1.
— „Bibliothek des germanischen Nationalmuseums Nürnberg”.
Anthropos-Institut. 5205 St. Augustin, Arnold-Janssen-str. 20.
— „Anthropos”.
Institut für Auslandsbeziehungen. 7000 Stuttgart, Charlottenplatz 17.
— „Zeitschrift für Kulturaustausch”.

RUMUNIA

- Biblioteca Centrala Universitara (pentru Asociata Slavistilor din R.S. România). 70 018 Bucuresti, Str Onesti.
— „Romanoslavica”.
Biblioteca Centrala de Stat A Republicii Socialiste Romania. 70 018 Bucuresti, Strada Ion Ghica 4.
— publikacje zwarte.
Academia RSR Institutul de Etnografie si Folklor. 7000 Bucuresti, Nikos Beloianis 25.
— „Revista de etnografie si folclor”.
Institutul de Istoria Artei. 71 104 Bucuresti, Calea Victoriei 196.

- „Studii si Cercetări de Istoria Artei. Seria Arta Plastica”,
- „Revue Roumaine d'Histoire de l'Art”.
- Academia RSR Institut d'Études Sud-Est Européennes. 71 119 Bucuresti.
- „Revue des Études Sud-Est Européennes”.
- Muzeul Unirii. 2500 Alba Julia, str. Mihai Viteazul 14.
- „Apulum”.
- Biblioteca Centrala Universitara. 3400 Cluj-Napoca, str. Clinicilor 2.
- „Studia Universitatis Babes-Bolyai. Historia”,
- „Anuarul de Folclor”.
- Academia R.S. România. Filiala Cluj — Biblioteca. 3400 Cluj, str. M. Kogolniceanu 12 - 14.
- „Anuarul Institutului de Istorie si Arheologie Cluj-Napoca”,
- „Forschungen zur Volks- und Landeskunde”.
- Universitatea „Al. I. Cuza”. Centrul de lingvistică, istorie literară si folclor. 6600 Jasi — 6, strada T. Codrescu 2.
- „Anar de lingvistică si istorie literară”.
- Muzeul Brukenthal. 2400 Sibiu, 9 Republicii 4 - 5.
- „Cibinium”.
- Biblioteca Centrala Universitara. 1900 Timisoara, Bv. V. Parvan 4.
- „Folclor literar”.

SZWAJCARIA

- Schweizerisches Museum für Volkskunde. 4001 Basel, Münsterplatz 20.
- publikacije zwarte i katalogi.
- Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde. 4059 Basel, Augustinergasse 19.
- „Schweizer Volkskunde”,
- „Folklore suisse”.
- Schweizerisches Institut für Volkskunde. 4051 Basel, Augustinergasse 19.
- „Schweizerisches Archiv für Volkskunde”.

SZWECJA

- Göteborgs Etnografiska Museum. 411 14 Göteborg, N. Hamngatan 12.
- „Göteborgs Etnografiska Museum Arstryck”.
- Kulturhistoriska Museet. 221 04 Lund.
- „Kulturen”.
- Nordiska Museet. 115 21 Stockholm.
- „Fataburen”,
- „Ethnologia Scandinavica”,
- „Rig”.
- Universitetsbiblioteket. 751 20 Uppsala, Box 510.
- „Studia Ethnologica Upsaliensia”,
- „Uppsala Studies in Cultural Anthropology”,
- „Occasional Paper”.

WĘGRY

- Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. 1361 Budapest, Akademia utca 2.
- „Ethnographia”,
- „Acta Ethnographica”.

- Hungarian Academy of Sciences. Ethnographical Institute. 1250 Budapest, Orszaghaz u. 30. Postafiók 29.
- „Documentatio Ethnographica”.
- Néprajzi Múzeum Könyvtára, 1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 12.
- „Néprajzi Ertesítő”,
  - „Bibliographie der ungarischen Volkskunde”.
- Néprajzi Tanszék. Lehrstuhl für Volkskunde. Lajos Kossuth Universität. 4010 Debrecen, POB 16.
- „Műveltség és Hagyomány”,
  - „Studia Folkloristica et Ethnographica”.
- Herman Ottó Múzeum. 3529 Miskolc, Felszabadítók utca 28.
- „A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei”,
  - „Annales Musei Miskolciensis de Herman Otto Nominati (A Herman Ottó Múzeum Evkönyve)”.
- Arany János Múzeum. Nagykörös, Ceglédi út. 19.
- „Acta Musei de Janos Arany Nominati”.
- István Király Múzeum. 8001 Székesfehérvár 1, Gagarin ter 3.
- „Alba Regia”.
- Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság. 8201 Veszprém, Lenin-liget 5.
- „A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei”.

WŁOCHY

- Cattedra di storia delle tradizioni popolari. Istituto di Filologia Moderna. Università degli Studi — Bari.
- „Lares”.
- Museo Preistorico ed Etnografico „Luigi Pigorini”. 00-144 Roma, Via Lincoln 1.
- „Bulletino di Paletnologia Italiana”.
- Istituto Italiano di Antropologia. Roma, 00185, Piazzale Aldo Moro.
- „Rivista di Antropologia”.

WIELKA BRYTANIA

- University of London. School of Slavonic and East European Studies. London WC 1E 7HU.
- „The Slavonic and East European Review”.
- Royal Anthropological Institute. Museum of Mankind Library. London W1X 2EX, 6, Burlington Gardens.
- „Man”,
  - „Anthropology Today”.
- Bodleian Library. Slavonic and East European Section. Oxford CX1 3BG.
- wydawnictwa zwarte.
- National Museum of Antiquities of Scotland. Edinburgh EH2 1JD, Queen Street.
- „Folk Life”,
  - „Review of Scottish Culture”.
- University of Edinburgh. School of Scottish Studies. Edinburgh EH8 9LD, 27 George Square.
- „Scottish Studies”.
- Welsh Folk Museum. St. Fagans Castle. Cardiff CF5 6XB.
- katalogi muzealne.

Centre for Dance Studies. Les Bois, St. Peter, Jersey, Channel Islands.
— „Dance Studies”.

ZWIĄZEK SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH

Akademija Nauk SSSR Institut Etnografii im. N. N. Mikłucho-Makłaja. 117 036 Moskwa W-36, Ulianowa 19.

— „Sovetskaja Etnografija”.

Gosudarstvennaja Biblioteka SSSR im. V. I. Lenina. 121 019 Moskwa, ul. Krasikova 28/45.

— publikacje zwarte.

Akademia Nauk SSSR Institut Naučnoj Informacii po Obščestvennym Naukam. Moskwa 117418, ul. Krasikova 28/45.

— „Trudy Instituta Etnografii im. N. N. Mikłucho-Makłaja”,

— „Sbornik Muzeja Antropologii i Etnografii”,

— „Russkij Folklor”.

Biblioteka Akademii Nauk SSSR 199164 Leningrad W-164, Birževaja Linia 1.

— „Materiały k bibliografii učenych SSSR”.

Centralnaja naučnaja biblioteka im. J. Kolasa Akademii nauk BSSR 220601 Mińsk, ul. Surgonova 15.

— wydawnictwa zwarte.

Centralnaja Naučnaja Biblioteka AN USSR 252601 Kijev, ul. Vladymirska 62.

— „Narodna tvorčist ta Etnografija”,

— wydawnictwa zwarte.

Lietuvos TSR Mokslu Akademija. Centrine Biblioteka. 232632 Vilnius, K. Poželos 28.

— „Lietuvos TSR Mokslu Akademijos darbai. A serija. (Trudy Akademii nauk Litovskoj SSR Serija A)”.

— wydawnictwa zwarte.

Latvijas PSP Zinatnu Akademija. Fundamentala Biblioteka. 226 376 Riga, Komunala iela 4.

— „Arheologija un Etnografija”,

— wydawnictwa zwarte.

Gosudarstvennyj Etnografičeskij Muzej Estonskoj SSR 202400 Tartu, ul. N. Burdenko 32.

— „Etnograafiamuseumi Aastaraamat”,

— wydawnictwa zwarte.

Naučnaja Biblioteka Akademii Nauk ESSR 200104 Tallin, Bulvar Lenina 10.

— „Izvestija Akademii Nauk Estonskoj SSR Obščestvennyje nauki”,

— wydawnictwa zwarte.

AMERYKA PÓLNOČNA

KANADA

National Museum of Man. Library. Asticon Centre Block 1600 Ottawa, Ontario K1A 0M8.

— „Canadian Centre for Folk Culture Studies”,

— „Canadian Ethnology Service Paper”.

STANY ZJEDNOCZONE

- University of Massachusetts Library. Amherst, Massachusetts 01003.
 — „Research Report”.
- University of Michigan Library. Exchange and Gift Section. Ann Arbor, Michigan
 USA 48108-1205.
 — „Memoirs of the Museum of Anthropology University of Michigan”,
 — „Anthropological Papers”,
 — „Technical Reports”.
- University of California. General Library. Berkeley, California 947 20.
 — „University of California Publications. Folklore and Mythology Studies”,
 — wydawnictwa zwarte.
- Cornell University Libraries. Serials Department. Ithaca, New York 14853.
 — „Indonesia”,
 — „Studies on Southeast Asia”,
 — wydawnictwa zwarte.
- University of California. University Research Library. Los Angeles, California
 90024.
 — „University of California Publications in Anthropology”,
 — „Western Folklore”.
- American Museum of Natural History. Serials Unit Library. Central Park West
 at 79th Street, New York, N.Y. 10024.
 — „Anthropological Papers of the American Museum of Natural History”,
 — „Natural History”.
- New York Public Library — Exchange. Grand Central Station P.O. Box 2747,
 New York, N.Y. 10017.
 — wydawnictwa zwarte.
- Ukrainian Museum. 203 Second Avenue. New York, N.Y. 10003.
 — katalogi wystaw.
- Tatra Eagle. Stowarzyszenie Tatrzańskich Górali. 264 Palsa Ave., Elmwood Park,
 N.J. 07407.
 — „Tatrzański Orzeł”.
- University of Pittsburgh, Hillman Library G-72. Pittsburgh, PA 15260.
 — „Ethnology”.
- Institute for the Study of Traditional American Indian Arts. Portland.
 — „American Indian Basketry”.
- University of Arizona Library. Tucson, Arizona 65721.
 — „Anthropological Papers of the University of Arizona”.
- Smithsonian Institution. Washington, D.C. 20540.
 — „Smithsonian Contributions to Anthropology”.
- Library of Congress. Exchange and Gift Division. Washington, D.C. 20540.
 — wydawnictwa zwarte.
- University of Guam. UOG Station, Mangilao, Guam 96913.
 — „Micronesica”.

AMERYKA ŚRODKOWA

HAITI

- Institut National Haitien de la Culture et des Arts. Bureau d’Ethnologie. Por-au-
 -Prince, Haiti.
 — „Bulletin du Bureau National d’Ethnologie”.

KUBA

Centro Cultural Juan Marinello. Oficios No. 420 esquina a Acosta. Habana 1.
— publikacje zwarte.

AMERYKA POŁUDNIOWA**ARGENTYNA**

Universidad de Buenos Aires. Museo Etnográfico Juan B. Ambrosetti. Moreno 350,
Buenos Aires 1091.
— „Runa”.

KOLUMBIA

Centro Antropologico Colombiano de Misiones. Calle 34 No. 6-61 3er Piso, Bogota.
— „Ethnia”.

WENEZUELA

Universidad Catolica Andres Bello. Canje Apartado 29068, Caracas 1021.
— „Montalban”.

AUSTRALIA I OCEANIA**AUSTRALIA**

Australian Institute of Aboriginal Studies. G.P.O. Box 553, Canberra A.C.T. 2601.
— „Australian Aboriginal Studies Newsletter”,
— „Annual Reports”.
Sydney University Library. Serials Department. Sydney, N.S.W. 2006.
— „Mankind”.
GUAM, patrz Stany Zjednoczone Ameryki.

NOWA ZELANDIA

Polynesian Society (Inc.), c/— Anthropology Department, University of Auckland,
Private Bag, Auckland, 1, New Zealand.
— „The Journal of the Polynesian Society”.

AZJA**INDIE**

Ethnographic and Folk Culture Society. 7A, Ram Krishna Marg, Faizabad Road,
Lucknow 226007.
— „The Eastern Anthropologist”,

JAPONIA

Association for the Ainu-Folklore. N-1, W-7, Sapporo.

— „Reports on the Ainu Folklore”.

Anthropological Institute of Nanzan University. 18, Yamazato-cho, Showa-ku, 466 Nagoya.

— „Asian Folklore Studies”.

Ethnological Foundation of Japan. 3-1-17, Higashicho, Hoya-shi, Tokyo, 202.

— „The Japanese Journal of Ethnology”.

KATAR

The Arab Gulf States Folklore Centre. P.O. Box 7996 Doha, Qatar.

— „Al Ma'thurat al Sha'biyyah” („Folk Heritage”),

— prace zwarte.

Opracowała Jadwiga Gerlach-Kłodnicka

LETNIA SZKOŁA ETNOLOGICZNA

Z inicjatywy Komitetu Nauk Etnologicznych oraz Instytutu Etnologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu zorganizowana została w dniach 20-22 września 1989 w Dymaczewie koło Poznania etnologiczna szkoła letnia. Przedsięwzięcie to mogło być zrealizowane dzięki pomocy finansowej Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Turystycznej „Kontur” w Koninie, które już wielokrotnie wspierało badania etnograficzne Uniwersytetu Poznańskiego.

Tematyka szkoły dotyczyła metod i problemów współczesnej etnologii i ich interdyscyplinarnych aspektów. Kilkundniowa sesja ukazała różnorodność podejść interpretacyjnych w etnologii, która wykorzystuje wiedzę i dorobek pokrewnych sobie dziedzin i dyscyplin naukowych. Zaprezentowano metody badawcze etnolingwistyki, etnosocjologii, etnomuzykologii, etnohistorii, etnoreligioznawstwa, wykazano zależności etnologii z ekonomią i literaturoznawstwem. Celem zintegrowania środowiska będącego na pograniczu różnych dyscyplin naukowych zaproszono do uczestnictwa w szkole etnologów, kulturoznawców, folklorystów, muzykologów reprezentujących ośrodki w Polsce, w ZSRR i RFN w tym: uniwersyteckie katedry etnografii w Poznaniu, Łodzi, Toruniu i Lublinie, zakłady etnografii Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu i Warszawie, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Instytut Etnografii Akademii Nauk ZSRR, Departament of Anthropology University College w Swansea i Ludwig-Uhland-Institut für Empirische Kulturwissenschaft Uniwersytet w Tübingen. W trwającej trzy dni szkole wzięło udział blisko 40 uczestników i wygłoszono łącznie 12 referatów, po wysłuchaniu których miała miejsce ożywiona dyskusja nad problematyką poszczególnych wystąpień. Wykładowcy krajowi i zagraniczni przekazywali słuchaczom swą wiedzę w oparciu o własne doświadczenia warsztatowe jak i najnowsze osiągnięcia światowej etnologii.

Otwarcia szkoły dokonał Przewodniczący Komitetu Nauk Etnologicznych PAN prof. dr hab. Zbigniew Jasiewicz, a sprawy organizacyjne i programowe omówił

kierownik szkoły doc. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński. Problematyka obrad poświęcona była czterem głównym zagadnieniom a mianowicie: 1) badaniom nad współczesnością, 2) studiom religioznawczym, 3) studiom etnicznym i 4) badaniom nad rodziną.

Pierwszy dzień sesji rozpoczął doc. dr Wolfgang Kaschuba (Tübingen) referatem na temat badań nad współczesnymi stylami życia i formami symbolicznymi w kulturze postindustrialnej, zwracając szczególną uwagę na konflikty na tle kulturowym i religijnym, związanymi z coraz liczniejszą emigracją grupy ludności z Włoch, Grecji, Turcji i Polski do RFN. Badaniami nad współczesnością zajęła się również prof. dr hab. Bronisława Kopczyńska-Jaworska (Łódź) ukazując problemy etnologii miasta, jej główne kierunki badawcze w tym: migranci i ich adaptacja w nowym środowisku, życie codzienne ludzi miasta, mikrokontakty. Natomiast Natalia Daragan (Moskwa) w wystąpieniu *Studia etnoreligioznawcze w ZSRR* przedstawiła historię powstania i rozwój religioznawstwa w Związku Radzieckim, jego stosunek do tzw. ateizmu naukowego, powiązania z tradycją światową, oraz podjęła próbę odpowiedzi na pytanie jaki wpływ miał strukturalizm rosyjski na religioznawstwo. Obrady zostały zakończone odczytaniem szkicu nieobecnego doc. dr hab. Jerzego Bartmińskiego (Lublin) poruszającego zagadnienie tekstu jako przedmiotu badań folklorystycznych, w którym to autor między innymi zwraca uwagę na znaczenie zapisu okoliczności w jakich dany tekst powstał dla jego analizy.

Drugi dzień obrad był poświęcony problematyce studiów etnicznych i tak dr Regina Grigoriewa (Moskwa) zajęła się etnolingwistycznymi procesami w Związku Radzieckim, opierając swe spostrzeżenia na wynikach odbywających się co 10 lat spisów powszechnych. W swoim wystąpieniu poruszyła problem dwujęzyczności mieszkańców poszczególnych republik, powolnego zaniku języka narodowego w niektórych częściach ZSRR i ekspansji rosyjskiego, wspomniała o sytuacji językowej w Mołdawii i republikach nadbałtyckich oraz o mniejszości narodowej polskiej i niemieckiej. Podobną tematykę podjął dr Igor Griszajew (Moskwa) analizując stosunki międzyetniczne w ZSRR, zwracając uwagę na konieczność zmiany zasad współżycia między narodami w obrębie tego kraju, akcentując zwłaszcza trudną sytuację w republikach nadbałtyckich. Z perspektywy muzykologa szkic ze studiów nad kulturą muzyczną Litwinów w Polsce przedstawiła doc. dr hab. Sławomira Zerańska-Kominek (Warszawa). Autorka zaproponowała nie stosowaną dotąd przez etnomuzykologów kategorię „swoj — obcy” w badaniach identyfikacji etnomuzycznej w kulturze ludowej. Na przykładzie mniejszości litewskiej w Polsce ukazała znaczenie zjawiska swojskości i obcości w muzyce dla zrozumienia istoty ciągłości i zmiany w kulturze ludowej. Natomiast doc. dr hab. Aleksander Posern-Zieliński wygłosił wykład na temat specyfiki studiów etnicznych nad kulturą imigrantów, prowadzonych w ostatnim dziesięcioleciu w USA. Omówił sytuację etniczną w Stanach Zjednoczonych, nowe orientacje w polityce społecznej względem imigrantów i etników oraz konsekwencje tych zmian dla prowadzonych obecnie studiów etnicznych.

Ostatni dzień sesji dotyczący badań nad rodziną rozpoczął dr John Hutson (Swansea) referatem o gospodarstwach rodzinnych w Wielkiej Brytanii. Hutson ukazał jak zmiany zachodzące w rodzinie pod wpływem ekonomii, polityki, procesu historycznego wpływają na funkcjonowanie gospodarstw rodzinnych. Z kolei dr Susan Hutson (Swansea) poruszyła problem młodzieży i bezrobocia w Wielkiej Brytanii, formułując swe tezy na podstawie przeprowadzonych wśród walijskiej młodzieży wywiadów. Tematykę rodzinną podjął także prof. dr hab. Zbigniew Ja-

siewicz (Poznań) przedstawiając szkic *Etnologiczne badania nad rodziną w Polsce*, w którym wykorzystał wyniki badań prowadzonych od lat 50. na ziemiach zachodnich i Wielkopolsce. W swoim referacie próbował ukazać specyfikę rodziny polskiej, którą określają w znacznej mierze ogólne warunki materialnej egzystencji i silne więzy z szerokim kręgiem rodzinnym. Wprowadził także podział na kulturę rodziny ujawnianą i tę nie ujawnianą. Na zakończenie dr Wojciech Burszta (Poznań) zaprezentował wykład *Etnologia — postfolklorizm — postmodernizm*, w którym poruszył niektóre dylematy etnologii polskiej jak na przykład metody badań folkloru i folkloryzmu oraz zastanawiał się nad istotą pojęcia kryzysu w etnologii.

Etnologiczna szkoła letnia — pierwsze przedsięwzięcie tego typu w Polsce — poświęcona była bardzo rozległej problematyce, a sam jej przebieg miał roboczy charakter. Zarówno obrady jak i burzliwa dyskusja, która wywiązywała się po wygłoszeniu każdego z referatów wykazały niezłomie celowość inicjatyw przyczyniających się do jakościowego umocnienia etnologii, rozszerzenia jej horyzontów badawczych oraz co nie jest bez znaczenia, integrującą polskie środowisko etnograficzne. Dyskusja dotyczyła przede wszystkim problemów metodologicznych, współpracy interdyscyplinarnej i szczegółowych zagadnień merytorycznych. Mówiono między innymi o dyskusyjności terminu etnologii miasta, wpływie tradycji na ekonomikę farm w Wielkiej Brytanii, o wyznaniach religijnych w Związku Radzieckim, o problemach nauczania w języku narodowym w niektórych republikach ZSRR i o zasadności rozgraniczenia folkloru od folkloryzmu. Organizatorzy i uczestnicy na zakończenie szkoły wyrazili chęć kontynuacji w przyszłości takich spotkań, które mogłyby dotyczyć konkretnych już zagadnień etnologicznych.

Iwona Chmielewska

**65 WALNE ZGROMADZENIE DELEGATÓW
POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO,
OPOLE 15.09.1989**

Otwarcia 65 WZD dokonała Prezes — Anna Kowalska-Lewicka. Powitała delegatów i gości w osobach Rektora WSP — St. Kochmana, kolegów z Brna — A. Sutilkę z SNS i M. Šramkovą z USAV oraz wszystkich zgromadzonych członków PTL. Następnie Prezes dokonała wyboru przewodniczącego obrad powierzając tę funkcję prof. D. Simonides, która przedstawiła zgromadzonym następujący porządek obrad:

1. Otwarcie obrad
2. Wybór przewodniczącego
3. Wspomnienia o zmarłych członkach PTL
4. Odczytanie protokołu z 64 WZD w Bytomiu
5. Wybór Komisji Matki
6. Wybór Komisji Wnioskowej
7. Wybór Komisji Skrutacyjnej
8. Sprawozdanie Sekretarza Generalnego z działalności w kadencji 1986/1989
9. Sprawozdanie finansowe
10. Sprawozdanie Redakcji Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga
11. Sprawozdanie Ośrodka Dokumentacji i Informacji Etnograficznej

12. Sprawozdania oddziałów
13. Sprawozdania kół zainteresowań
14. Sprawozdanie Głównej Komisji Rewizyjnej
15. Dyskusja
16. Przedstawienie wniosku o udzielenie absolutorium Zarządowi
17. Wystąpienie Komisji Matki
18. Wybory
19. Wystąpienie ustępującego prezesa
20. Przedstawienie wniosków delegatów
21. Ogłoszenie rezultatów wyborów
22. Zamknięcie zebrania.

Przechodząc do następnego punktu WZD E. Fryś-Pietraszkowa pożegnała zmarłych w minionym roku kolegów w osobach: Krystyny Adamkowskiej, Alicji Donigiewicz, Jakuba Donigiewicza, Witolda Skubiejskiego z Warszawskiego Koła Zainteresowań Kulturą Ormian, Jana Piotra Dekowskiego, Daniela Mądrzak, Józefa Jastrzębskiego z Oddziału Łódzkiego oraz Antoniny Chmielowskiej z Oddziału Leszczyńskiego.

Po uczczeniu pamięci zmarłych minutą ciszy M. Niewiadomska odczytała protokół z 64 WZD w Bytomiu oraz omówienie realizacji ustalonych wniosków, przygotowane przez Zarząd PTL. Dane zawarte w powyższych ustaleniach uzupełniła Prezes informując, że w kwestii realizacji wniosku dotyczącego wznowienia Atlasu Strojów Ludowych Polskie Towarzystwo Ludoznawcze znalazło wydawcę w postaci Zakładu Wydawniczego „Galicja” Fundacji Artystycznych ZMW, który na bardzo korzystnych warunkach oferuje przygotowanie II wydania Atlasu (PTL ma zachować nadzór merytoryczny, wydawnictwo pokrywa koszty).

Następnie A. Kowalska-Lewicka podziękowała A. Bartoszowi z Muzeum Okręgowego w Tarnowie oraz p. Marcinkowskiej z Miejskiego Domu Kultury w Krakowie, którzy niezależnie od siebie uzyskali środki na wydanie pracy J. Świętka (ma się okazać w małej poligrafii w zeszytach — dzięki wspomnianym osobom Towarzystwo dysponuje kwotą ponad 2 mln na ten cel, kwota ta nie pokryje w pełni kosztów, ale umożliwi rozpoczęcie edycji). Zarząd PTL pokłada pewne nadzieje na poprawę sytuacji wydawniczej Towarzystwa w przygotowywanej przez Sejm ustawie, która zwalniałaby społecznych sponsorów od płacenia podatków.

Prezes powiadomiła zgromadzonych o zatwierdzeniu (po wielu latach starań) nowego statutu PTL. Statut został zatwierdzony w niezmienionej formie w 1987 roku o czym Zarząd został poinformowany dopiero wiosną 1989 r. Prezes raz jeszcze zwróciła się do oddziałów o większe starania w płaceniu składek, za wzór stawiając Oddział w Mszanie Dolnej i Opocznie. W ostatnim punkcie uzupełnień A. Kowalska-Lewicka poinformowała zgromadzonych o zgodzie uzyskanej przez Towarzystwo na sprzedaż wydawnictw PTL zagranicznym odbiorcom za dewizy.

Przechodząc do następnego punktu dokonano wyboru członków Komisji Matki, Wnioskowej i Skrutacyjnej. Zarząd kierując się lepszą znajomością delegatów, za zgodą zgromadzonych, zaproponował kandydatów jednocześnie prosząc o podanie kandydatur z sali i tak:

do Komisji Matki zaproponowano:

B. Bazieliuch

H. Mikułowska

kandydatury przyjęto jednogłośnie;

do Komisji Wnioskowej:

T. Karwicką

Z. Kłodnickiego

z sali padła kandydatura J. Cieślaka

zaakceptowano kandydatury przy dwóch wstrzymujących się głosach;
do Komisji Skrutacyjnej:

G. Skalskiego

A. Żurowską

A. Małetę

kandydatury przyjęto jednogłośnie.

Następnie E. Fryś-Pietraszkowa z-ca Sekretarza Generalnego odczytała sprawozdanie Sekretarza Generalnego z prac Zarządu w kadencji 1986/1989. W sprawozdaniu została również omówiona działalność agend ZG — Archiwum Naukowego i Biblioteki Głównej PTL.

W dalszej części zebrania Skarbnik PTL Z. Toroński odczytał sprawozdanie finansowe obejmujące kadencję ustępującego Zarządu. W uzupełnieniu wystąpienia Skarbnik zwrócił się z wnioskiem do Komisji Wnioskowej aby uchwalić urealnianie wysokości składek w styczniu każdego roku (np. biorąc pod uwagę 10-krotną wartość znaczka pocztowego).

Dalej zostało odczytane przez B. Linette'a sprawozdanie z prac Redakcji Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga.

M. Niewiadomska zapoznała zgromadzonych z zakresem prac wykonanych w Ośrodku Dokumentacji i Informacji Etnograficznej w minionej kadencji.

W dalszej części zebrania zostały przedstawione sprawozdania z następujących oddziałów:

Gdańskiego, Koszalińskiego, Krakowskiego, Lubelskiego, Łańcuckiego (wystąpieniu towarzyszył apel o wychowanie młodzieży w duchu poszanowania kultury ludowej), Łódzkiego, z Mszany Dolnej, Opoczyńskiego, Opolskiego, Poznańskiego, Rzeszowskiego, Szczecińskiego, Śląskiego, Toruńskiego, Warszawskiego, Wrocławskiego, Zakopiańskiego, Zielonogórskiego.

Odczytano również telegram z życzeniami owocnych obrad nadesłany przez Profesora Gusieva.

Następny punkt porządku dziennego dotyczył sprawozdania głównej Komisji Rewizyjnej, które w zastępstwie przewodniczącego odczytał A. Bartosz.

GKR zgłosiła wniosek o udzielenie absolutorium ustępującemu Zarządowi.

W dyskusji nad odczytanym sprawozdaniem głos zabrał delegat E. Hładkiewicz, który poddał pod wątpliwość wniosek GKR o udzielenie absolutorium Zarządowi Głównemu w świetle obecnej sytuacji finansowej Towarzystwa. W dalszej części wystąpienia delegat wysunął szereg własnych propozycji dotyczących poprawy sytuacji PTL (m.in. nawiązanie żywszych kontaktów z Cepelią, Towarzystwem Łączności z Polonią, firmami polonijnymi w celu pozyskania funduszy dla Towarzystwa, wydanie znaczka pocztowego z emblematem PTL, skuteczniejsze upływnianie zapasów wydawniczych, zwiększenie liczebności członków).

W odpowiedzi głos zabrali: przewodnicząca zebrania D. Simonides oraz Z. Kłodnicki, E. Fryś-Pietraszkowa, A. Bartosz stwierdzając, że obecną sytuację finansową Towarzystwa spowodowała inflacja, sytuacja PTL jest analogiczna do sytuacji innych towarzystw i instytucji budżetowych, natomiast zgłoszone przez delegata propozycje wyciągnięcia PTL z impasu są realizowane przez Zarząd od co najmniej 20 lat.

D. Simonides ponowiła wniosek GKR o udzielenie Zarządowi Głównemu absolutorium. W głosowaniu udzielono Zarządowi jednogłośnie absolutorium.

Dalszą część WZD wypełniła dyskusja, w której głos kolejno zabrali:

A. Błachowski, którego zdaniem największym powojennym osiągnięciem PTL jest edycja Atlasu polskich Strojów Ludowych. Należy jednak pomyśleć o zmianie formuły atlasu, trzeba uwzględnić wariantowość stroju, czas jego występowania, podkreślić typowość. Nie rezygnując z profilu naukowego atlasu należy zwiększyć rolę utylitarną wydawnictwa (np. jako pomocy dla zespołów folklorystycznych). Przewodnicząca WZD D. Simonides zaproponowała aby powyższe propozycje skierować do Komisji Wnioskowej.

P. Martynowski, który uważa, że realnym sposobem dopomożenia Towarzystwu w jego trudnej sytuacji może być zorganizowanie przez twórców ludowych aukcji prac, oraz rozpatrzenie możliwości zorganizowania przy PTL spółdzielni wytwórczości ludowej.

M. Gumola przedstawił refleksje na temat współczesnego pojęcia ludoznawstwa, czy przy obecnym tempie przemian społecznych ludowość jest już tylko terminem kojarzącym się z przeszłością. Zarząd Główny powinien zainspirować dyskusję w środowisku etnograficznym nad ludowością. Należy również zainteresować RTV i prasę popularyzacją Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego aby zaistnieć w świadomości władz lokalnych.

Z. Gajewski natomiast podzielił się refleksjami na temat zaniku niepowtarzalnych cech polskiej kultury ludowej, jego zdaniem nowoczesność nie powinna wykluczać przywiązania do tradycji. Uważa, że zadaniem PTL powinno być zapobieganie tym negatywnym tendencjom.

J. Pieprzyk wystąpił z apelem o powstrzymanie ucieczki młodego pokolenia i zainteresowanie go dziejami wsi i miejscowej kultury.

R. Tubaja stwierdził, że prowadzona przez poszczególne oddziały działalność gospodarcza może zaspokoić w pewnym zakresie potrzeby oddziałów, ale nie wpłynie w sposób znaczący na poprawę sytuacji finansowej Towarzystwa.

Z. Toroński zwrócił uwagę, że w nowym statucie nie ma kół zainteresowań są tylko sekcje tworzone przez Zarząd, w związku z powyższym zwrócił się z prośbą do oddziałów aby zgodnie z nowym statutem ustalić status kół terenowych. Zarząd sukcesywnie będzie nadsyłał do oddziałów nową wersję statutu.

Na zakończenie dyskusji głos zabrała Prezes A. Kowalska-Lewicka, nie kwestionując słuszności wniosków zgłaszanych przez przedmówców, wyjaśniła, że również PTL odczuwa brak ludzi chętnych do pracy społecznej i z tego powodu nie ma kto zająć się realizacją tych wniosków. Pozyskiwanie sponsorów jest bardzo trudne, gdyż instytucje takie jak „Cepelia” też mają ograniczone fundusze, natomiast szczodrość firm polonijnych jest zładna.

Z. Kłodnicki przedstawił wnioski przygotowane przez komisję merytoryczną w składzie: St. Żurowski, H. Błaszczyk-Żurowska, K. Wołos, Z. Kłodnicki, J. Kapłon, T. Lasowa, R. Tubaja, działającą na rzecz popularyzacji kultury wiejskiej: Naczelną ideą powinno być ugruntowanie w świadomości społecznej na wsi i w mieście, przekonania o wysokiej wartości kultury ludowej.

1. Należy wystąpić z memorandum do środków masowego przekazu o traktowanie w sposób odpowiedni kultury ludowej.

2. Wystąpienie do Ministerstwa Edukacji Narodowej o usunięcie błędów i tendencyjnych sformułowań dotyczących kultury wiejskiej w podręcznikach szkolnych.

3. Nawiązanie bliższych kontaktów z instytucjami działającymi w środowisku wiejskim tak aby spełniać rolę inspirującą w zakresie oddziaływania kultury wiejskiej.

W przerwie odczytywania sprawozdań i dyskusji w celu usprawnienia prze-

biegu WZD zostały przeprowadzone poszczególne etapy wyborów. Kierując się analogiczną zasadą jak przy wyborze Komisji Matki, Skrutacyjnej i Wnioskowej B. Bazielić przedstawiła nazwiska kandydatów do Zarządu Głównego PTL, byli to: R. Tubaja, Z. Toroński, J. Bohdanowicz, L. Dziegieł, A. Bartosz, J. Kapłon, K. Kaczko, J. Cieślak, St. Chmielowski, Z. Jeż-Jarecka, J. Kucharska, St. Żurowski, Z. Kłodnicki, T. Smolińska, T. Baraniuk, J. Nijakowska, J. Łuczowski, A. Kowalska-Lewicka, Z. Jasiewicz, E. Sadowska, M. Trzewik, U. Zembalska, E. Hładkiewicz, A. Walczak.

Do Głównej Komisji Rewizyjnej:

E. Fryś-Pietraszkowa, I. Wronkowska, J. Kamocki, Z. Gajewski, B. Kołodziejska.

Równocześnie do zgłaszanych kandydatur Prezes przedstawiła kolejno sylwetki proponowanych osób. Następnie wystąpił przewodniczący Komisji Skrutacyjnej — G. Skalski, który poinformował delegatów o trybie głosowania. Dalej nastąpiło głosowanie.

Po zakończeniu pracy Komisji Skrutacyjnej jej przewodniczący odczytał wyniki wyborów do władz PTL.

Do głosowania uprawnionych było 58 delegatów, w wyborach udział wzięło 57. W głosowaniu do Zarządu Głównego oddano 55 ważnych głosów i 2 nieważne. Kandydaci do ZG otrzymali następującą liczbę głosów:

J. Nijakowska (54), J. Bohdanowicz (53), Z. Jasiewicz (53), Z. Kłodnicki (53), J. Łuczowski (53), T. Baraniuk (52), A. Bartosz (52), St. Chmielowski (52), T. Smolińska (52), Z. Toroński (52), Z. Jarecka (50), A. Kowalska-Lewicka (50), St. Żurowski (50), R. Tubaja (49), J. Kucharska (49), K. Kaczko (48), J. Kapłon (48), E. Sadowska (48), J. Cieślak (47); zastępcy członków: L. Dziegieł (46), M. Trzewik (45), A. Walczak (41); do zarządu nie weszli: E. Hładkiewicz (40), U. Zembalska (35). W głosowaniu do Głównej Komisji Rewizyjnej oddano 57 ważnych głosów: T. Lasowa (56), M. Kopacz (52), K. Wołos (52), z-cy: J. Pieprzyk (51); M. Gumola 49. W głosowaniu do Sądu Koleżeńskiego oddano 57 ważnych głosów J. Kamocki (56), E. Eryś-Pietraszkowa (56), B. Kołodziejska (48), I. Wronkowska 48; zastępca: Z. Gajewski (43).

Ustalono, że nowowybrany Zarząd ukonstytuuje się na zebraniu 16.09. Organizatorem następnego WZD będzie Oddział Zakopiański, Oddział Krakowski przy współdziałaniu Towarzystwa Przyjaciół Orawy. Zjazd odbędzie się na Orawie. Delegaci przy jednym wstrzymującym się głosie zaakceptowali powyższe ustalenia. Następnym punktem obrad było wystąpienie Komisji Wnioskowej. Przewodnicząca Komisji — T. Karwicka odczytała zgłoszone wnioski, które poddano ostatecznej redakcji i głosowaniu.

T. Karwicka zobowiązała się dołączyć do protokołu z 65 WZD protokół Komisji Wnioskowej zawierający ostateczną redakcję wniosków ustaloną w dyskusji i przyjętą w głosowaniu.

Na zakończenie M. Parnowska odczytała komunikat Tymczasowej Krajowej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Pracowników Muzeów i Biur Dokumentacji dotyczący spotkania ogólnokrajowego delegatów komisji zakładowych, które odbędzie się w Warszawie 20 października w siedzibie Państwowego Muzeum Etnograficznego, ul. Kredytowa 1 o godz. 10.

Na tym obrady 65 Walnego Zgromadzenia Delegatów zostały zmknięte.

*Iwona Grzelakowa
Maria Niewiadomska*

SPRAWOZDANIE SEKRETARZA GENERALNEGO
Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO
POLSKIEGO TOWARZYSTWA LUDOZNAWCZEGO
W KADENCJI 1986 - 1989

I. Działalność organizacyjna. Obradujące w Koszalinie (1986) 62 Walne Zgromadzenie Delegatów wybrało Zarząd Główny PTL w składzie: mgr Kalina Antonowicz, dr Janusz Bohdanowicz, prof. dr Józef Burszta (w związku ze śmiercią profesora (1987) w skład Zarządu wszedł doc. dr Leszek Dziegiel), dr Stanisław Chmielowski, dr Wanda Czapan, dr Ewa Fryś-Pietraszkowa, dr Marek Gawęcki, mgr Zofia Jeż-Jarecka, mgr Krystyna Kaczko, mgr Zygmunt Klodnicki, dr Anna Kowalska-Lewicka, doc. dr Jadwiga Kucharska, mgr Antoni Kuczyński, mgr Teresa Lasowa, doc. dr Adam Paluch, mgr Wanda Parnowska, mgr Zbigniew Toroński, mgr Roman Tubaja, dr Kazimiera Wołos. Po ukonstytuowaniu się Zarządu w skład Prezydium weszli: dr Anna Kowalska-Lewicka — prezes, dr Stanisław Chmielowski — wiceprezes, dr Marek Gawęcki — wiceprezes, mgr Antoni Kuczyński — sekretarz generalny, dr Ewa Fryś-Pietraszkowa — zastępca sekretarza generalnego, mgr — Zbigniew Toroński — skarbnik i dr Janusz Bohdanowicz — zastępca skarbnika. Ponadto Walne Zgromadzenie Delegatów wybrało Główną Komisję Rewizyjną, która po ukonstytuowaniu się powierzyła stanowisko przewodniczącego mgr. Grzegorzowi Skalskiemu, członkami zostali — dr Janusz Kamocki, mgr Adam Bartosz, mgr Władysław Błaszczkowski, mgr Jan Łuczowski. Sąd koleżeński ukonstytuował się w składzie: mgr Adam Pelczar, doc. dr Anna Szyfer, mgr Irena Wronkowska.

Wybrane Prezydium ZG PTL zapewniało w pewnym sensie kontynuację prac z poprzedniej kadencji i mogło efektywniej planować działalność Towarzystwa znając jej uwarunkowania, potrzeby i kierunki. Dotyczyło to spraw o charakterze wydawniczym, organizacyjnym, administracyjnym i naukowym — np. opracowanie zbiorów Archiwum Naukowego, wymiana zagraniczna wydawnictw, kompletowanie księgozbioru, kontakty zagraniczne itp. Problemom tym poświęcono 7 posiedzeń Zarządu ZG PTL, 22 Prezydium ZG PTL, 3 posiedzenia Rady Wydawniczej oraz wiele indywidualnych roboczych spotkań z redaktorami naczelnymi serii wydawniczych Towarzystwa i dyskusji z pracownikami naukowymi. W okresie tym odbyły się dwie międzynarodowe sesje naukowe, pierwsza pod nazwą *Tradycja i zmiana w życiu wiejskich społeczności lokalnych w krajach trzeciego świata* — konferencja towarzyszyła 63 WZD w Poznaniu (1987) oraz druga w 1988 roku pod nazwą *Funkcje muzealnictwa etnograficznego* towarzyszyła WZD w Bytomiu. Inicjatywną działalność w zakresie sesji naukowych rozwijały także poszczególne oddziały Towarzystwa, które organizowały spotkania i odczyty poświęcone różnorodnej tematyce kulturowej. W zakresie tym występowała współpraca z muzeami, pracowniami konserwacji zabytków, towarzystwami regionalnymi, wydziałami kultury i sztuki rad narodowych itp. Rozwijała się także działalność Kół Zainteresowań Kulturą Ormian, Kół Zainteresowań Kulturą Łużyczan i Koła Zainteresowań Kulturą Asyryjczyków¹. Ponadto ZG PTL włączył się do prac przy powołaniu

¹ Koła te organizowały swoje wewnętrzne imprezy o charakterze naukowym, oświatowym i turystycznym. Te ostatnie dotyczyły przede wszystkim Koła Zainteresowań Kulturą Łużyczan w Szczecinie, które zorganizowało parę wycieczek na Łużycę. Podkreślić także należy cenne inicjatywy edytorskie prowadzone przez Koło Zainteresowań Kulturą Ormian w Warszawie, którego nakładem ukazały się opracowania z dziedziny historii, religii i kultury tego narodu.

Wrocławskiego Oddziału Związku Sybiraków oraz oddziałów w Legnicy, Wałbrzychu, Jeleniej Górze i udzieleniu im wielorakiej pomocy merytorycznej i organizacyjnej. Przez pewien okres siedziba Związku Sybiraków (tzw. Okręgu Dolnośląskiego) znajdowała się w lokalu ZG PTL, którego pracownicy włączyli się do różnych prac na rzecz sybirackiej społeczności².

II. Działalność wydawnicza. Zgodnie z postanowieniami poprzednich Walnych Zgromadzeń nowowybrany Zarząd czynił starania na rzecz rozwoju działalności wydawniczej Towarzystwa. Kontynuowano prace nad wznowieniem poszczególnych serii, w ramach których ukazały się nowe publikacje. Obecnie obszar działalności edytorskiej Towarzystwa jest w pełni uporządkowany i gdyby nie trudności finansowe efektywność w tym zakresie byłaby znacznie większa. Postulowana od lat kwestia stworzenia Biura Wydawniczego PTL została zrealizowana. Funkcję dyrektora tej jednostki organizacyjnej powierzono mgr. Antoniemu Kuczyńskiemu, który jako Sekretarz Generalny ZG PTL zajmował się koordynacją prac wydawniczych prowadzonych w ramach Towarzystwa. Nowowybrany Zarząd Towarzystwa otrzymuje więc uporządkowaną pod względem organizacyjnym agendę wydawniczą PTL mogącą w pełni prowadzić efektywną działalność pod warunkiem zapewnienia jej środków finansowych. W zmieniającej się polityce dotacyjnej na działalność towarzystw naukowych i regionalnych niebagatelną w tym zakresie staje się operatywność przyszłych władz PTL, które będą musiały pokonywać nowe trudności jakie niesie z sobą kryzysowa sytuacja w kraju. Od efektywności tej pracy zależy także ostateczny kształt przyszłej działalności Towarzystwa.

I. Rocznik „Lud” — redaktor naczelny Zbigniew Jasiewicz, sekretarz redakcji Jan Pałka, komitet redakcyjny w składzie: Maria Biernacka, Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Anna Kowalska-Lewicka, Antoni Kuczyński. W związku ze śmiercią profesora Józefa Burszty (1987), wieloletniego redaktora naczelnego „Ludu”, funkcję tę powierzono profesorowi Zbigniewowi Jasiewiczowi. W okresie sprawozdawczym ukazały się dwa tomy rocznika tj. 71: 1987, 72: 1988. Tom za rok 1989 opracowany redakcyjnie nie może być przekazany do druku ze względu na brak pieniędzy, może więc dojść do sytuacji, że tom ten obejmuje dwa lata 1989/1990 aby złagodzić deficyt finansowy. Ze względu na przypadający w roku 1995 jubileusz 100-lecia Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego planowany jest cykl publikacji poświęconych historii etnografii polskiej ze szczególnym uwypukleniem merytorycznej i organizacyjnej roli Towarzystwa w tym zakresie. Ponadto planuje się poszerzyć dział recenzji oraz wprowadzić blok tematyczny ukazujący rozwój światowych trendów w etnologii. Anonsowane poprzednio trudności finansowe Towarzystwa wymagają szczególnej opieki nad ukazywaniem się „Ludu”, podstawowego organu wydawniczego PTL. Należy podjąć starania aby pismo miało pełne pokrycie potrzeb finansowych. Przyszły kształt działalności edytorskiej Towarzystwa po-

Działające w Poznaniu Koło Zainteresowań Kulturą Asyryjczyków było współorganizatorem sesji naukowej towarzyszącej 63 Walnemu Zgromadzeniu PTL. Temat sesji: *Tradycja i zmiana w życiu wiejskich społeczności lokalnych w krajach trzeciego świata*.

² Pozwoliło to na bliższe poznanie spraw i problemów ludzi, którzy byli deportowani i więzieni na terenie ZSRR, a także na pozyskanie materiałów wspomnieniowych. Przy okazji załatwiania spraw organizacyjnych — np. zapisy do Związku Sybiraków, pracownicy Biura ZG PTL przekazywali dodatkowe informacje o konkursie ogłoszonym przez PTL i „Literaturę Ludową” na wspomnienia Sybiraków i zachęcano do spisywania swych relacji. Byłoby rzeczą wskazaną aby tam gdzie działają Oddziały Związku Sybiraków współpracowali z nimi członkowie naszych kół. W ten sposób istnieje możliwość pozyskiwania cennych materiałów wspomnieniowych do Archiwum Naukowego PTL.

winien przede wszystkim koncentrować się na staraniach w kierunku zapewnienia ciągłego ukazywania się czasopisma.

2. Dwumiesięcznik „Literatura Ludowa”. Pismo redagowane przez Czesława Hernasa przy współpracy zespołu redakcyjnego powołanego w okresie sprawozdawczym przez Polską Akademię Nauk w składzie Jerzy Bartmiński, Helena Kapeliś, Antoni Kuczyński, Jolanta Ługowska, Dorota Simonides, Roch Sulima. Sekretarzem redakcji jest nieprzerwanie od roku 1979 Maria Bożena Kuczyńska. Zespół ten gwarantuje optymalne efekty pracy redakcyjnej zarówno pod względem merytorycznym oraz organizacyjnym i wykonuje prace opiniotwórcze związane z drukowanymi materiałami.

W okresie sprawozdawczym (1987 rok) nawiązano współpracę z Państwowym Wydawnictwem Naukowym Oddział we Wrocławiu, co wpłynęło na likwidację zaległości wydawniczych tj.: 1: 1986, 2: 1986, 3: 1986, 4-6: 1986, 1: 1987, 2: 1987, 3: 1987, 4-6: 1987, 1: 1988, 2: 1988, 3: 1988, 4-6: 1988. Tak więc pod koniec kadencji przy dużych staraniach redaktora naczelnego pisma i Zarządu Głównego PTL, dwumiesięcznik „Literatura Ludowa” wszedł w bieżący tok wydawniczy i dalsze rokowania na tę systematyczność są uzasadnione ze względu na dobrze układającą się współpracę z Państwowym Wydawnictwem Naukowym. Należy jednak podkreślić stale zagrażający czasopismu brak środków finansowych, zarówno na bieżące opłacenie honorariów autorskich jak również opłacenie rachunków za druk. Aktualnie zaległości te sięgają 5 502 682 zł i dotyczą nieopłaconej produkcji drukarskiej za następujące numery pisma 4-6: 1987, 3: 1988, 4-6: 1988, 1: 1989, 2: 1989, 3: 1989. Mimo to dwumiesięcznik ukazuje się regularnie i jest drukowany „na kredyt”. Redakcja dążąc do likwidacji deficytu finansowego Zarządu Głównego PTL podjęła działalność akwizycyjną i od 1988 roku zamieszcza na łamach pisma oferty reklamowe, pozyskując w ten sposób nieco pieniędzy. Ten rodzaj działalności promocyjno-reklamowej będzie kontynuowany. Nie zapewnia on jednak wystarczającej ilości środków na pełne samofinansowanie się pisma. Potrzebna jest w tym względzie wydatna pomoc Zarządu Głównego, w przeciwnym wypadku pod znakiem zapytania zostaje dalsza systematyczność w wydawaniu pisma.

Ważnym przedsięwzięciem redakcji „Literatury Ludowej” w 1988 roku było ogłoszenie konkursu na wspomnienia Polaków z pobytu na Syberii, Dalekim Wschodzie w Kazachstanie i innych rejonach ZSRR w latach 1939-1956. Pismo rozpocznie druk tych prac począwszy od nr 1-3: 1990. Planowane jest także wydanie oddzielnych pozycji książkowych stanowiących pokłosie konkursu³. Drugim przedsięwzięciem redakcyjnym jest przygotowany zeszyt monograficzny poświęcony Bronisławowi Piłsudskiemu, badaczowi kultury Ajnów i innych ludów nadamurskich⁴. Planowany tok prac redakcyjnych zapewni w 1990 roku komplet materiałów do bieżących numerów „Literatury Ludowej”, które ze względu na brak pieniędzy będą łączone w numeracji.

3. Rocznik — „Łódzkie Studia Etnograficzne” — redaktor naczelny Jadwiga Kucharska. Skład redakcyjny: Jan Piotr Dekowski (zmarł w 1989 r.), Anna Ko-

³ Przewiduje się, że na konkurs wpłynie około 400 prac. Tytuły nadesłanych materiałów, wspomnień, dzienników, zespoły zdjęć i dokumentów udostępnione zostaną w formie szczegółowej bibliografii, która drukowana będzie na łamach „Literatury Ludowej”.

⁴ Koordynatorem prac redakcyjnych związanych z tym tomem jest Antoni Kuczyński. Do chwili obecnej pozyskano interesujące teksty od pracowników Okręgowego Muzeum Krajoznawczego w Južno-Sachalińsku. Wielką pomoc w zakresie dokumentowania dorobku B. Piłsudskiego w dziedzinie badań ludów nadamurskich otrzymuje redakcja „Literatury Ludowej” od Pana dr. W. M. Łatyszewa, dyrektora wspomnianego powyżej muzeum.

walska-Lewicka, Antoni Kuczyński, Ewa Nowina-Sroczyńska, Grażyna Ewa Karpińska — sekretarz redakcji. W okresie sprawozdawczym ukazały się trzy tomy rocznika tj.: 27:1988, 28:1988, 29:1989. Pismo ukazuje się przede wszystkim z dotacji władz terenowych, jednak ma ono również trudności finansowe osłabiające tok prac edytorskich. Wydawca czyli Państwowe Wydawnictwo Naukowe Oddział w Łodzi nie realizuje w terminie swych zobowiązań stąd zaznaczają się pewne opóźnienia wydawnicze.

4. „Prace Etnologiczne” — redaktor naczelny Leszek Dziegiel i kolegium redakcyjne w składzie: Anna Kowalska-Lewicka, Antoni Kuczyński — sekretarz redakcji, Aleksander Posern-Zieliński, Zofia Sokolewicz. W roku 1987 dokonano zmian na stanowisku redaktora serii ze względu na powierzenie dotychczasowemu redaktorowi Zbigniewowi Jasiewiczowi funkcji redaktora naczelnego rocznika „Lud”. Kierowanie redakcją „Prac Etnologicznych” przejął Leszek Dziegiel. W okresie sprawozdawczym ukazał się 12 tom serii zatytułowany *Medycyna tradycyjna w Afganistanie i jej przeobrażenia*, autorstwa Danuty Penkali-Gawęckiej. W przygotowaniu do wydania w końcu roku 1989 znajduje się tom 13 tej serii, którym jest praca Ryszarda Vorbicha, *Daba. Górale północnego Kamerunu*, z dużym streszczeniem w języku angielskim. Seria posiada materiały w tekach redakcyjnych na rok 1990. Ze względu na ważność merytoryczną tej serii należy zagwarantować jej priorytet w systematycznym ukazywaniu się, podobnie jak czasopismom wydawanym przez PTL.

5. „Prace i Materiały Etnograficzne” — redaktor naczelny Edward Pietraszek, komitet redakcyjny — Janusz Bohdanowicz, Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Anna Kowalska-Lewicka, Antoni Kuczyński — sekretarz redakcji. Wznowienie serii po przeszło 10 latach ukazywania się rozpoczęło dzięki wysiłkom jej redaktora naczelnego pracą Kazimierza Pudło zatytułowaną *Łemkowie. Proces wrastania w środowisko Dolnego Śląska 1947-1985*, t. 28:1987. Ponadto ukazał się tom 29:1989 zatytułowany *Wieś Dolnośląska. Studia Etnograficzne*. Inne prace w przygotowaniu.

6. „Biblioteka Popularno-Naukowa” — redaktor naczelny Anna Kowalska-Lewicka, w miejsce jej dotychczasowego redaktora do roku 1987 — Leszka Dziegla, który objął funkcję redaktora naczelnego „Prac Etnologicznych”. Skład kolegium redakcyjnego — Janusz Bohdanowicz, Marek Gawęcki, Antoni Kuczyński — sekretarz redakcji, Ewa Fryś-Pietraszkowa. W druku znajduje się wysokonakładowa pozycja autorstwa Adama Palucha zatytułowana *Zerwij ziele z dziewięciu miedz...*, która ukaże się pod koniec roku 1989. Nie wydrukowano natomiast zapowiadanej wcześniej książki autorstwa Jana Piotra Dekowskiego pt. *Encyklopedia pożywienia ludowego*, której redaktorem jest Anna Kowalska-Lewicka. Z rozpoznania rynku wynika, że książka ta znajdzie szeroki krąg odbiorców zatem należy doprowadzić do pilnego ukazania się tej pozycji na rynku księgarskim co złagodzi deficyt finansowy Towarzystwa. W ramach serii pozyskano też ciekawy tytuł wydawniczy poświęcony erotykowi ludowemu, autorstwa Dobrosławy Wężowicz-Ziółkowskiej. Planuje się opublikowanie tej pozycji w latach 1990/91.

7. „Atlas Polskich Strójów Ludowych” — redaktor naczelny Barbara Bazielić. Komitet redakcyjny — Aleksandra Jacher-Tyszkowa, Anna Kowalska-Lewicka, Janusz Kamocki, Antoni Kuczyński — sekretarz redakcji. W roku 1988 opublikowano kolejny zeszyt tej serii autorstwa Jana Wielka pt. *Strój Lachów Limanowskich*. Pozycja ta była dotowana przez Ministerstwo Kultury i Sztuki oraz Spółdzielnię „Cepelia”. Brak materiałów w tece redakcyjnej, a zapowiadana od paru lat praca pt. *Strój Podhalański*, autorstwa Anny Kowalskiej-Lewickiej nie wpły-

nęła do redakcji mimo trzykrotnego przekładania terminu. Ze względu na dużą popularność tej serii na rynku księgarskim należałoby dążyć do jej aktywnego redagowania. Rysuje się możliwość reedycji wydanych dotychczas „Atlasów Polskich Strojów Ludowych” we współpracy ze spółką wydawniczą „Galicja” w Krakowie, z którą prowadzone są pertraktacje.

8. „Archiwum Etnograficzne” — redaktor naczelny Janusz Kamocki. Komitet redakcyjny — Anna Kowalska-Lewicka, Antoni Kuczyński — sekretarz redakcji. Krystyna Marczak, Anna Spiss. W okresie sprawozdawczym ukazało się pięć tytułów tj.: praca zbiorowa *Materiały etnograficzne z powiatu limanowskiego*; Ewa Karpińska i Maria Niewiadomska, *Bibliografia zawartości Literatury Ludowej za lata 1957-1980*, oraz tych samych autorek *Bibliografia zawartości „Ludu” za lata 1895-1985*. Ponadto opublikowano pracę zbiorową pod redakcją Leszka Dziegła pt. *Na egzotycznych szlakach. O polskich badaniach etnograficznych w Afryce, Ameryce i Azji w dobie powojennej*, Wrocław 1987 i *Wieś warmińska Brąswałd*, autorstwa Jadwigi Pawłowskiej. Opracowano także redakcyjnie dwa zeszyty pracy Jana Świętka pt. *Brzozowa i okolice Zakliczyna*.

9. „Dzieła Wszystkie Oskara Kolberga” — redaktor naczelny Bogusław Linette, sekretarz redakcji Jan Pałka oraz pracownicy etatowi. W okresie sprawozdawczym zaistniały zmiany na stanowisku redaktora naczelnego DWOK w związku ze śmiercią prof. Józefa Burszty. Funkcję redaktora naczelnego powierzono doc. dr. hab. Bogusławowi Linette. Ukonstytuowała się nowa rada naukowa dla DWOK pełniąca również funkcję komitetu redakcyjnego w składzie: Gerard Labuda — przewodniczący, Bogusław Linette — redaktor naczelny, członkowie: Jerzy Bartmiński, Ludwik Bielawski, Czesław Hernas, Helena Kapełuś, Bronisława Kopczyńska-Jaworska, Anna Kowalska-Lewicka, Antoni Kuczyński, Władysław Kuraszkiwicz, Jan Stęszewski, Mieczysław Tomaszewski.

Pracownicy redakcji wykonali wiele prac redakcyjnych nad tomami 76:1, 67:2, 68 i 69 „Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga”. Zakres tych prac obejmował czytanie do erraty, korekty muzyczne i szpaltowe, przeredagowywanie określonych partii materiału itp. ponadto dokonano pewnych uściśleń w zakresie koncepcji tomów suplementowych i komentarzowych, na co uzyskano akceptację komitetu redakcyjnego podczas posiedzenia w dniu 2 grudnia 1988 r. Podkreślono też wówczas, że prace nad tomami komentarzowymi i indeksami nie mogą opóźnić toku prac edycyjnych. Przedstawiciel ZG PTL mgr Antoni Kuczyński sugerował aby w planach wydawniczych DWOK tak ustawić program redakcyjny by w pierwszej kolejności zakończyć druk tomów autorstwa O. Kolberga. Sprawę tę poparli Władysław Kuraszkiwicz, Czesław Hernas, Jan Stęszewski, Jerzy Bartmiński. Ze względu na ciągnący się od lat tok prac nad ostatecznym wydaniem spuścizny materiałowej Oskara Kolberga, prez. ZG PTL stoi na stanowisku konieczności opracowania przez redakcję DWOK konkretnego planu prac redakcyjnych nad poszczególnymi tomami i przyjęcia zasady pełnego wykonawstwa tych zadań w wyznaczonych jednostkach czasowych. Pozwoli to na efektywniejszy rytm prac edytorskich i przyniesie szybsze opublikowanie źródłowych tomów „Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga”. Ze sprawą tą koresponduje zaznaczający się od paru lat brak środków finansowych na opłacenie kosztów druku poszczególnych tomów. Przeznaczone na ten cel środki ze strony PAN są ograniczone, stoimy na stanowisku, że sprawa ta powinna stanowić przedmiot szczegółowych negocjacji przyszłego Zarządu ZG PTL z władzami PAN oraz Ministerstwem Kultury i Sztuki. Od zabezpieczenia finansowego zależy bowiem planowy rytm prac edytorskich DWOK.

Dopełniając informacji o działalności wydawniczej wspomnieć należy, że staraniem ZG PTL ukazała się (1989) książka pt. *Adam Chętnik a współczesne badania kultury wsi kurpiowskiej* zawierająca materiały z sesji towarzyszącej Walnemu Zgromadzeniu Delegatów, które odbyło się w Łomży w 1984 roku. Wydawcą tej publikacji jest Łomżyńskie Towarzystwo im. Wagów z siedzibą w Łomży.

W sumie w okresie sprawozdawczym opublikowano łącznie 377,50 arkuszy wydawniczych w ramach serii i czasopism. Wielkość ta wyniosła w roku 1987 — 115,55 arkuszy wydawniczych, w roku 1988 — 113,24 arkuszy wydawniczych, a do września 1989 roku wydano 123,70 arkuszy wydawniczych. Osiągnięcie tych wielkości było możliwe dzięki aktywnej działalności ZG PTL, w zakresie pozyskiwania dotacji zewnętrznych np. z Narodowej Rady Kultury, Ministerstwa Kultury i Sztuki, Spółdzielni „Cepelia”, Wydziałów Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Tarnowie i Miasta Krakowa.

Mimo tego, iż działalność tę prowadzono bez etatowej obsługi redakcyjnej, można byłoby ją powiększyć gdyby nie brak środków finansowych. Rysujące się trudności finansowe Towarzystwa rozciągają się na tok bieżącej działalności wydawniczej, a na dzień 1 września 1989 zobowiązanie ZG PTL na rzecz wierzycieli wynosi 14 518 836 zł i dotyczy nieopłaconych faktur za 72 tom „Ludu” za rok 1988, za 29 tom „Prac i Materiałów Etnograficznych”, 67/2 tom „Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga” i następujące nr nr „Literatury Ludowej” — 4-6: 87, 4-6: 88, 1:88, 1: 89. Uwzględniając produkcję znajdującą się w drukarni tj. kolejne zeszyty „Literatury Ludowej”, praca R. Vorbricha pt. *Daba. Górale północnego Kamerunu*, praca A. Palucha pt. *Zerwij ziele z dziewięciu miedz...* i opracowanie autorstwa J. Świętka pt. *Brzozowa i okolice Zakliczyna*, anonsowany poprzednio stan zadłużenia PTL wzrosło o około 11 milionów złotych. Doprowadzenie do końca rozpoczętej produkcji wymienionych powyżej tytułów jest konieczne, bowiem stan ich zaawansowania edytorskiego wynosi około 90%. Wszystkie tytuły znajdujące się w planie wydawniczym roku 1989 uzyskały zatwierdzenie Biura Wydawnictw i Bibliotek PAN, a środki na ich realizację preliminowane były w budżecie. Drastyczne podwyżki cen usług poligraficznych w ostatnim okresie, a także trudności finansowe PAN spowodowały powstanie powyższego deficytu. Jeśli jednak uda się doprowadzić do końca druk książki A. Palucha pt. *Zerwij ziele z dziewięciu miedz...*, na którą istnieje pełne pokrycie zamówieniami na 50-tysięczny nakład, wówczas wpływy ze sprzedaży tej pozycji pozwolą na zmniejszenie deficytu. W przeciwnym wypadku wyjście z tej sytuacji wiedzie jedynie poprzez uzyskanie dodatkowych dotacji ze strony Polskiej Akademii Nauk bądź innych źródeł. W tej sprawie ustępujący Zarząd poczynił pewne starania w PAN i uzyskał zapewnienie pomocy finansowej.

Wspomniany deficyt finansowy Towarzystwa łagodzony jest przez stale prowadzoną działalność akwizycyjną własnych wydawnictw. Wpływy z tego tytułu osiągnęły w okresie sprawozdawczym wielkość 8 497 247 zł.

III. Archiwum Naukowe Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego prowadzi mgr Paulina Suchecka. Archiwum zawiera według starego inwentarza 1441 tek, z tego 250 tek Oskara Kolberga jest wyłączonych czasowo i znajduje się w dyspozycji redakcji „Dzieł Wszystkich Oskara Kolberga”. W okresie sprawozdawczym uporządkowano materiały archiwalne od nr 1 do 735 wykonując następujące prace: — określono stan faktyczny całości zbiorów ujętych w inwentarzu i sporządzono wykaz braków, — zmienia się sukcesywnie numerację tek archiwalnych oraz zakłada się nową księgę inwentarzową,

— opracowuje się szczegółowo kolejne materiały archiwalne sprawdzając dokładną zawartość, sporządzając karty katalogowe i karty archiwalne.

W latach 1988/89 zbiory powiększyły się o archiwum ś.p. Jana Piotra Dekowskiego — materiały te (18 paczek), podobnie jak około 100 tek pochodzących z innych źródeł, zostaną opracowane i ujęte w inwentarzu.

Archiwum zawiera wiele cennych materiałów szczególnie do opracowania historii etnografii — akta Towarzystwa (Towarzystwo Ludoznawcze — Lwów, Instytut Ziemi Południowo-Wschodnich, Instytut Bałtycki) oraz bogatą korespondencję naukową i prywatną czołowych etnografów polskich i zagranicznych.

IV. Biblioteka Naukowa im. Jana Czekanowskiego — kierownik biblioteki mgr Jadwiga Kłodnicka, starszy bibliotekarz — Jadwiga Iwan. Biblioteka stanowi wydzieloną agendę Towarzystwa i jest znaczącą specjalistyczną placówką w krajowej sieci bibliotek naukowych. W okresie sprawozdawczym opiekę nad działalnością biblioteki z ramienia Zarządu Głównego sprawował dr Marek Gawęcki.

Biblioteka powiększa systematycznie zbiory poprzez zakupy, wymianę wydawnictw, dary oraz publikacje z własnej działalności wydawniczej Towarzystwa. W okresie sprawozdawczym księgozbiór powiększył się o 1750 woluminów i liczy obecnie 17 283 woluminów dzieł zwartych i 16 080 woluminów czasopism i wydawnictw seryjnych.

Zarząd Główny uznając gromadzenie zbiorów za działalność ważną nie ograniczał środków finansowych na zakup książek zarówno w sieci księgarskiej jak i antykwarycznej. W okresie sprawozdawczym wydatkowano na ten cel 457 154 zł. Z kwoty tej 155 850.— przypada na zakup pozycji antykwarycznych.

Niezwykle ważną stroną działalności biblioteki jest wymiana wydawnictw zapewniająca stały dopływ najnowszej literatury etnograficznej zwłaszcza czasopism ze strefy dolarowej. W ostatnim okresie nawiązano wymianę z 3 nowymi instytucjami tj. — Łomżyńskie Towarzystwo Naukowe — Łomża, Musée Départemental Dobó Istvan Varmuzeum-Eger (Węgry), Zemedelske Muzeum — Praha (Czechosłowacja). Prowadzi się wymianę z 43 instytucjami krajowymi i 180 instytucjami zagranicznymi. Książki wydane przez PTL docierają tą drogą do najważniejszych ośrodków naukowych, muzeów i towarzystw zagranicznych.

Mgr Antoni Kuczyński
Sekretarz Generalny ZG PTL

Opole, wrzesień 1989 rok.